

bisa
perspective .brussels
brussels instituut voor statistiek en analyse

CAHIER VAN HET BISA NR. 14

**Een herziening van de opdeling in
statistische sectoren van het Brussels
Hoofdstedelijk Gewest: principes en
implementatie**

DECEMBER 2025

PROJECTTEAM

Auteurs

Jean-Michel Decroly, Pablo Medina-Lockhart, Christian Dessouroux, Thomas Ermans, Pierre Marissal en Benjamin Wayens
(IGEAT – ULB en BISA)

Wetenschappelijke coördinatie van het Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse (BISA)

Astrid Romain

Wetenschappelijk comité

Xavier Dehaibe (BISA), Hadewych De Sadeleer (Statbel), Amandine Henry (BISA)

COVER

Visit.brussels

LAY-OUT

IPM

VERTALING

Vertaling uit het Frans: Oneliner

VOOR MEER INFORMATIE

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse
bisa@perspective.brussels - <https://bisa.brussels>

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Astrid ROMAIN, Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse (BISA)
Reproductie met bronvermelding toegestaan

© Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse

CAHIER VAN HET BISA NR. 14

Een herziening van de opdeling in statistische
sectoren van het Brussels Hoofdstedelijk
Gewest: principes en implementatie

DECEMBER 2025

INHOUDSOPGAVE

DE KERN	8
INLEIDING	10
1 VOORGESCHIEDENIS	11
1.1. De bestaansredenen van de statistische sectoren	11
1.2. De oorspronkelijke principes achter de opdeling in statistische sectoren	11
1.3. De opeenvolgende herzieningen van de opdeling in statistische sectoren	13
2 HERZIENING VAN SUBGEMEENTELIJKE STATISTISCHE OPDELINGEN IN DE BUURLANDEN	15
2.1. In Frankrijk	15
2.2. In Nederland	16
3 RICHTLIJNEN VOOR EEN REVISIE VAN DE STATISTISCHE SECTOREN IN EEN STEDELIJKE CONTEXT	17
3.1. Een opdeling die verplicht behouden moet blijven ...	17
3.2. ...en die moet worden bijgewerkt om haar nut en samenhang te behouden	17
3.3. Een kleinschalige herziening van de grenzen van de statistische sectoren	18
3.4. Een herziening die vergelijkingen in de tijd mogelijk maakt	18
3.5. Een herziening die beperkt blijft tot de uitbreiding van gebieden met aaneengesloten bebouwing ten nadele van andere vormen van bodemgebruik	19
3.6. Een minimale herziening van de grenzen van de statistische sectoren ...	19
3.7. Een eenvoudige aanpak om de opnieuw op te delen sectoren te identificeren en nieuwe grenzen tussen sectoren vast te leggen	24
3.8. Profiteren van de herziening van de statistische sectoren om hun grenzen in overeenstemming te brengen met die van de kadastrale perceelstructuur	25
3.9. De herziening van de statistische sectoren benutten om andere relevante subgemeentelijke opdelingen te bedenken	25
4 DE HERZIENING VAN DE OPDELING IN STATISTISCHE SECTOREN	27
4.1. Rekening houden met de huisvestingsvergunningen om de toekomstige bevolkingsgroei te ramen en de geografie van nieuwe residentiële ontwikkelingen te schetsen	27
4.2. Een preselectie van sectoren met een sterke relatieve bevolkingsgroei	30
4.3. Een selectie van sectoren op basis van een combinatie van kwantitatieve en morfologische criteria	34

5	DE OPDELING VAN DE STATISTISCHE SECTOREN AFSTEMMEN OP DIE VAN DE KADASTRALE PERCELEN	41
6	DE NIEUWE OPDELING VAN HET GEWEST IN STATISTISCHE SECTOREN	44
7	BIBLIOGRAFIE	46
8	BIJLAGEN	47
8.1.	Analyse van de dominante functie(s) op de schaal van de huizenblokken van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	47
8.2	Gedetailleerde analyse van de statistische sectoren die zijn voorgeselecteerd voor een mogelijke onderverdeling	50
8.3	Kenmerken van de 46 nieuwe statistische sectoren in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	60

LIJST VAN DE FIGUREN

› FIGUUR 3-1: Te volgen regel voor de herziening van de opdeling van een statistische sector.	18
› FIGUUR 3-2: Leeftijdspiramides voor de statistische sector Alsemberg-Noord en de aangrenzende sectoren op 1 januari 2021	20
› FIGUUR 3-3: Oppervlakte en sociaal-economische heterogeniteit van de huishoudens - 724 statistische sectoren van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	22
› FIGUUR 3-4 : Cumulatieve frequentieverdeling van de bevolking op 1 januari 2021 – 724 statistische sectoren van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	23
› FIGUUR 3-5 : Bevolking en sociaal-economische heterogeniteit van de huishoudens - 724 statistische sectoren van het Brussels Hofdstedelijk Gewest	24
› FIGUUR 4-1: Aantal huisvestingsvergunningen verleend tussen 2019 en 2021	28
› FIGUUR 4-2: Aantal vergunde woningen tussen 2003 en 2012 en respectievelijk aandeel van nieuwbouw en transformatie van het bestaande gebouwenbestand binnen deze woningen	29
› FIGUUR 4-3: Cumulatieve frequentieverdeling van de index van de evolutie van de bevolking tussen 1981 en 2024 – 724 statistische sectoren van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	31
› FIGUUR 4-4: Absolute groei en index van de evolutie van de bevolking tussen 1981 en 2024 in de statistische sectoren van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.	31
› FIGUUR 4-5 : Cumulatieve frequentieverdeling van de oppervlakte van de 724 statistische sectoren van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Eerste derde van de verdeling.	35
› FIGUUR 4-6: Beslissingsboom voor de preselectie van de statistische sectoren die in aanmerking komen voor een nieuwe opdeling in het Brussel-Hoofdstad.	35
› FIGUUR 4-7: Beslissingsboom voor de selectie van de sectoren op basis van morfologische criteria. .	36
› FIGUUR 4-8: Morfologische evolutie (1977-2022) en kadastrale perceelstructuur van de statistische sector 21004F9MJ – Neder-Heembeek-Noord (Brussel)	37
› FIGUUR 4-9: Morfologische evolutie (1977-2022) en kadastrale perceelstructuur van de statistische sector 21018A3MJ – Gulledele (Sint-Lambrechts-Woluwe)	38
› FIGUUR 5-1: Verschillen tussen de grenzen van een statistische sector en de kadastrale perceelstructuur. De casus van een wegedeelte van de sector Alsemberg Noord.	41
› FIGUUR 5-2: De kadastrale percelen met meerdere adressen, gelegen in twee verschillende statistische sectoren, langs de Louizalaan. Algemeen beeld.	42
› FIGUUR 5-3: De kadastrale percelen met meerdere adressen, gelegen in twee verschillende statistische sectoren, langs de Louizalaan. Focus op de Opperstraat en de Florencestraat.	43
› FIGUUR 6-1 : Wijzigingen aan de opdeling van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in statistische sectoren (2025)	44
› FIGUUR 6-2: De demografische impact van de wijzigingen aan de opdeling van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in statistische sectoren.	45
› FIGUUR 8-1: Typologie van de huizenblokken van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest volgens de oppervlakten die door de verschillende functies worden ingenomen.	47
› FIGUUR 8-2: Typologie van de huizenblokken van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest volgens de oppervlakte ingenomen door de verschillende functies. Focus op de Vijfhoek	49
› FIGUUR 8-3: Typologie van de huizenblokken van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest volgens de oppervlakte ingenomen door de verschillende functies. Focus op het gebied tussen het Terkamerenbos en de Plaine-universiteitscampus.	49

LIJST VAN DE TABELLEN

- › TABEL 3-1: Sociaal-economische kenmerken van de statistische sector Alsemberg-Noord en aangrenzende sectoren. 20
- › TABEL 4-1: Statistische sectoren in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest waarvan de bevolking tussen 1981 en 2021 met minstens een factor 2,5 is toegenomen. In het lichtrood de sectoren waar de bevolking minstens verdrievoudigd is, en in het lichtblauw de sectoren waar de bevolking vermenigvuldigd is met 2,5 tot 2,9. 32
- › TABEL 4-2: Statistische sectoren van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest geselecteerd voor opsplitsing in 2, 3 of 4 nieuwe sectoren. Sources : StatBel (Registre national) et calculs réalisés par ULB-IGEAT 40
- › TABEL 8-1: Aandeel van de oppervlakte van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest die is ingenomen door elk van de groepen afgeleid uit een typologie van de huizenblokken volgens de oppervlakte ingenomen door de verschillende functies. 48

DE KERN

De historische bestaansreden van de statistische sectoren is het **weergeven van de ruimtelijke spreidingspatronen van de bevolking op een gedetailleerde schaal**, die in het bijzonder toelaat de woonkernen af te bakenen en de bevolkingsdichtheid te meten. De grenzen van die opdeling zijn in het Brussels Gewest sinds 1981 vrijwel niet veranderd. De vraag rijst dus in hoeverre het raster nog relevant is om de ruimtelijke spreiding van de bevolking en haar kenmerken weer te geven, aangezien deze in de voorbije veertig jaar aanzienlijk zijn geëvolueerd.

Het BISA heeft daarom vanaf 2021 een denkoefening gelanceerd om **de statistische sectoren op het Brusselse grondgebied te herzien**. Die denkoefening kaderde binnen een bredere hervorming op de schaal van België, op initiatief van Statbel en uitgevoerd in samenwerking met de gewestelijke Instituten voor Statistiek van het land. De onderzoekers van het IGEAT-ULB werden trouwens in een zeer vroeg stadium bij het proces betrokken, in eerste instantie om het debat over het grondgebied van het Brussels Gewest te documenteren en te onderbouwen, en vervolgens om de herziening uit te voeren. Dit Cahier gaat uitvoerig in op die verschillende stappen die de in oktober 2025 gepubliceerde herziening van de Brusselse sectoren hebben gemarkeerd.

De informatie- en overdenkingsfase leidde tot de identificatie van **twee hoofddoelstellingen**: (1) het **herzien van de grenzen van de statistische sectoren om rekening te houden met de evolutie van de bevolking** en (2) het **in overeenstemming brengen van de grenzen van de statistische sectoren met de grenzen van de kadastrale percelen** om de patrimoniumgegevens van de kadastrale percelen toegankelijk te maken op sectorniveau (totale oppervlakte, bruikbare oppervlakte, aard van de bestemming, kenmerken van het bouwwerk, kadastraal inkomen, aantal wooneenheden, enz.).

Om de gebruikskwaliteiten van de statistische sectoren zoveel mogelijk te behouden, is deze herziening onderworpen aan een aantal basisprincipes: (1) de herziening is zo kleinschalig mogelijk om de continuïteit van de huidige en vroegere typologieën zo goed mogelijk te behouden; (2) de grenzen van de sectoren worden alleen gewijzigd door bestaande sectoren op te splitsen. Dit maakt het mogelijk om vroegere sectoren te reconstrueren door nieuwe sectoren toe te voegen, waardoor een vorm van continuïteit in de tijd behouden blijft; (3) de herziening van de sectoren beperkt zich tot de uitbreiding van de gebieden met aaneengesloten bebouwing ten nadele van andere vormen van bodemgebruik.

Concreet werden de volgende stappen gevolgd om de te herziene sectoren te identificeren: Ten eerste werd een

preselectie gemaakt van 39 sectoren die in aanmerking komen voor herziening, op basis van drie **kwantitatieve criteria**: (1) de bevolking van de sector is tussen 1981 en 2022 minstens verdrievoudigd; (2) de bevolking van de sector is tussen 1981 en 2022 met minstens 500 personen toegenomen; (3) de oppervlakte van de sector is groter dan of gelijk aan 10 ha. Ten tweede wordt elk geval individueel geanalyseerd op basis van **morfologische en functionele criteria**, alvorens al dan niet te worden opgesplitst in één of meerdere entiteiten. Twee criteria zijn doorslaggevend om een sector op te splitsen: (1) er moet een nieuwe, aaneengesloten oppervlakte van minstens 5 ha zijn die bestemd is voor de woonfunctie; en (2) er moet een duidelijke functionele (groene ruimte, industriegebied, recreatiezone, enz.) of morfologische (spoorlijn of spoorwegdomein, (auto)verkeersas, enz.) breuklijn bestaan tussen dit nieuwe verstedelijkte oppervlak en de rest van de sector.

Uiteindelijk **werden 21 statistische sectoren opgesplitst**, waarvan 18 in twee nieuwe sectoren, 2 in drie sectoren en 1 in vier sectoren. De herziening leidde aldus tot de creatie van **46 nieuwe statistische sectoren** in plaats van de 21 sectoren die reeds bestonden. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest telt voortaan dus **749 sectoren in plaats van 724**. De 46 nieuwe sectoren beslaan 13,4 km² (8 % van de gewestelijke oppervlakte) en tellen ongeveer 31 000 inwoners (ongeveer 3 % van de gewestelijke bevolking).

Hoewel de bevolking en de bouw van nieuwe woningen overal in het Brussels Gewest zijn toegenomen tussen 1981 en 2022, bevinden de herziene sectoren zich grotendeels in de tweede kroon. Dat is eenvoudig te verklaren doordat de toename van de woningen in de tweede kroon vaker leidt tot het ontstaan van nieuwe residentiële verstedelijkte zones dan in de Vijfhoek of de eerste kroon, waar de nieuwe bouwwerken meestal reeds bestaande verstedelijkte oppervlakten verder verdichten.

De afstemming van de grenzen van de sectoren op de kadastrale percelen gebeurt door elk perceel toe te wijzen aan één enkele sector. In de overgrote meerderheid van de gevallen vormt deze operatie geen probleem, aangezien de percelen doorgaans volledig binnen één sector liggen. Een aantal percelen spreidt zich echter uit over meerdere sectoren, met soms twee of meer verschillende adressen in verschillende statistische sectoren. In dit geval roept de toewijzing van het perceel aan één enkele statistische sector vragen op.

Deze **kritieke gevallen** zijn opgelost door de volgende **routines** toe te passen. (1) Voor een perceel met één adres of meerdere

adressen binnen één enkele statistische sector, wordt het perceel eenvoudigweg toegewezen aan de sector waarin de adressen zich bevinden; (2) voor een perceel met meerdere adressen in meerdere statistische sectoren onderscheiden we twee gevallen: (a) als het perceel inwoners telt, wordt het toegewezen aan de statistische sector waarin het adres met het grootste aantal inwoners zich bevindt of (b) als het perceel geen inwoners maar gebouwen bevat, wordt het toegewezen aan de sector waarin het adres met de grootste bebouwde oppervlakte zich bevindt; (3) voor bepaalde complexe gevallen worden ad-hocoplossingen ontwikkeld op basis van de orthofotoplannen.

Deze operaties wijzigen de grenzen van de statistische sectoren en leiden in sommige gevallen tot bevolkingsuitwisselingen tussen sectoren. Meestal blijven deze verschuivingen beperkt tot hoogstens enkele tientallen personen, maar in enkele gevallen gaat het om meer substantiële overdrachten.

INLEIDING

Met het oog op de herziening van de opdeling van België in statistische sectoren heeft Statbel de statistische organen van de gefedereerde entiteiten (BISA, IWEPS en Statistiek Vlaanderen) geraadpleegd. In dat verband heeft het BISA een opdracht geleid die erin bestond richtlijnen uit te werken voor de **herziening van de opdeling van de statistische sectoren** van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, met inachtneming van de specifieke kenmerken van zijn stedelijke context, en vervolgens **een nieuwe opdeling op te stellen** die weliswaar niet sterk verschilt van de vorige, maar wel is **afgestemd op de grenzen van de kadastrale percelen**.

In dit Cahier willen we zowel de aanpak die is uitgewerkt om de herziening van de opdeling in statistische sectoren uit te voeren als de nieuwe sectoren die daaruit zijn voortgekomen, toelichten. Het bevat zes delen. In het eerste deel gaan we in op de principes die in België werden aangenomen bij de creatie van de statistische sectoren en hun opeenvolgende herzieningen. In het tweede deel worden de subgemeentelijke opdelingen in twee buurlanden (Frankrijk en Nederland) en de beweegredenen voor hun recente herzieningen gepresenteerd. Vervolgens worden de richtlijnen geschetst voor de herziening van de statistische sectoren in een stedelijke context (deel 3). Daarna gaan we in op het proces dat is gebruikt om, op basis van kwantitatieve en morfologische criteria, de sectoren te selecteren die opnieuw zijn opgedeeld (deel 4). De aanpassing van de grenzen van de statistische sectoren aan de kadastrale percelen vormt het onderwerp van deel 5 van het Cahier. Het Cahier sluit af met een korte voorstelling van de nieuwe opdeling van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in statistische sectoren.

Bij het lezen van de volgende pagina's moet de lezer in gedachten houden dat de opdracht die door het BISA werd geïnitieerd en geleid, zich over meer dan drie jaar uitstrekte: ze begon in februari 2022 en eindigde in mei 2025. Daardoor zijn sommige gemaakte keuzes, met name bij het identificeren van de op te splitsen statistische sectoren, gebaseerd op gegevens uit 2022. De geactualiseerde gegevens die vandaag beschikbaar zijn, met name die over de bevolking per statistische sector op 1 januari 2024, doen echter geen twijfel rijzen over de keuzes die drie jaar geleden werden gemaakt.

1 VOORGESCHIEDENIS

Hoewel de eerste algemene volkstelling in 1846 aanleiding gaf tot de publicatie van resultaten per wijk, gehucht en bijbehorende gebieden, bleef de gemeente tot 1970 de statistische basiseenheid in België. In de jaren 1960 klonk steeds vaker de vraag naar volkstellingsgegevens op een meer uitgesplitst ruimtelijk niveau dan dat van de gemeente, des

te meer omdat de nakende fusie van gemeenten zich aankondigde. Dit leidde ertoe dat, bij de voorbereiding van de volkstelling van 31 december 1970, een werkgroep werd opgericht die elke gemeente in secties en statistische sectoren moest indelen.

1.1. DE BESTAANSREDENEN VAN DE STATISTISCHE SECTOREN

In de teksten die door de auteurs van de opdeling in statistische sectoren voor de volkstelling van 1970 werden opgesteld, werden verschillende argumenten naar voren gebracht om de aanpak te rechtvaardigen. Het kwam erop aan om:

- › de overheden, onderzoekers en andere gebruikers een overzicht te geven van de demografische, sociale en economische verschillen binnen de gemeenten;
- › het **ruimtelijke verspreidingspatroon van de bevolking** nauwkeuriger in kaart te brengen door onder meer de woonkernen af te bakenen en de bevolkingsdichtheid van de verschillende woongebieden te meten;
- › **de continuïteit en vergelijkbaarheid van de gegevens in de tijd** te waarborgen. Zo maken de statistische sectoren het mogelijk om de statistieken van de gemeenten van vóór de fusies van 1976 te reconstrueren. Ze maken het ook mogelijk het bevolkingscijfer van de gefusioneerde gemeenten vast te stellen, vanaf 1831 tot vandaag.

1.2. DE OORSPRONKELIJKE PRINCIPES ACHTER DE OPDELING IN STATISTISCHE SECTOREN

Vanaf het begin werd overeengekomen dat een statistische sector zich niet over twee gemeenten mocht uitstrekken en dat elk punt op het grondgebied deel uitmaakte van één enkele statistische sector.

De opdelingsmethode, ontworpen en geïmplementeerd door een interdisciplinair team van de KUL en de UCL, was gebaseerd op een analyse van de sociogeografische structuur van het gemeentelijk grondgebied. Dit gebeurde op basis van een nauwgezet onderzoek van diverse bronnen (topografische kaarten, gewestplannen, luchtfoto's, enquêtes naar de functionele centra van de gemeenten) en, indien nodig, aanvullende terreinonderzoeken (Brulard en Van der Haegen, 1972). De indeling werd op twee niveaus uitgevoerd, eerst door de belangrijkste eenheden binnen de gemeente, die overeenkomen met een structureel of functioneel geheel, te onderscheiden, en vervolgens door deze onder te verdelen in sectoren, opnieuw op basis van structurele en functionele criteria. Er werd ook beslist dat elke gemeente slechts 10 secties mocht hebben en elke sectie 10 statistische sectoren.

In de praktijk volgde de indeling verschillende benaderingen in de dorpen en in de stedelijke agglomeraties. Binnen die agglomeraties was de afbakening van de secties gebaseerd op de aanwezigheid van grote morfologische eenheden of op polarisatiecriteria. Toepassing van die criteria leidde ertoe dat binnen elke gemeente minstens één aantrekkingskern (of centrum) werd geïdentificeerd, waar, hoewel er ook woongebieden zijn, de winkels en de diensten zijn geconcentreerd ... en die dus gekenmerkt wordt door een zekere heterogeniteit. De grenzen tussen de secties werden getrokken rekening houdend met de aanwezigheid van belangrijke geografische obstakels (spoorwegen, grote wegen, parken, industriegebieden, braakliggende terreinen, enz.).

Binnen de secties van de stedelijke gemeenten werd de afbakening van de statistische sectoren zelf uitgevoerd aan de hand van **morfologische criteria** die voornamelijk gebaseerd waren op **huisvesting** (aan- of afwezigheid, gegroepeerd of verspreid karakter, ouderdom en bouwprofiel van het gebouwenbestand). Dit leidde tot de vorming van

landschappelijk homogene eenheden, met name respectievelijk (Van Hecke, 1973):

- › Sectoren die door Statbel als aaneengesloten bebouwing worden aangeduid, waar de grondinname van huisvesting aanzienlijk is, en de bevolkingsdichtheid laag tot zeer hoog is.

Binnen deze categorie werd een onderscheid gemaakt tussen:

- Sectoren met functiegemengdheid, waar woningen samengaan met handelszaken en/of kantoren (aangeduid met het cijfer 0 op de achtste positie van de code voor de statistische sector die in 1981 werd opgesteld en die in de Statbel-nomenclatuur wordt geassocieerd met een centrale of administratieve wijk);
- Sectoren van residentiële aard (aangeduid met de cijfers 1 tot 5 in de achtste positie van de code van de statistische sectoren die in 1981 werd opgesteld en die in de Statbel-nomenclatuur wordt geassocieerd met aaneengesloten bebouwing).

De woongebieden met residentieel karakter werden verder onderverdeeld op basis van landschappelijke criteria, waarbij een onderscheid werd gemaakt tussen:

- wijken met appartementsgebouwen (met een onderscheid tussen oudere woningen van vóór 1945 en moderne gebouwen);
  - wijken met eengezinswoningen;
  - sociale woonwijken, waarvan de morfologie duidelijk afweek van de omliggende zones;
  - villawijken.
- › Sectoren met zeer beperkte residentiële grondinname en een zeer lage bevolkingsdichtheid.

Binnen deze categorie werd een onderscheid gemaakt tussen:

- Sectoren die uitsluitend of hoofdzakelijk worden ingenomen door industrieën, spoorweginstallaties, kantoren, school- of ziekenhuisvoorzieningen (aangeduid met het cijfer 7 op de achtste positie van de code voor de statistische sector die in 1981 werd vastgesteld, waarmee in de Statbel-nomenclatuur een predominantie van de bedrijfsfunctie wordt geassocieerd);

- Sectoren die worden ingenomen door begraafplaatsen, voorzieningen voor sport in open lucht, parken en bossen (aangeduid met het cijfer 8 of 9 op de achtste positie van de code voor de statistische sector die in 1981 werd vastgesteld, waarmee in de Statbel-nomenclatuur de verspreide bebouwing wordt geassocieerd);
- Sectoren die worden ingenomen door een of meerdere “woonpark(en) met recreatiedoeleinde”, waarvan de definitie niet wordt toegelicht en de identificatie vreemd blijft¹ (aangeduid met het cijfer 6 op de achtste positie van de code voor de statistische sector die in 1981 werd vastgesteld).

De auteurs van deze eerste opdeling wezen op de moeilijkheden die zich voordeden bij het afbakenen van de sectoren wegens de functionele en morfologische diversiteit van de stedelijke wijken. Buiten de wijken die door de bestemmingsplannen specifiek bestemd zijn voor één activiteit (bijvoorbeeld industriegebied), is de functiegemengdheid frequent in het stedelijke weefsel. Ook zijn maar weinig ruimten homogeen vanuit het gezichtspunt van de leeftijd en de morfologie van de woonvorm. Bovendien is de codificatie van de niet-residentiële sectoren in Brussel op een benaderende wijze uitgevoerd. Het cijfer op de achtste positie van de sectorcode is dus niet altijd representatief voor het daadwerkelijke bodemgebruik.

Om de afbakening van de sectoren en de interpretatie van de cartografische documenten door de ambtenaren belast met de telling te vergemakkelijken, werd doorgaans het midden van de straat als grens tussen twee sectoren genomen. In het specifieke geval van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn de auteurs van de opdeling er echter toe gebracht, op basis van de wetenschappelijke literatuur en terreinobservaties, om 9 “steenwegsectoren” af te bakenen, waarbij percelen aan weerszijden van belangrijke verkeersassen werden samengebracht. Het gaat om de sectoren van de Louizalaan (Noord en Zuid), de Alsebergsesteenweg (Alsebergsesteenweg, Alseberg-Noord, Alseberg-Zuid), de Waterlooesesteenweg (Oost en West)², de Vuurkruisenlaan³ en de Wayezlaan. In een mondelinge uitwisseling gaf E. Van Hecke, een van de betrokken auteurs, aan dat hij deze oplossing had voorgesteld om rekening te houden met de morfologische bijzonderheden van deze verkeersaders ten

1 Volgens de huidige codificatie telt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 4 sectoren in de categorie “woonpark(en) met recreatiedoeleinde”, waaronder de sector met het Justitiepaleis en het Sint-Pietersziekenhuis (wat een vergissing moet zijn). De morfologie van de woongebieden in de andere drie betrokken sectoren verschilt niet significant van die in aangrenzende sectoren, wat vragen oproept over hun categorisering.

2 In dit geval loopt de grens tussen sectoren door het midden van de verkeersader, maar elke sector reikt niet verder dan de percelen die direct aan de steenweg grenzen.

3 De sector strekt zich uit in een groene ruimte tussen de Vuurkruisenlaan en de Van Praetlaan.

opzichte van de zijstraten. Deze bijzonderheden worden ook vermeld door J. Annaert (1972: 374), die het trouwens zal betreuren dat zijn voorstellen om steenwegsectoren af te bakenen langs verschillende grote verkeersassen in de

gemeente Sint-Gillis (Charleroise Steenweg, Waterloo-steenweg tussen de Hallepoort en Barreel, Parklaan, Théodore Verhaegenstraat) werden verworpen *om redenen van administratief gemak*.

1.3. DE OPEENVOLGENDE HERZIENINGEN VAN DE OPDELING IN STATISTISCHE SECTOREN

Sinds 1970 zijn er meerdere herzieningen van de opdeling in statistische sectoren (1981, 1991, 2001) doorgevoerd. De belangrijkste vond plaats in 1981 naar aanleiding van de gemeentefusie (Rousseau, 1984; Van der Haegen, 2000; Jamagne et al., s.d.). Deze herzieningen hebben een gemeenschappelijke filosofie: het waarborgen van de continuïteit en vergelijkbaarheid in de tijd van de gegevens die beschikbaar zijn op subgemeentelijk niveau. In stedelijke gebieden, met uitzondering van de gemeenten Charleroi en Genk⁴, heeft deze filosofie ertoe geleid dat de vorm van de sectoren nooit is veranderd. De veranderingen zijn daarom beperkt gebleven tot **onderverdelingen van bestaande sectoren**, uitsluitend om de volgende redenen:

- wanneer stukken grondgebied zijn uitgewisseld tussen gemeenten, met bepaalde drempelwaarden qua oppervlakte en bevolking;
- bij uitbreiding van de woonfunctie in een sector met verspreide bebouwing of met predominantie van de werkgelegenheidsfunctie, ook hier met bepaalde drempelwaarden qua oppervlakte en bevolking (zie hierna);
- in het geval van een uitbreiding van het gebouwenbestand dat wordt gebruikt voor andere functies dan huisvesting (handel, logistiek, opleiding, gezondheidszorg, enz.) in een sector met verspreide bebouwing, met een minimale oppervlaktedrempel (bv. ten minste 20 hectare functionele gebouwen voor de herziening van 2001);
- wanneer een sector met aaneengesloten bebouwing middendoor wordt gesplitst door een autosnelweg of een HST-lijn.

De operatie, waarbij de grenzen van de sectoren opnieuw werden getrokken in overeenstemming met de nieuwe verstedelijking en de demografische groei, was gebaseerd op een eenvoudige aanpak, bestaande uit drie opeenvolgende stappen:

1. preselectie van sectoren met verspreide bebouwing of met een predominantie van de werkgelegenheidsfunctie waarin de bevolking sterk is toegenomen (bv. met +30 % tussen 1981 en 1997 voor de herziening van 2001);

2. in die sectoren: identificatie, via foto-interpretatie, van woonkernen die een bepaalde oppervlakte beslaan (bv. meer dan 3 hectare voor de herziening van 2001), met een bepaalde discontinuïteitsdrempel (bv. van 100 meter voor de herziening van 2001);
3. eventuele creatie van nieuwe sectoren met aaneengesloten bebouwing indien de nieuwe gebouwen een als voldoende beschouwde oppervlakte bestrijken (bv. minstens 10 hectare voor de herziening van 2001).

De gecreëerde sectoren bevinden zich doorgaans in de stedelijke periferie. Ze komen meestal overeen met nieuwe verkavelingen of met een spontane uitbreiding vertrekkende van oude woonkernen.

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest waren de herzieningen, afgezien van een paar specifieke wijzigingen die verband houden met het uitwisselen van grondgebied tussen gemeenten, zeer beperkt. Alles bij elkaar is één enkele sector in vier onderverdeeld naar aanleiding van wijzigingen in het bodemgebruik. Het betreft een sector gelegen aan het westelijke uiteinde van Anderlecht, voorbij de Ring, waar, in samenhang met de vestiging van het Erasmusziekenhuis, een uitgestrekt commercieel gebied (Cora en Decathlon), dat de huidige sector 21001C6MB - Meylemeersch-Oost is geworden, een wetenschapspark (met onder meer de hoofdzetel van UCB), dat vandaag sector 21001C5MA - Meylemeersch vormt, en een recente uitbreidingszone van de woonfunctie (met onder meer het private vastgoedproject Erasmus Gardens), die een deel vormt van sector 21001C5PA - Meerveld, tot ontwikkeling zijn gekomen. Alleen sector 21001C6PB - plattelandsgebied, die zich uitstrekt over een uitgestrekt gebied ten noorden van de drie voorgaande sectoren, heeft een karakter van verspreide bebouwing behouden, met vandaag nog steeds aanzienlijke landbouwoppervlakten.

Naast de wijzigingen van de drempelwaarden heeft Statbel ook regelmatig het DSECR-bestand⁵ bijgewerkt. Dit bestand was vroeger de enige bron voor het definiëren van de samenstelling van de statistische sectoren in termen van adressen van woningen op een bepaalde datum. Het was daarom erg belangrijk omdat het, doordat het een koppeling

4 Voorafgaand aan de volkstelling van 2001 waren deze twee gemeenten het onderwerp van een proefproject dat leidde tot een volledig nieuwe opdeling in statistische sectoren, hoofdzakelijk gebaseerd op het samenhorighheidsgevoel van de bevolking.

5 DSECR is de afkorting van "Description des secteurs statistiques par rue" (Omschrijving van de statistische sectoren per straat).

vormde met het Rijksregister (RR), diende om de bevolkingsstatistieken op sectorniveau op te stellen. De toegang tot het DSECR-bestand was beperkt, waardoor de gebruikers niet rechtstreeks het effect waarnamen van de wijzigingen die in de DSECR werden aangebracht inzake de samenstelling van de statistische sectoren. De ervaring heeft uitgewezen dat deze ingrijpend waren, met name in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tussen 1991 en 2001. In dit verband heeft Statbel gepreciseerd dat het technisch niet mogelijk is om de doorgevoerde wijzigingen *a posteriori* te reconstrueren en dus om hun impact te kwantificeren.

Sinds 1 januari 2010 bepaalt de DSECR niet langer in eerste instantie de toewijzingsrelatie die de adressen met de statistische sectoren verbindt. In de plaats daarvan is het de ruimtelijke koppeling tussen de grenzen van de sectoren en de adressendatabank van het RR die toelaat deze band vast te stellen. Het DSECR-bestand, dat nog steeds jaarlijks wordt bijgewerkt, vloeit voortaan voort uit die operatie.

2 HERZIENING VAN SUBGEMEENTELIJKE STATISTISCHE OPDELINGEN IN DE BUURLANDEN

2.1. IN FRANKRIJK⁶

Van 1962 tot 1999 verspreidde het Institut National de la Statistique et des Études Économiques (INSEE) statistische gegevens van de volkstelling op het niveau van een huizenblok, een perimeter die in dichtbebouwde gebieden overeenkwam met een bouwblok. Hoewel de indeling in huizenblokken zeer nuttig was voor de stedelijke analyse, wijzigde die bij elke volkstelling, waardoor retrospectieve analyses op een constant grondgebied vrijwel onmogelijk werden.

In de jaren 1990 heeft het INSEE, om deze moeilijkheid te verhelpen en de robuustheid van de verspreide gegevens te waarborgen, in samenwerking met de gemeenten en in overleg met de Commission Nationale Informatique et Libertés (CNIL), een nieuwe subgemeentelijke opdeling uitgewerkt in mazen met homogene oppervlakten. Net als in België was gebeurd aan het einde van de jaren 1960, werd deze opdeling voornamelijk ontworpen op basis van huisvesting: ze scheidt de woongebieden af van gebieden die niet of slechts in beperkte mate bewoond zijn en brengt onder de eerstgenoemde gebieden huizenblokken samen die vanuit huisvestingsstandpunt homogeen zijn.

De mazen kregen aanvankelijk de naam IRIS2000. De letters in het acroniem staan voor: 'Îlots Regroupés pour l'Information Statistique' (Gehergroepeerde Huizenblokken voor de Statistische Informatie), en het cijfer verwijst naar het beoogde bevolkingsvolume van 2 000 inwoners per maas⁷.

De IRIS (benaming die in 2010 in de plaats kwam van IRIS2000) vormen in Frankrijk de statistische basiseenheid voor de verspreiding van subgemeentelijke gegevens. Ze werden afgebakend in alle gemeenten met minstens 10 000 inwoners, evenals in een aanzienlijk deel van de gemeenten met 5 000 tot 10 000 inwoners. Alle betrokken gemeenten (iets meer dan 1 900) telden samen 16 200 IRIS in 2017. Daarnaast werd, om het volledige Franse grondgebied te dekken, elke gemeente die niet in IRIS was onderverdeeld (ongeveer 33 000), gelijkgesteld met één IRIS.

De IRIS van de opgedeelde gemeenten vallen in drie categorieën uiteen: woon-IRIS (14 800 in 2017, goed voor 92 % van het totaal en 58 % van de Franse bevolking), activiteiten-IRIS (830, 5 % van het totaal en 0,7 % van de bevolking) en diverse IRIS (402, 2 % van het totaal en 0,4 % van de bevolking). In elke categorie is de afbakening van de IRIS gebaseerd op specifieke geografische en demografische criteria.

› Wat de woon-IRIS betreft:

- hun bevolkingscijfer ligt doorgaans tussen 1 800 en 5 000 inwoners;
- ze zijn homogeen wat het type bebouwing betreft;
- hun grenzen volgen de grote onderbrekingen in het stedelijke weefsel (hoofdwegen, spoorlijnen, waterlopen ...).

› Wat de activiteiten-IRIS betreft:

- e groeperen meer dan 1 000 loontrekkenden en tellen minstens twee keer zoveel banen in loondienst als inwoners.

› Wat de diverse IRIS betreft:

- het gaat om grote specifieke zones die weinig bevolkt zijn en een aanzienlijke oppervlakte hebben (recreatieparken, havengebieden, bossen ...).

Vanaf het begin heeft het INSEE het belang benadrukt van het behouden van stabiliteit in de tijd van de aangenomen opdeling. Sinds 1999 is die opdeling dan ook slechts marginaal gewijzigd, voornamelijk om rekening te houden met wijzigingen in de gemeentegrenzen, met name bij fusies – of herstel – van gemeenten of bij het uitwisselen van kadastrale percelen tussen gemeenten. Daarnaast heeft het INSEE in 2008 een zeer beperkte aanpassing van de oorspronkelijke opdeling doorgevoerd, bestaande uit het splitsen van IRIS in 2 of 3 om belangrijke veranderingen in de wegeninfrastructuur of in het bevolkingsaantal te verwerken. Deze aanpassing werd beperkt tot een honderdtal IRIS **om de continuïteit van de reeksen voor dataverspreiding maximaal te behouden.**

⁶ Dit deel is gebaseerd op de volgende bronnen: <https://www.insee.fr/fr/metadonnees/definition/c1523>; <https://www.insee.fr/fr/information/2434332>;

⁷ Merk op dat het INSEE bij de invoering van de IRIS in 1999 ook een opdeling per IRIS-groep heeft gemaakt, de TRIRIS, die over het algemeen uit 3 basiseenheden bestaat. Deze opdeling is ontworpen om de verspreiding mogelijk te maken van gevoelige tellingsvariabelen waarvoor de IRIS ontoereikend blijken om de statistische betrouwbaarheid te waarborgen.

2.2. IN NEDERLAND⁸

De gemeenten in Nederland zijn verdeeld in wijken en buurten, voornamelijk op basis van morfologische criteria (bouwperiode en kenmerken van het gebouwenbestand), met grenzen die overeenkomen met belangrijke wegen (hoofdwegen, spoorwegen) of rivieren en stromen. Deze opdeling vormt de Wijk- en Buurtindeling (WBI). Ze bestaat naast een reeks andere subgemeentelijke opdelingen, namelijk de postcodegebieden, de woonplaatsen en de stadsdelen.

De buurt is de ruimtelijke basiseenheid. In dit opzicht is de buurt vergelijkbaar met de statistische sector in België. Een wijk is een groepering van wijken en vormt als zodanig ook een ruimtelijke eenheid. Elke gemeente bestaat uit een groep buurten. Op ruimtelijke vlak is er geen overlap tussen wijken en de classificatie dekt de hele gemeente. Nederland telt momenteel 14 080 wijken, met een gemiddelde oppervlakte van 249 ha en een gemiddelde bevolking van 1250 inwoners, vergeleken met 19 800 statistische sectoren in België, met een gemiddelde oppervlakte van 155 ha en een gemiddelde bevolking van 580 inwoners.

Hoewel de indeling in wijken en buurten in eerste instantie werd opgesteld door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) (Schmitz, 1972), zijn het sinds enkele jaren de gemeenten die de indeling actualiseren op basis van hun eigen behoeften. Het CBS blijft de regeling echter op nationaal niveau coördineren. In dat verband heeft het CBS in 2015, in samenwerking met een tiental gemeenten (waaronder Amsterdam, Gouda en Rotterdam), richtlijnen opgesteld voor de opdeling van de wijken en buurten. Deze richtlijnen worden regelmatig aangevuld en verbeterd. Telkens worden de gemeenten op de hoogte gebracht van de laatste wijzigingen. Daarnaast biedt het CBS zijn diensten aan om de gemeenten die hun subgemeentelijke opdeling willen herzien, daarbij te helpen. Ten slotte brengt het CBS de opdelingen van alle gemeenten samen in één nationale kaart van wijken en buurten en publiceert het gegevens op wijk- en buurtniveau over verschillende thema's (bevolking, huisvesting, inkomen, sociale zekerheid, energieverbruik, voorzieningen, enz.).

Als gevolg van deze coördinatie door het CBS verloopt de herziening van de grenzen van de subgemeentelijke statistische eenheden, hoewel gedecentraliseerd, volgens gemeenschappelijke principes. Zoals wordt benadrukt in een document van het CBS ter attentie van de gemeenten, is het belangrijk (1) **om de stabiliteit van de opdeling in de tijd te behouden** en (2) **om de onderlinge vergelijkbaarheid tussen de gemeenten te garanderen**. Deze twee principes zijn de na te leven voorwaarden opdat de subgemeentelijke gegevens verder kunnen worden gebruikt door onderzoekers, overheidsdiensten, planbureaus en private ondernemingen in het kader van studies die dan wel betrekking hebben op supragemeentelijke gebieden (een provincie, een regio, heel Nederland), maar die ook subgemeentelijke gegevens gebruiken.

Het CBS aanvaardt echter dat de buurten opnieuw kunnen worden opgedeeld in het geval van veranderingen in de ruimtelijke ordening (**uitbreiding van woongebieden** ten nadele van industrie- of handelsgebieden of groene ruimten, aanleg van nieuwe grote verkeerswegen) of veranderingen van de gemeentegrenzen. In zijn instructies aan de gemeenten wijst het CBS er evenwel op dat de aanpassing van het WBI nadelen heeft, in het bijzonder omdat **retrospectieve analyses** daardoor worden bemoeilijkt. Het CBS merkt op dat dit een veel gehoord bezwaar is van gebruikers van gegevens over de buurten, vooral dan de onderzoekers, temeer daar die laatsten niet goed op de hoogte zijn van de wijzigingen aan de opdeling, waardoor ze verkeerde conclusies trekken bij het vergelijken van gegevens uit verschillende periodes. Met dit in gedachten worden de gemeenten uitgenodigd om **de opdeling spaarzaam te herzien**, in afwachting van de voltooiing van de lopende veranderingen in de woongebieden en **met inbegrip van de geplande ontwikkelingen**, op voorwaarde dat de plannen definitief zijn en hoogstwaarschijnlijk binnen een redelijke termijn gerealiseerd zullen zijn.

⁸ Dit deel is gebaseerd op de volgende bronnen <https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/nederland-regionaal/wegwijzer/gemeenten-en-regionale-indelingen>;

3 RICHTLIJNEN VOOR EEN REVISIE VAN DE STATISTISCHE SECTOREN IN EEN STEDELIJKE CONTEXT

Op basis van de tot nu toe geldende herzieningspraktijken in België, maar ook in Frankrijk en Nederland, en eveneens op basis van de noodzakelijke afstemming van de grenzen van de statistische sectoren op de kadastrale indelingen, worden hieronder de richtlijnen uiteengezet die het BISA hebben geleid bij zijn herziening van de opdeling in statistische

sectoren in Brussel. Deze richtlijnen zijn opgesteld met inachtneming van de bijzonderheden van de wijze van opdeling in sectoren en van de evolutie van de bebouwing in stedelijke agglomeraties (zie punt 1.2). Ze zijn dan ook niet relevant voor een herziening van de statistische sectoren in een plattelandsomgeving.

3.1. EEN OPDELING DIE VERPLICHT BEHOUDEN MOET BLIJVEN ...

Krachtens de recente verbeteringen in de adressering van de administratieve gegevens en het toenemende gemak waarmee verschillende databanken aan elkaar kunnen worden gekoppeld, kunnen de statistische instanties nu gegevens produceren binnen opdelingen ad hoc (bv. een raster van één km²) (zie punt 3.9). Deze vooruitgang mag er echter geenszins ertoe leiden dat de opdeling in statistische sectoren wordt verlaten. Ten eerste vormt deze opdeling een zeer nuttig ruimtelijk analyseniveau dat gebruikt wordt voor stedelijke observatie en dat een deel van de kennisopbouw over stedelijke agglomeraties en daarmee ook het overheidsbeleid dat erop gebaseerd is, stuurt en richting geeft. De opdeling in statistische sectoren combineert immers verschillende voordelen:

- › de gegevens die in dit kader worden geproduceerd, zijn gemakkelijk toegankelijk, hetzij via eenvoudig online downloaden, hetzij via een aanvraag bij de statistische instanties;
- › de bijbehorende basiskaarten zijn net zo vlot toegankelijk, waardoor de beschikbare gegevens gemakkelijk in kaart kunnen worden gebracht;

› vergelijkingen in de tijd zijn mogelijk, aangezien de grenswijzigingen beperkt in aantal zijn geweest en het mogelijk is gegevens te verkrijgen die teruggaan tot de volkstelling van 1981.

Om al deze redenen draagt het behoud van de opdeling in sectoren bij tot het behoud van de toegang van een breed publiek (burgers, verenigingen, leerkrachten, studenten, onderzoekers, enz.) tot de openbare statistieken en, daarmee, tot de bestending van mogelijkheden tot emancipatie en sociale kritiek die deze toegang kan bieden (zie hierover bv. Bruno, Didier & Prévieux, 2014). Omgekeerd is het zeer waarschijnlijk dat de vervanging van de statistische sectoren door opdelingen ad hoc de beschikbaarheid van gegevens binnen uiteengevallen ruimtelijke mazen zou beperken, zowel wegens de regels inzake gegevensvertrouwelijkheid als wegens de kosten die gepaard gaan met het opstellen van datasets in alternatieve opdelingen.

3.2. ...EN DIE MOET WORDEN BIJGEWERKT OM HAAR NUT EN SAMENHANG TE BEHOUDEN

Om al deze redenen is het belangrijk om de opdeling in statistische sectoren bij te werken, zodat zij de huidige spreiding van de bevolking doeltreffend weerspiegelt en haar nut behoudt voor haar diverse gebruikers.

Op een ander niveau, in het specifieke geval van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, vormen de statistische sectoren over het algemeen de referentie-opdeling voor het bepalen van de perimeters die worden geanalyseerd in het kader van impactstudies of territoriale observatieperimeters voor diagnoses met betrekking tot de richtplannen van aanleg

(RPA's). Daarnaast maken de statistische sectoren, opnieuw in Brussel, integraal deel uit van bepaalde instrumenten voor publieke actie, waarvan zij de territoriale uitrol ondersteunen. Ze dienen namelijk als canvas voor de bepaling van de prioritaire interventieperimeters en voor de verantwoording ervan. Zo worden ze gebruikt ter afbakening van de zone van economische uitbouw in de stad (ZEUS) en de ontwikkelingszone (OZ), waarin de gevestigde ondernemingen verschillende soorten overheidssteun kunnen krijgen (algemene investeringssteun, opleidingssteun, aanwervingssteun, externe consultancy, enz.). De opdeling in stedelijke herwaardering wordt bovendien gebruikt voor de afbakening van de zone voor stedelijke herwaardering (ZSH), die wijken 'in moeilijkheden' samenbrengt waar de overheid bij voorrang moet optreden. Tot slot wordt deze opdeling ook gebruikt om de gemeentebesturen te identificeren die

in aanmerking komen voor een subsidie in het kader van de 'Ordonnantie Madrane', die tot doel heeft de aanwerving van ambtenaren in wijken die kampen met hoge werkloosheidscijfers, te stimuleren.

In totaal staat er een kwestie van rechtvaardige toegang tot de voordelen van het overheidsbeleid op het spel die verbonden is met de opdeling in statistische sectoren. Idealiter moet deze opdeling zo neutraal mogelijk zijn en ervoor zorgen dat de doelstelling van het overheidsoptreden zo goed mogelijk tot uiting komt in de territoriale uitwerking ervan. Voor de statistische autoriteit die garant staat voor deze opdeling, is er dus ook een belangrijke institutionele inzet, aangezien een weinig coherente opdeling die als bron van ongelijkheid wordt gezien, aanleiding kan geven tot kritiek en het vertrouwen in de instelling kan ondermijnen.

3.3. EEN KLEINSCHALIGE HERZIENING VAN DE GRENZEN VAN DE STATISTISCHE SECTOREN

Om vergelijkingen in de tijd van eenvoudige indicatoren mogelijk te maken, om in de toekomst de continuïteit te verzekeren met de huidige en vroegere typologieën (op sociaal-economisch en demografisch vlak, inzake huisvesting)

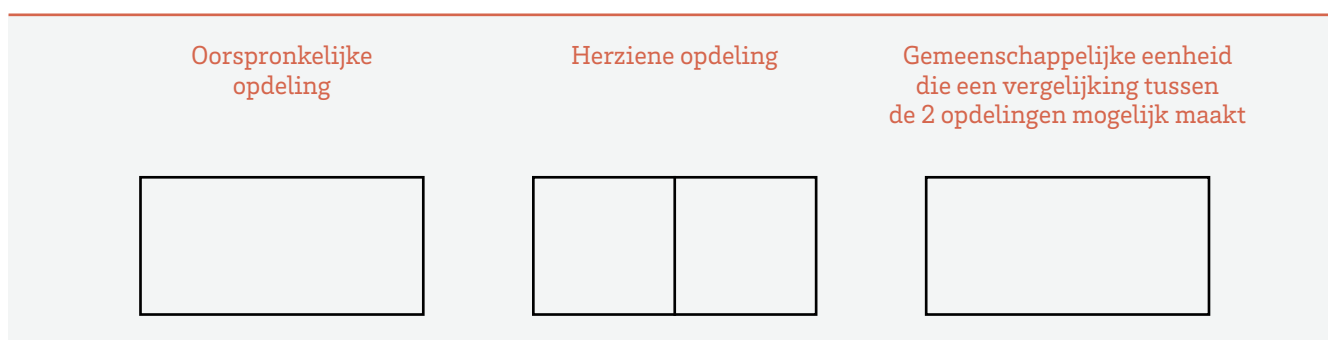
van de statistische sectoren, en om de verbanden tussen individuele gegevens en de huidige statistische sectoren te behouden, is het belangrijk om de hertekeningen te beperken tot wat strikt noodzakelijk is (zie hieronder).

3.4. EEN HERZIENING DIE VERGELIJKINGEN IN DE TIJD MOGELIJK MAAKT

Wanneer sectorgrenzen moeten worden gewijzigd, **zal de regel erin bestaan bestaande sectoren op te splitsen**, zonder hun buitengrenzen te wijzigen (figuur 3-1). Sinds 1981 is dit principe door Statbel nageleefd bij de creatie van nieuwe sectoren⁹, met uitzondering van de uitwisselingen van

grondgebied tussen gemeenten. Met deze oplossing kan een oude sector opnieuw worden samengesteld door eenvoudigweg twee of meer nieuwe sectoren samen te voegen. Er bestaat geen enkele gegronde reden om hiervan af te wijken.

FIGUUR 3-1: Te volgen regel voor de herziening van de opdeling van een statistische sector.

⁹ Dit principe werd echter niet gerespecteerd voor de herziening van de statistische sectoren in Vlaanderen en Wallonië in 2025.

3.5. EEN HERZIENING DIE BEPERKT BLIJFT TOT DE UITBREIDING VAN GEBIEDEN MET AANEENGESLOTEN BEBOUWING TEN NADELE VAN ANDERE VORMEN VAN BODEMGEBRUIK

Afgezien van wijzigingen aan gemeentegrenzen of de aanleg van nieuwe vervoersinfrastructuur die leidt tot de vorming van significante fysieke barrières, zou de enige reden voor een herziening van de opdeling in sectoren **gelegen zijn in een ruimtelijke uitbreiding van het woongebied, die zich vertaalt in een verandering van de landschappelijke morfologie.**

De keuze voor dergelijke restrictieve beginselen is gebaseerd op verschillende overwegingen. Ten eerste sluit die keuze aan bij het hierboven vermelde principe van minimale aanpassingen. Ten tweede berust ze op de vaststelling dat de oorspronkelijke opdeling van de statistische sectoren in de Belgische stedelijke gebieden in hoge mate gebaseerd was op de variabele 'woongebied', waarbij strikt werd gewaakt over de scheiding tussen gebieden voor huisvesting en ruimten die door andere functies worden ingenomen. Ten derde sluit ze aan bij wat in Frankrijk en Nederland werd toegepast.

Bij eerdere herzieningen van de statistische sectoren in België was voorzien dat nieuwe sectoren met een 'werkgelegenheids-' of 'recreatief' karakter konden worden gecreëerd door bestaande sectoren op te splitsen. Deze mogelijkheid werd echter uitsluitend voorbehouden voor de sectoren met verspreide bebouwing, die slechts een klein deel van de statistische sectoren in een stedelijke omgeving vertegenwoordigen (minder dan 10 % in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest) en bijna uitsluitend betrekking hebben op gebieden waarvan het onwaarschijnlijk is dat ze een bestemmingswijziging zullen krijgen (parken, begraafplaatsen, bossen). Deze voorzichtigheid is volledig

gerechtvaardigd. Zij voorkomt namelijk dat wordt overgegaan tot een grondige herziening van de sectoropdeling. Dat blijkt uit een analyse van de functies (huisvesting, kantoor, industrie en opslag, handel) op het niveau van de huizenblokken in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (zie bijlage 1). Talrijke sectoren die zijn geclassificeerd als 'centrale wijk of administratief centrum' of als 'aaneengesloten bebouwing' bevatten soms aanzienlijke oppervlakten voor huisvesting voor de eerste categorie, en kantoor- of handelsruimten voor de tweede. Het herindelen van dergelijke sectoren door de ruimtelijke inplanting van de dominante functies te volgen, zou drievoudig problematisch zijn: het zou een grondige denkoefening vereisen over de te gebruiken bronnen om de dominante functie op het niveau van het huizenblok te identificeren, het zou een langdurige discussie vergen over de te hanteren operationele criteria, en het zou tot talrijke grenswijzigingen leiden.

Het feit dat de herindeling van bestaande sectoren afhankelijk wordt gemaakt van de ruimtelijke uitbreiding van het woongebied, leidt tot het naleven van de volgende regels:

- › de grenzen van sectoren die enkel een verdichting van de huisvesting kennen, niet wijzigen;
- › een sector niet opnieuw gaan opdelen louter omdat hij te uitgestrekt zou zijn;
- › een statistische sector met zeer weinig inwoners, bijvoorbeeld minder dan 100, nooit herindelen, zelfs indien de sector sinds de vorige herziening van de opdeling een wijziging in het bodemgebruik heeft ondergaan.

3.6. EEN MINIMALE HERZIENING VAN DE GRENZEN VAN DE STATISTISCHE SECTOREN ...

3.6.1. ... waarbij de steenwegsectoren behouden blijven

Er is bovendien beslist om de 9 zogeheten steenwegsectoren te behouden. Het opnieuw toewijzen van delen van bestaande steenwegsectoren aan de aangrenzende sectoren zou immers leiden tot de totstandbrenging van ruimtelijke entiteiten die te groot zijn voor vergelijkingen in de tijd. Er zijn bijvoorbeeld

9 sectoren (Dieweg, Wolvenberg, Globe-Oost, Globe-Oost, Centrum-West, Coghen, Roosendaalstraat, Zevenbunder en De Kat) verbonden aan sector 21016A02- van Alseberg-Noord en 3 sectoren (Molensteen, Horzel en Keienbempt) aan die van Alseberg-Zuid (sector 21016A65-). In het eerste geval zou de retrospectieve analyse leiden tot de afbakening van een comparatieve entiteit, die zich over twee gemeenten uitstrekt (aangezien de sector van de Roosendaalstraat in Vorst ligt en alle andere in Ukkel), bijna 300 hectare beslaat (tegenover een gemiddelde van 22 hectare voor de statistische

TABEL 3-1: Sociaal-economische kenmerken van de statistische sector Alsemberg-Noord en aangrenzende sectoren.

Sector	Code	Oppervlakte (ha)	Bevolking (1/1/21)	Bevolkingsdichtheid (inw. per km ²) (1/1/21)	Mediane inkomsten per aangifte (euros) (2018)	Gemiddelde sociaal-economische index van huishoudens ⁽¹⁾	% huishoudens in het laagste sociaal-economische deciel ⁽²⁾	% huishoudens in de eerste 3 sociaal-economische decielen	% huishoudens in de laatste 3 sociaal-economische decielen
ROSENDAAAL-STRAAT	21007A201	21,7	2 545	11 738	23 302	0,18	6,3	21,0	37,0
GLOBE-OOST	21016A00-	39,5	4 510	11 419	23 257	0,18	7,2	21,7	37,2
DIEWEG	21016A01-	80,5	4 189	5 204	25 915	0,42	5,4	15,0	48,1
COGHEN	21016A03-	32,7	2 993	9 161	23 618	0,34	5,2	16,9	42,7
DE KAT	21016A05-	23,4	4 237	18 085	21 041	0,01	9,6	28,2	31,5
CENTRUM-WEST	21016A901	23,7	2 141	9 017	24 139	0,30	5,7	17,2	41,9
GLOBE-WEST	21016A912	15,7	1 156	7 384	24 115	0,13	9,2	22,5	33,2
WOLVENBERG	21016A922	13,2	1 209	9 157	23 687	0,08	5,5	26,0	31,3
ZEVENBUNDER	21016A943	5,5	969	17 725	20 678	-0,05	9,0	31,7	27,7
ALSEMBERG-NOORD	21016A02-	19,2	3 511	18 287	17 780	-0,22	12,9	36,2	22,2

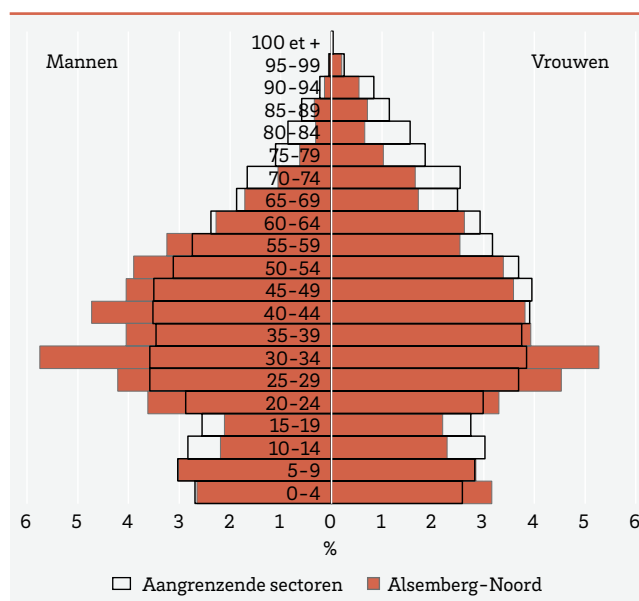
(1) De sociaaleconomische index per statistische sector werd berekend in het kader van een multivariate analyse op huishoudniveau voor heel België, waarbij rekening werd gehouden met de volgende variabelen: het hoogste diploma in het huishouden, het hoogste relatieve diploma, rekening houdend met de leeftijd, in het huishouden, het hoogste deciel van het individuele inkomen in het huishouden, het inkomen van het huishouden per consumptie-eenheid, het aantal kamers per bewoner. Hoe hoger deze index, hoe bevoorrechte de sociaaleconomische status van de huishoudens is.

(2) De decielen zijn berekend op basis van het aantal huishoudens voor heel België. Het eerste deciel omvat de 10% van de huishoudens met de laagste sociaaleconomische indexcijfers op het hele grondgebied.

Bronnen: Statbel (Rijksregister en Census 2011) en berekeningen door ULB-IGEAT

sectoren van het Gewest) en in 2021 meer dan 27 000 inwoners telt (tegenover een gemiddelde van 1 680). In het tweede geval zou de ruimtelijke entiteit die moet worden samengesteld voor retrospectieve analyses 110 hectare beslaan en in 2021 meer dan 6 000 inwoners tellen.

De steenwegsectoren zijn dan wel tot stand gebracht om rekening te houden met hun morfologische bijzonderheden ten opzichte van de zijstraten, maar deze kenmerken blijken - en dat is vrij logisch - gepaard te gaan met een sociaal-economische samenstelling en een demografische structuur die verschillen van die van hun onmiddellijke omgeving. De vergelijking van de statistische sector Alsemberg-Noord met de direct aangrenzende sectoren (tabel 3-1 en figuur 3-2) toont aan dat de eerste zowel een dichtere als een armere bevolking telt dan de andere, met bovendien een zeer uitgesproken oververtegenwoordiging van volwassenen, vooral bij de mannen.

FIGUUR 3-2: Leeftijdspiramides voor de statistische sector Alsemberg-Noord en de aangrenzende sectoren op 1 januari 2021

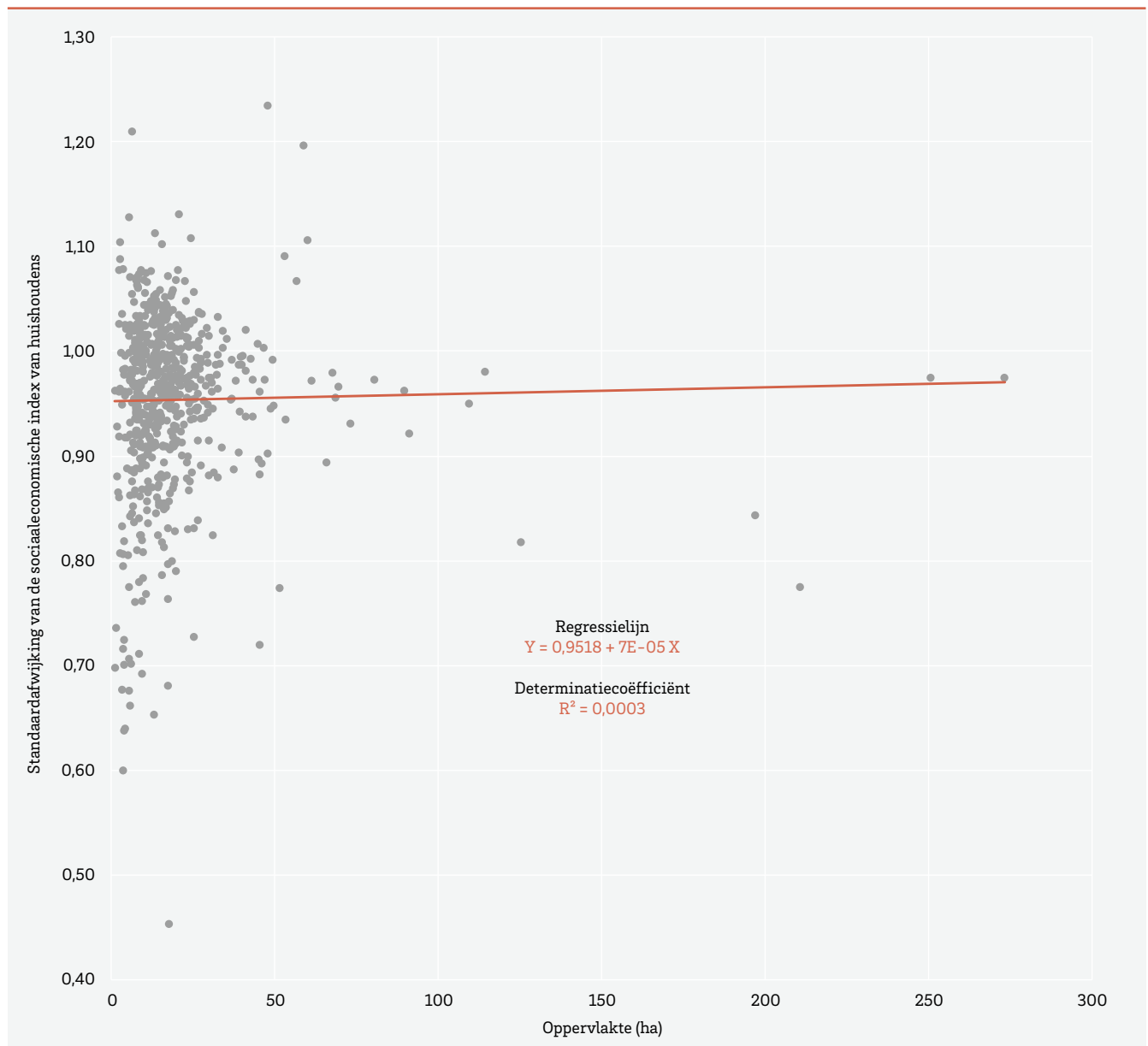
Bronnen: Statbel (Rijksregister)

3.6.2. ... die de sectoren niet onderverdeelt omdat ze te groot zouden zijn

Het principe van een terughoudende herziening van de statistische sectoren betekent ook dat sectoren niet mogen worden opgesplitst alleen maar omdat ze te groot zouden zijn en dus een sterke interne heterogeniteit op sociaal-economisch of demografisch vlak zouden kunnen vertonen. Een vergelijking tussen de statistische sectoren 21016A3-2 - Vronerode en 21016A490 - Kauwberg is zeer verhelderend in dit verband. Ze zijn allebei gelegen in het zuiden van Ukkel en behoren met respectievelijk 250 en 110 hectare tot de 15 meest uitgestrekte statistische sectoren van het Gewest. De eerste, die voornamelijk bestaat uit vi'la's van hoge tot zeer hoge standing, telde in 1981 al meer dan 3 000 inwoners en een dichtheid van 1 250 inwoners per km². De bevolking is er tussen 1981 en 2021 licht gestegen (+160 inwoners) door de bouw van enkele bijkomende villa's, maar zonder dat de morfologie ervan is gewijzigd. De voorwaarden om een opsplitsing van de sector te overwegen, zijn er dus niet vervuld. De statistische sector Kauwberg was daarentegen in 1981 nog zeer overwegend landelijk. Hij omvatte twee bescheiden woonkernen, bestaande uit gerenoveerde hoevetjes en enkele landhuizen die voornamelijk in de eerste helft van de 20e eeuw waren gebouwd. In die tijd telde die sector amper 200 inwoners, met een dichtheid van 200 inwoners per km². Tussen die datum en 2021 is de bevolking, na de realisatie van twee grote private vastgoedprojecten langs de Dolezlaan, 2,4 keer zo groot geworden en met meer dan 300 inwoners toegenomen. Bovendien heeft het verstedelijkingsproces de landschappelijke morfologie van de statistische sector gewijzigd, door de bouw van een nieuwe wijk met appartementsgebouwen. De voorwaarden om een onderverdeling van de wijk in twee statistische sectoren te overwegen, zijn dus mogelijk vervuld.

Los van dit specifieke geval toont een analyse van alle statistische sectoren in het Gewest dat de interne heterogeniteit van de sectoren onafhankelijk is van hun oppervlakte (figuur 3-3). De correlatie tussen de oppervlakte en de standaardafwijking van een sociaal-economische index¹⁰ van de huishoudens binnen eenzelfde sector is namelijk nul ($R^2 = 0,0003$). Hoewel sommige sectoren met een beperkte oppervlakte (bv. minder dan 10 hectare) vrij homogeen zijn op sociaal-economisch vlak, zijn andere juist zeer heterogeen. En hetzelfde geldt voor de meer uitgestrekte sectoren. Deze resultaten sterken de auteurs van dit Cahier in hun overtuiging dat sectoren niet mogen worden opgesplitst louter omdat ze te groot zouden zijn!

10 De gebruikte sociaal-economische index werd opgesteld in het kader van een multivariate analyse, op individuele schaal, voor heel België, waarbij de volgende variabelen in aanmerking werden genomen: het hoogste diploma in het huishouden; het hoogste relatieve diploma in het huishouden, rekening houdend met de leeftijd; het hoogste individuele inkomensdecil in het huishouden; het inkomen van het huishouden per consumptie-eenheid; het aantal kamers per bewoner. Vervolgens werden voor elke statistische sector een gemiddelde en een standaardafwijking van de score van de huishoudens berekend.

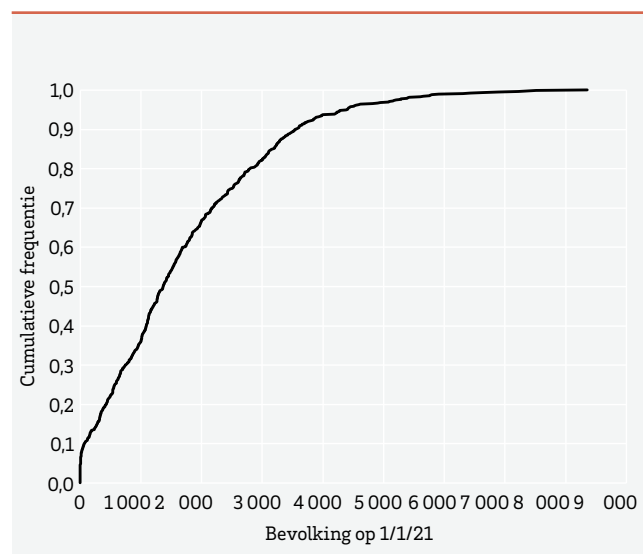
FIGUUR 3-3: Oppervlakte en sociaal-economische heterogeniteit van de huishoudens - 724 statistische sectoren van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Bronnen: Statbel (Rijksregister en Census 2011) en berekeningen door ULB-IGEAT

3.6.3. ... die de sectoren niet onderverdeelt omdat ze te bevolkt zouden zijn

Het principe van een terughoudende herziening van de statistische sectoren betekent ook dat sectoren niet mogen worden opgesplitst alleen maar omdat ze te veel inwoners zouden tellen. Deze vrij radicale keuze is gebaseerd op twee vaststellingen. Ten eerste toont de verdeling van de Brusselse statistische sectoren volgens het bevolkingsaantal in 2021 (figuur 3-4) dat minder dan 12 % van de observatie-eenheden meer dan 3 400 inwoners heeft, wat meer dan twee keer het gemiddelde bevolkingsaantal per sector in het Gewest is. Van de 84 betrokken sectoren hebben er slechts 23 meer dan 5 000 inwoners, waarvan 7 meer dan 6 000. Het betreft respectievelijk drie sectoren van de Stad Brussel (21004A21- Anneessens(plein), 6 430 inwoners; 21004E72- Roodhuis(plein)-Zuid, 6 892 inwoners; 21004E74- Em. Delva(straat), 8 357 inwoners), een sector van Jette (21010A00- Centrum, 6 308 inwoners), een sector van Schaarbeek (21015A00- Colignon(plein), 7 219 inwoners), een sector van Sint-Joosten-Node (21014A05- Houwaert, 7 509 inwoners) en een sector van Etterbeek (21005A12- Sint-Antonius, 6 646 inwoners). Deze 7 zeer bevolkte sectoren hebben met elkaar gemeen dat zij zich bevinden in wijken met een hoge dichtheid van de woonfunctie, zich toch uitstrekken over een vrij ruime oppervlakte van meer dan 21,5 hectare, en tot 50 hectare (Ém. Delva(straat) in Laken), en dat zij sinds 1981 een sterke groei hebben gekend van het absolute aantal inwoners (van 900 tot 2 500 extra inwoners, tegenover gemiddeld 300 extra inwoners voor alle sectoren van het Gewest).

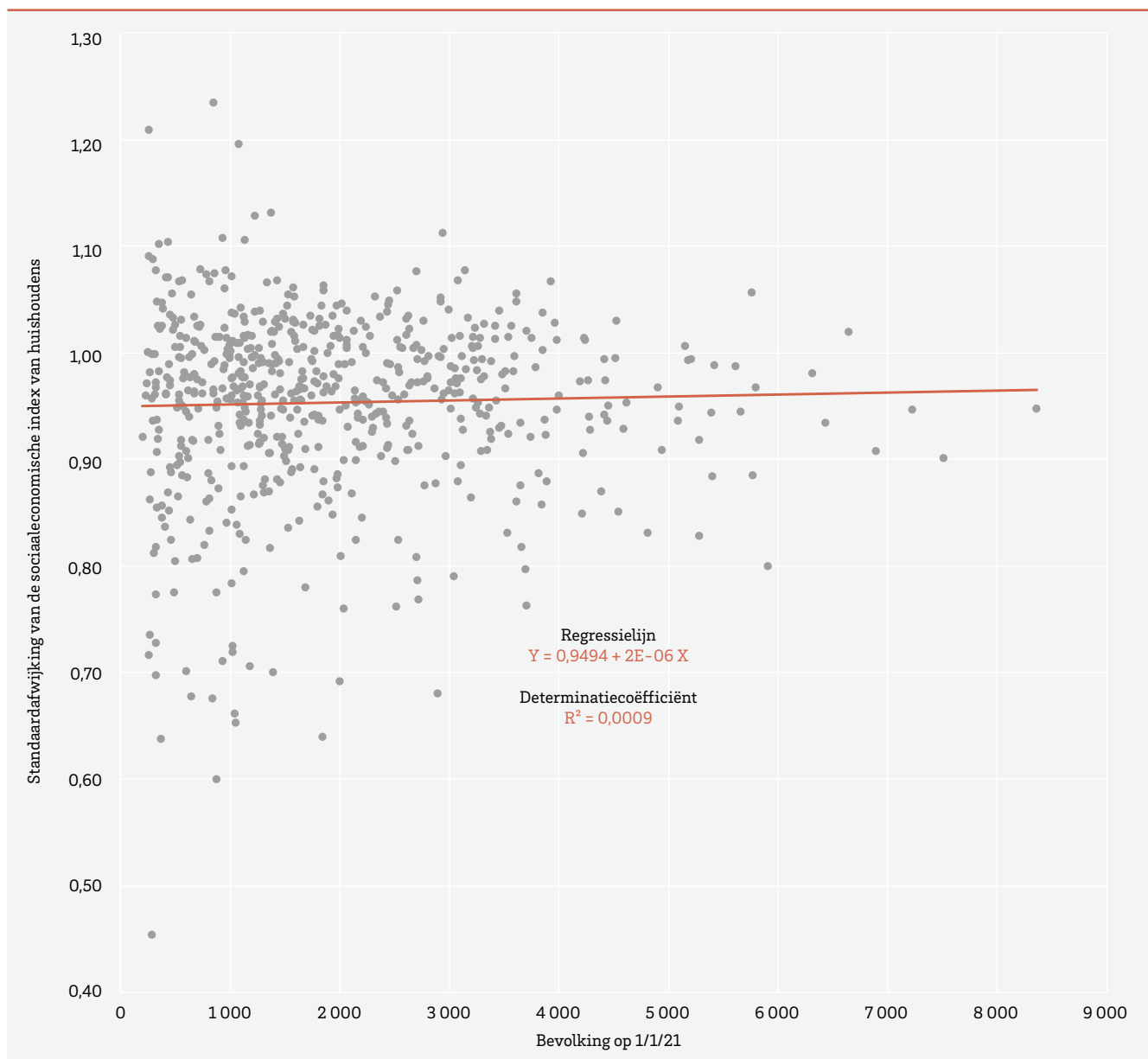
FIGUUR 3-4 : Cumulatieve frequentieverdeling van de bevolking op 1 januari 2021 – 724 statistische sectoren van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Bronnen: Statbel (Rijksregister)

Bovendien stellen we een statistische onafhankelijkheid vast ($R^2 = 0,0009$) tussen het bevolkingsaantal van de sectoren en hun interne heterogeniteit (figuur 3-5). De standaardafwijking van de sociaal-economische index van de huishoudens neemt niet toe met het aantal inwoners! Een detailanalyse van de 7 meest bevolkte sectoren toont bovendien dat deze een interne heterogeniteit vertonen die dicht bij het gemiddelde ligt, en duidelijk lager is dan die van meerdere sectoren met aanzienlijk minder inwoners. Deze resultaten versterken de keuze om sectoren niet op te splitsen om de loutere reden dat zij te dichtbevolkt zouden zijn.

FIGUUR 3-5 : Bevolking en sociaal-economische heterogeniteit van de huishoudens - 724 statistische sectoren van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Bronnen: Statbel (Rijksregister en Census 2011) en berekeningen door ULB-IGEAT

3.7. EEN EENVOUDIGE AANPAK OM DE OPNIEUW OP TE DELEN SECTOREN TE IDENTIFICEREN EN NIEUWE GRENZEN TUSSEN SECTOREN VAST TE LEGGEN

Aangezien de herziening van de subgemeentelijke indeling zich zou beperken tot de statistische sectoren waar zich een ruimtelijke uitbreiding van het woongebied voordoet, verliep de uitvoering, in het verlengde van wat eerder al werd gedaan, via de volgende stappen:

- › preselectie van sectoren, alle categorieën samen, waarin de bevolking sinds 1981 sterk is toegenomen;
- › in die sectoren: identificatie via foto-interpretatie en eventueel terreinobservatie van nieuwe woongebieden die op aaneengesloten wijze een bepaalde oppervlakte beslaan;
- › creatie en afbakening van nieuwe sectoren wanneer het nieuwe gebouwenbestand een als voldoende beschouwde oppervlakte inneemt.

In navolging van de praktijk in Nederland werd ook beslist om rekening te houden met het aantal recent afgeleverde huisvestingsvergunningen, om zo de huidige en toekomstige tendensen in de evolutie van het residentieel gebouwenbestand in de analyse te integreren. Vanuit die optiek werd

de bevolking van elke sector geraamd op 1 januari 2024, op basis van de bevolking en het aantal huishoudens in het Rijksregister op 1 januari 2022 en het aantal toegekende huisvestingsvergunningen tussen 2019 en 2021.

3.8. PROFITEREN VAN DE HERZIENING VAN DE STATISTISCHE SECTOREN OM HUN GRENZEN IN OVEREENSTEMMING TE BRENGEN MET DIE VAN DE KADASTRALE PERCEELSTRUCTUUR

Al meerdere jaren pleit Statbel voor een afstemming van de kadastrale en subgemeentelijke opdelingen. In het *Vademecum Statistische sectoren* geeft P. Jamagne trouwens aan dat het federaal statistiekbureau, in samenwerking met de Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie van de FOD Financiën (het voormalige kadaster), “een methodologie ontwikkelt (...) om half-automatisch het bestand te kunnen aanmaken dat uitgaande van de databanken Cadmap en Cadnet de inhoud van de statistische sectoren vastlegt in de vorm van woningadressen (DSECR)”.

Deze benadering verdient steun. Door de mogelijkheid te bieden om elk perceel aan een sector toe te wijzen, zou ze immers een substantiële diversificatie van de beschikbare gegevens op het niveau van de statistische sectoren mogelijk maken. In het bijzonder zou ze eindelijk de kans bieden om

de gegevens uit de patrimoniumdocumentatie die verwijzen naar het perceel (totale oppervlakte, nuttige oppervlakte, aard van de bestemming – handel, wonen, enz. –, kenmerken van het bouwwerk – appartement, woning met 2, 3 of 4 gevels, enz. –, kadastraal inkomen, aantal wooneenheden, statuut van de eigenaar, adres van de eigenaar, overdrachtsgegevens – registraties en verkopen) in perspectief te plaatsen met de sociaal-economische gegevens die beschikbaar zijn op het niveau van de statistische sectoren.

In de huidige situatie komen de geometrieën van de twee opdelingen niet precies overeen. Een aantal percelen spreidt zich immers uit over twee of meer sectoren, met soms twee of meer verschillende adressen in verschillende statistische sectoren.

3.9. DE HERZIENING VAN DE STATISTISCHE SECTOREN BENUTTEN OM ANDERE RELEVANTE SUBGEMEENTELIJKE OPDELINGEN TE BEDENKEN

In de voorbije tien jaar heeft Statbel tools ontwikkeld die, op basis van adresgegevens, toelaten vrij gemakkelijk statistieken te produceren in andere subgemeentelijke opdelingen dan de statistische sectoren (zie bijvoorbeeld de dataset, inclusief het bijbehorende bestand over ruimtelijke gegevens, over de bevolking per geslacht in 2021 in een raster van 1 km²). Aan de hand van deze tools zou het mogelijk zijn om andere opdelingen uit te werken waarvoor sociaal-demografische of fiscale statistieken kunnen worden aangeboden op basis van een naar behoren gemotiveerde aanvraag. Vanuit die optiek lijken drie alternatieve opdelingen bijzonder relevant:

- › De opdeling volgens een gestandaardiseerd raster van 1 km², dat reeds wordt gebruikt om bepaalde gegevens van de Census 2011 of van het Rijksregister te produceren. Deze opdeling maakt een fijne analyse mogelijk van de sociaal-

demografische differentiatie op het grondgebied en elimineert het probleem van ruimtelijke aggregatie ('modifiable areal unit problem' of MAUP), dat een belangrijke bron van vertekening is wanneer de gegevens worden samengevoegd in administratieve of statistische opdelingen met variabele maasvolumes. Bovendien biedt het gestandaardiseerde raster, veel beter dan de statistische sectoren, de mogelijkheid om fenomenen met een aaneengesloten ruimtelijke spreiding, zoals geluidsoverlast, luchtvervuiling of de toegankelijkheid van het grondgebied, in verband te brengen met de geografische spreiding van de sociaal-demografische kenmerken van de bevolking.

- › De opdeling volgens steenwegen, waarbij deze worden losgekoppeld van de aangrenzende wijken om de specifieke kenmerken van de sociaal-demografische samenstelling

van deze verkeersassen ten opzichte van hun directe omgeving zichtbaar te maken.

- › De opdeling volgens weggedeelten, die het mogelijk maakt de sociaal-ruimtelijke structuren van het grondgebied en hun evolutie gedetailleerd te analyseren.

Deze opdelingen zouden niet alleen een nieuw licht werpen op sociaal-ruimtelijke structuren, maar hebben ook het voordeel dat ze een alternatieve oplossing bieden voor de delicate en tijdrovende procedure van het opnieuw opdelen van de statistische sectoren louter omdat ze te groot en dus potentieel zeer heterogeen zijn. Het gebruik van deze alternatieve opdelingen mag echter in geen geval leiden tot het opgeven van de opdeling in statistische sectoren of het opgeven van de herziening ervan om rekening te houden met veranderingen in de ruimtelijke spreiding van de woonfunctie.

4 DE HERZIENING VAN DE OPDELING IN STATISTISCHE SECTOREN

In dit deel worden de stappen toegelicht die zijn genomen om de opdeling van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in

statistische sectoren te herzien, volgens de principes die zijn uiteengezet in de punten 3.1 tot 3.6 van dit Cahier.

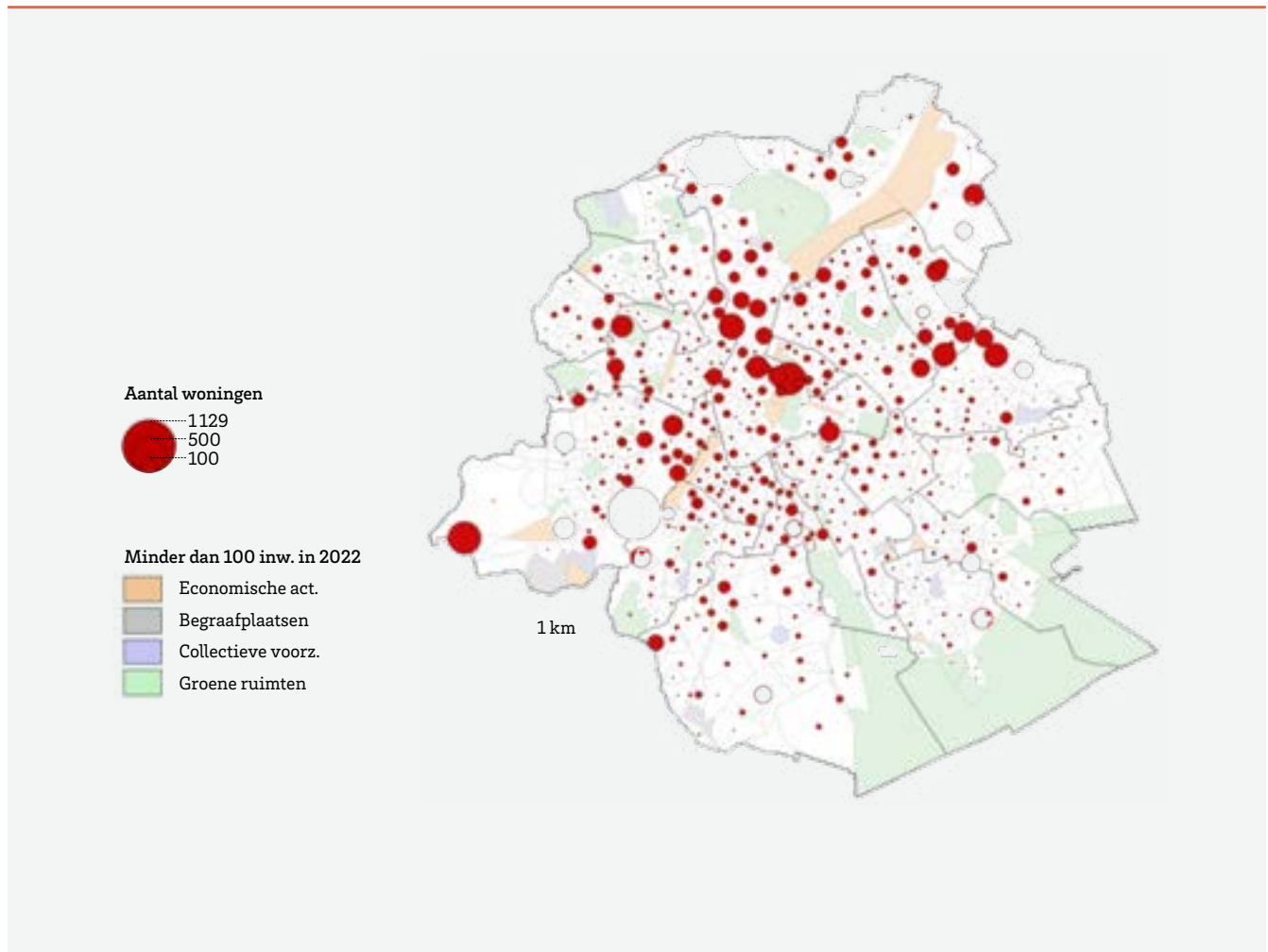
4.1. REKENING HOUDEN MET DE HUISVESTINGSVERGUNNINGEN OM DE TOEKOMSTIGE BEVOLKINGSGROEI TE RAMEN EN DE GEOGRAFIE VAN NIEUWE RESIDENTIËLE ONTWIKKELINGEN TE SCHETSEN

In lijn met de principes die in het vorige hoofdstuk naar voren kwamen (zie punt 3.6), nemen wij in de raming van het huidige bevolkingsaantal (op 1 januari 2022) ook de verwachte bevolkingsgroei als gevolg van lopende of toekomstige residentiële projecten op. Met dat doel voor ogen heeft het onderzoeksteam gebruikgemaakt van de gegevens van het Overzicht van de huisvestingsvergunningen (<https://perspective.brussels/nl/stedelijke-uitdagingen/huisvesting/overzicht-van-de-huisvestingsvergunningen>) over het aantal toegekende huisvestingsvergunningen per statistische sector tussen 2019 en 2021. In die periode werden iets meer dan 12 000 vergunningen afgegeven, waarvan bijna 11 000 (89 %) voor appartementen, voornamelijk met twee of drie slaapkamers.

De ruimtelijke indeling van de vergunningen is verrassend (figuur 4-1). Hoewel het aantal afgeleverde vergunningen hoog ligt in verschillende perifere statistische sectoren, met name in het zuiden en westen van Anderlecht, in het oosten van Evere en Sint-Lambrechts-Woluwe, en in Neder-over-Heembeek en Haren, is dat ook het geval in veel sectoren van de Vijfhoek (tussen de Bischoffsheimlaan en de Nieuwstraat) en in de volkswijken van de eerste westelijke gordel, in het bijzonder in Kuregem, nabij Thurn en Taxis en in Oud-Laken. De recente en lopende verstedelijking vertoont dus een minder centrifugale geografie dan verwacht.

4.1.1. Een geografie van de huisvestingsvergunningen die slechts gedeeltelijk vooruitloopt op die van de te herziene sectoren

Deze vergunningen maken het ook mogelijk om de geografie van de gebieden van stedelijke groei met een residentiële bestemming te voorzien en te documenteren, een fenomeen dat er in sommige gevallen toe zal leiden dat we een herziening van sectoren moeten overwegen.

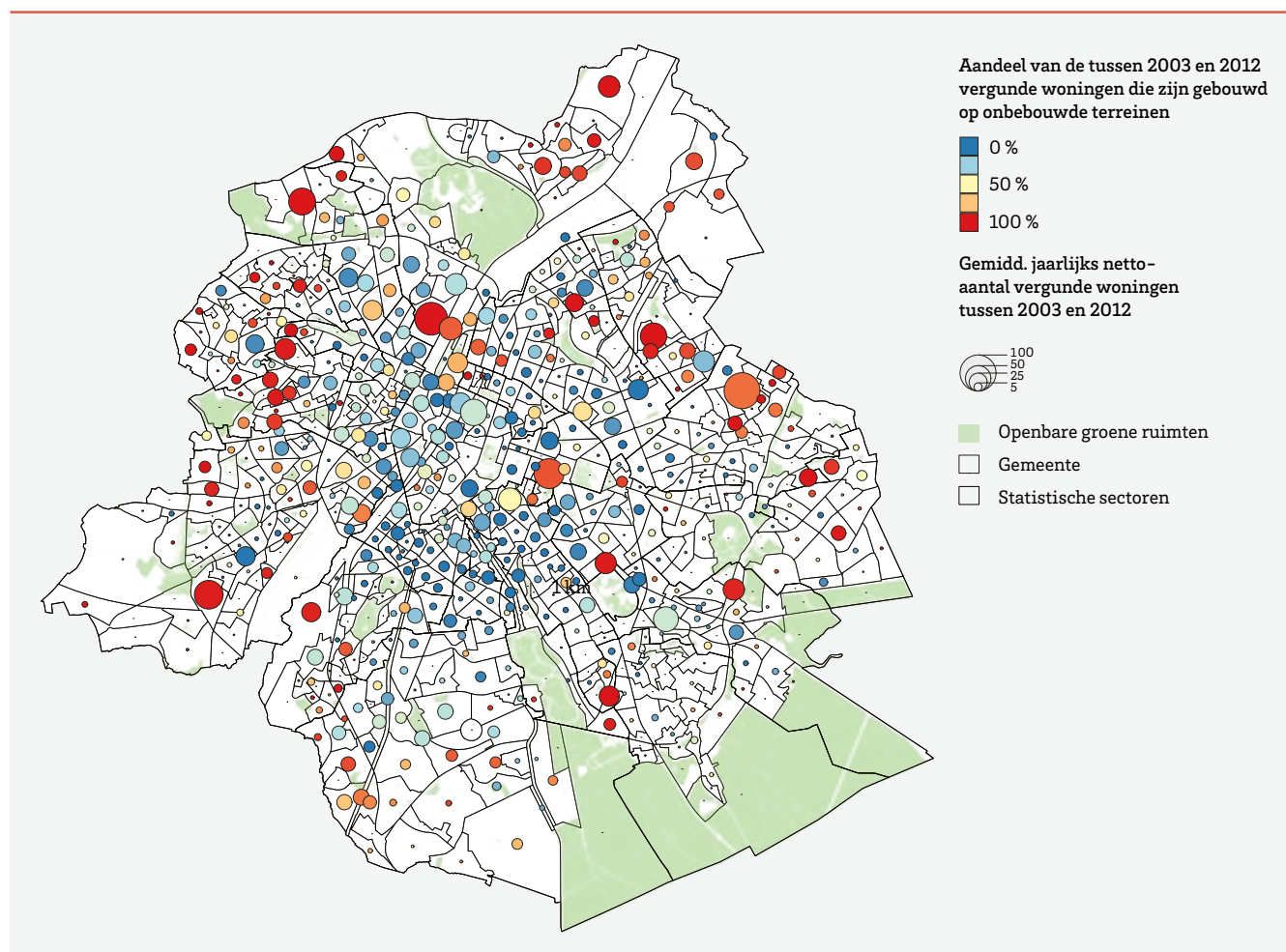
FIGUUR 4-1: Aantal woningen toegelaten tussen 2019 en 2021

Bronnen: Overzicht van de huisvestingsvergunningen (perspective.brussels)
 Auteur : GAG - IGEAT - Université libre de Bruxelles

Dit resultaat bevestigt de bevindingen voor de periode 2003 tot 2012 (figuur 4-2). Over deze tegelijk eerdere en langere periode is de productie van extra woningen zeker niet beperkt gebleven tot de perifere gebieden van het Gewest, die over de grootste grondreserves beschikken. Het merendeel van de residentiële productie vond daarentegen plaats in de centrale delen van Brussel (waaronder de Europese wijk). In deze gebieden werden de nieuwe woningen overwegend gerealiseerd door de transformatie van het bestaande

gebouwenbestand, hetzij via sloop-wederopbouw, hetzij via de herbestemming van een gebouw dat voordien bestemd was voor een andere gebruiksvorm, hetzij door de opsplitsing of uitbreiding van bestaande gebouwen. Omgekeerd gebeurt de productie van bijkomende woningen in de meer perifere delen van het Gewest hoofdzakelijk door nieuwbouw op onbebouwde percelen. We hebben hier dus eerder te maken met een proces van residentiële verstedelijking, terwijl in de centrale gebieden de nadruk ligt op verdichting.

FIGUUR 4-2: Aantal vergunde woningen tussen 2003 en 2012 en respectievelijk aandeel van nieuwbouw en transformatie van het bestaande gebouwenbestand binnen deze woningen

Bronnen: Overzicht van de huisvestingsvergunningen (perspective.brussels) en berekeningen door C. Dessouroux

De figuren 4-1 en 4-2 tonen ook een opvallend contrast tussen enerzijds de randgebieden die zich met de wijzers van de klok mee uitstrekken van Anderlecht in het zuidwesten tot Sint-Pieters-Woluwe in het oosten, waar de productie van bijkomende woningen hoog is, en anderzijds de rest van de randgebieden van het Gewest, waar de productie van bijkomende woningen bescheiden is gebleven. In de eerstgenoemde gebieden komen de sectoren met een hoge productie van nieuwbouwwoningen vaak overeen met die welke een aanzienlijke bevolkingsgroei hebben gekend, zowel in absolute als in relatieve termen (zie bijvoorbeeld de sectoren Klaver, Gemeentestadion – Industrie en Meerveld

in Anderlecht; de sector Dikke Beuk in Jette; en de sectoren Oudstrijderslaan en Gemeenschappen in Evere). De over het geheel genomen beperkte productie in het zuidoostelijke kwadrant, vooral tussen Oudergem en Ukkel, is des te opmerkelijker aangezien de periferie van deze gemeenten rijk is aan grondreserves. Louter de beschikbaarheid van bouwgronden blijkt daar duidelijk niet de beste indicator voor het potentieel aan residentiële verstedelijking. Factoren die verband houden met de rendabiliteit van vastgoedprojecten, mechanismen voor de retentie van gronden en weerstand van burgers tegen vastgoedontwikkelingen werken een vlotte verstedelijking van de beschikbare terreinen tegen.

4.1.2. Een raming van het bevolkingsvolume in 2024, rekening houdend met de huisvestingsvergunningen

Om de bevolking van de statistische sectoren op 1 januari 2024 te ramen, terwijl het team enkel beschikte over demografische gegevens op 1 januari 2022, werden de volgende twee vergelijkingen gebruikt voor elke sector:

$$H_{2024}^* = HV^{2019-2021} + H_{2022}$$

$$P_{2024}^* = H_{2024}^* \cdot GG_{2022}$$

waarbij

- › H_{2022} het aantal private huishoudens van de sector is op 1/1/2022;
- › GG_{2022} de gemiddelde grootte is van de private huishoudens van de sector op 1/1/2022;
- › $HV^{2019-2021}$ het aantal afgegeven huisvestingsvergunningen is tussen 2019 en 2021 in de sector;
- › H_{2024}^* het geraamde aantal private huishoudens is in de sector op 1/1/2024;
- › P_{2024}^* de geraamde bevolking van de sector is op 1/1/2024.

- › Op het moment van schrijven van dit Cahier was het aantal inwoners per statistische sector op 1 januari 2024 beschikbaar. Daarom was het mogelijk om onze raming te vergelijken met de werkelijke cijfers. Rekening houdend met de 651 sectoren van het Gewest met minstens 100 inwoners, blijkt dat het aantal inwoners in 59 sectoren (9 % van de sectoren) met 10 % of meer werd onderschat en in 30 sectoren (5 % van de sectoren) met 10 % of meer werd overschat. In de meeste gevallen komen deze relatief grote verschillen tussen observatie en raming neer op bescheiden afwijkingen in absoluut aantal inwoners: zo zijn er ongeveer veertig inwoners meer dan voorzien in de sector Ziekenhuis ULB in Anderlecht, of een zeventigtal in die van Goede Herder in Evere. De grotere afwijkingen hebben vooral betrekking op sectoren waar talrijke nieuwe woningen werden vergund, terwijl de bouw ervan op 1 januari 2024 nog niet voltooid was. Dit is bijvoorbeeld het geval in de sectoren RTB in Schaarbeek (274 inwoners minder dan geraamd) en Grosjeanwijk in Evere (277 inwoners minder). De verschillen kunnen soms aanzienlijk zijn, zoals in de sector Klein Eiland - Rechteroever in Anderlecht (1 324 inwoners minder dan voorspeld) en de sector Rijksadministratief centrum en Congres in Brussel (707 inwoners minder dan voorspeld). Bij de uiteindelijke selectie van de sectoren werd nagegaan of deze afwijkingen geen invloed uitoefenden op de conclusies van het team.

4.2. EEN PRESELECTIE VAN SECTOREN MET EEN STERKE RELATIEVE BEVOLKINGSGROEI

Om de op te splitsen statistische sectoren te selecteren, bestond een eerste stap erin de sectoren van het Gewest te identificeren die de afgelopen decennia waarschijnlijk een significante uitbreiding van het bewoonde oppervlak hebben gekend. Vanuit die invalshoek werd beslist een criterium te hanteren dat gebaseerd is op de relatieve bevolkingsgroei. De volkstelling van 1 maart 1981 werd als vertrekpunt genomen. Dit is immers de vroegste datum waarvoor gegevens beschikbaar zijn per statistische sector. 1 januari 2024 werd gekozen als einddatum. Voor die datum werden alle berekeningen uitgevoerd op basis van de bevolkingsraming zoals uiteengezet in punt 4.1. Tot slot werd besloten de ongeveer zeventig sectoren die in 2024 minder dan 100 inwoners telden, buiten de analyse te houden, aangezien dit doorgaans de drempel is voor opname in statistische analyses en de cartografie van de indicatoren.

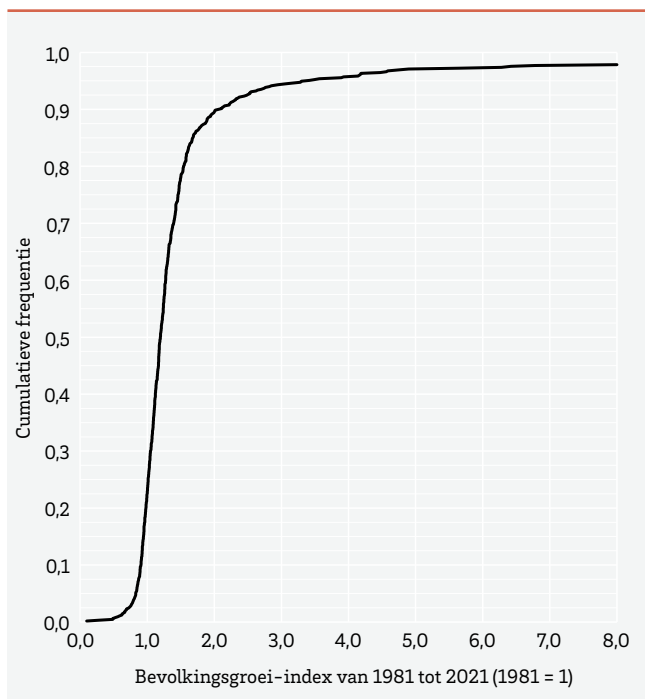
De gebruikte indicator van relatieve demografische groei is eenvoudigweg de index van de bevolkingsevolutie, die de geraamde bevolking op 1 januari 2024 relateert aan die op 1 maart 1981¹¹. De cumulatieve frequentieverdeling van deze index (figuur 4-3) toont twee buigpunten in het bovenste

deel van de verdeling, die respectievelijk overeenstemmen met 90 % en 95 % van de cumulatieve frequentie. Tussen de eerste en tweede drempel liggen 32 sectoren waarvan de bevolking is vermenigvuldigd met een factor tussen 2 en 2,9, waaronder 13 sectoren waarvoor de groeifactor groter is dan of gelijk is aan 2,5. Boven de tweede drempel zijn er 37 andere sectoren waarvan de bevolking ten minste verdrievoudigd is sinds 1981.

Om te voldoen aan het beginsel van minimale aanpassingen, dat richtinggevend is voor de herziening van de opdeling in sectoren, werd beslist om in eerste instantie alleen de statistische sectoren in aanmerking te nemen waarvan de bevolking sinds 1981 met een factor 3 of meer was toegenomen. Om echter geen sectoren over het hoofd te zien die een aanzienlijke toename van hun bewoonde oppervlak zouden hebben gekend, terwijl ze tegelijkertijd dicht bij een verdrievoudiging van de bevolking zaten, werd eveneens beslist aandacht te besteden aan de 32 sectoren waarvan de bevolking tussen 1981 en 2024 met een factor van 2 tot 2,9 is toegenomen.

11 Voor de gebieden die in 2022 bewoond waren, maar in 1981 een bevolking van nul hadden, werd de evolutie-index berekend door het bevolking-saantal van 2022 te herleiden tot een basiswaarde van 1.

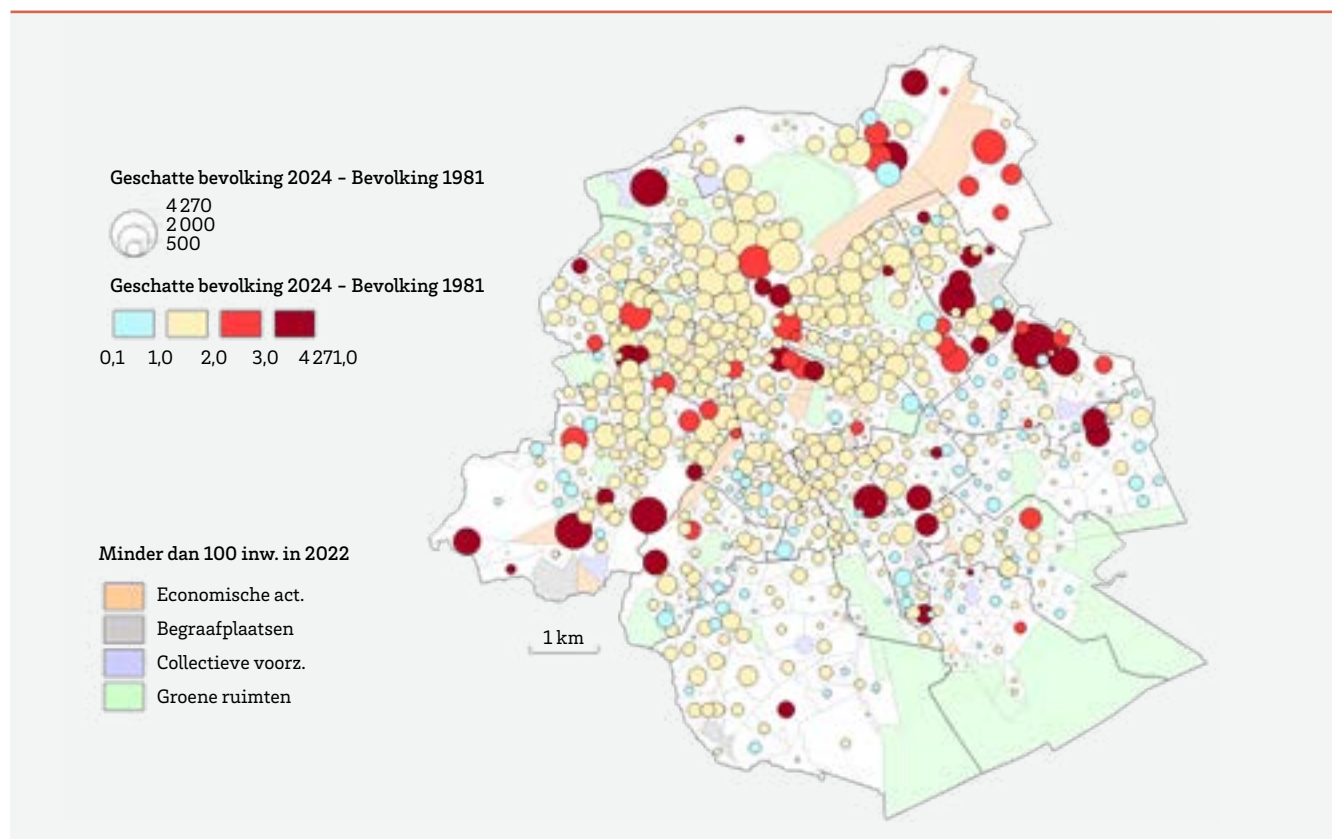
FIGUUR 4-3: Cumulatieve frequentieverdeling van de index van de evolutie van de bevolking tussen 1981 en 2024 – 724 statistische sectoren van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Bronnen: Statbel (Rijksregister)

De kaart van de relatieve bevolkingsevolutie tussen 1981 en 2024, waarbij de sectoren worden onderscheiden naargelang hun aantal inwoners minder dan verdubbeld is, vermenigvuldigd werd met een factor van 2 tot 2,9, of minstens verdrievoudigd is (figuur 4-4), brengt logischerwijze een geografisch patroon naar voren dat lijkt op dat van het aantal verleende huisvestingsvergunningen voor woningen tussen 2003 en 2012 (figuur 4-2). De hoogste waarden van de evolutie-index worden immers zowel aangetroffen in de meest perifere sectoren, die in 1981 vaak dunbevolkt waren, als in verschillende centrale sectoren (noorden van de Vijfhoek) of pericentrale sectoren (Kuregem, Oud-Laken, Noordwijk, zuidoosten van Schaarbeek), evenals in de sectoren van de voormalige kazernes.

FIGUUR 4-4: Absolute groei en index van de evolutie van de bevolking tussen 1981 en 2024 in de statistische sectoren van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Bronnen: Statbel (Rijksregister) en berekeningen door ULB-IGEAT

Voor de rest van de analyse werd beslist om niet alleen een systematisch onderzoek uit te voeren naar de 37 sectoren waarvan de bevolking tussen 1981 en 2024 minstens verdrievoudigde, maar ook naar de 13 sectoren waarvan de bevolking toenam met een factor 2,5 tot 2,9 (tabel 4-1).

Verscheidene van de geselecteerde sectoren liggen in de rand van het Gewest, zoals de sectoren Konkel (Sint-Pieters-Woluwe), Gulledele, Neerveld en Stokkelsesteenweg (Sint-Lambrechts-Woluwe), Oudstrijderslaan en Gemeenschappen (Evere), Beukenootjesstraat (Neder-over-Hembeek), Station (Sint-Agatha-Berchem), Dikke Beuk (Jette) of Klaver en

Meerveld (Anderlecht). Ook een aantal sectoren van de stedelijke eerste kroon springen in het oog, zoals de sectoren die verband houden met de reconversie van de voormalige kazernes (Ziekenhuizen in Elsene en Kazerne in Etterbeek) en de ontwikkeling van vastgoedprojecten op de universiteitscampus ULB-VUB op het vroegere Oefenterrein (Universitaire Campus in Elsene). Hetzelfde geldt voor de sectoren Daring en Condor in Sint-Jans-Molenbeek, Van Volxem - Kleine Industrie en Bollinckx in Vorst, evenals de sector Groendreef - Vergotedok in de Stad Brussel, waarvan de demografische groei grotendeels gebaseerd is op louter de bouw van de Up-site-toren.

TABEL 4-1: Statistische sectoren in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest waarvan de bevolking tussen 1981 en 2021 met minstens een factor 2,5 is toegenomen. In het lichtrood de sectoren waar de bevolking minstens verdrievoudigd is, en in het lichtblauw de sectoren waar de bevolking vermenigvuldigd is met 2,5 tot 2,9.

Statistische sector	Gemeente	Code	Oppervlakte (ha)	Bevolking				
				1981	2024 (schatting)	evolutie-index	Vershil	Dichtheid in 2024 (inw. / km ²)
GULLEDELLE	Sint-Lambrechts-Woluwe	21018A3MJ	37,5	1	4 271	4 271	4 270	11 376
DARING	Sint-Jans-Molenbeek	21012A882	9,4	0	540	540	540	5 746
STATION	Sint-Agatha-Berchem	21003A2MJ	24,0	0	502	502	502	2 091
ST.-MICHIELSWARANDE	Etterbeek	21005A082	7,6	0	277	277	277	3 647
INDUSTRIEZONE	Evere	21006A37-	33,6	3	178	59,3	175	530
OUDSTRIJDERSLAAN	Evere	21006A171	45,5	23	1 020	44,4	997	2 242
TURN EN TAXI	Brussel	21004D6NJ	51,6	14	578	41,3	564	1 120
MEERVELD	Anderlecht	21001C5PA	56,7	39	1 555	39,9	1 516	2 744
UNIVERSITAIR CAMPUS	Elsene	21009A2MJ	58,8	28	1 076	38,4	1 048	1 831
NEDER-HEEM-BEEK-NOORD	Brussel	21004F9MJ	114,3	58	1 460	25,2	1 402	1 277
GROENDREEF - VERGOTE DOK	Brussel	21004D631	47,9	48	1 047	21,8	999	2 189
DIKKE BEUK	Jette	21010A1AJ	48,0	139	2 968	21,4	2 829	6 184
KLEIN EILAND- RECHTEROEVER	Anderlecht	21001B3MJ	197,0	161	2 846	17,7	2 685	1 444
RIJKSADMIN. CENTRUM EN CONGRES	Brussel	21004A3MJ	10,5	61	871	14,3	810	8 314
GROSJEANWIJK	Evere	21006A272	17,6	69	686	9,9	617	3 900
STOKKELSESTEENWEG	Sint-Lambrechts-Woluwe	21018A12-	16,9	201	1 363	6,8	1 162	8 052
ZIEKENHUIS U.L.B.	Anderlecht	21001C522	53,2	36	231	6,4	195	435
GEMEENSCHAPPEN	Evere	21006A474	16,4	239	1 501	6,3	1 262	9 170
GOEDE HERDER	Evere	21006A094	31,0	67	378	5,6	311	1 221

Statistische sector	Gemeente	Code	Oppervlakte (ha)	Bevolking				
				1981	2024 (schatting)	evolutie-index	Vershil	Dichtheid in 2024 (inw. / km ²)
HOSPITALEN	Elsene	21009A652	13,5	576	2 821	4,9	2 245	20 956
TWEESTATIONS	Anderlecht	21001B372	10,8	146	694	4,8	548	6 413
M.H.I. P. BRIEN	Schaarbeek	21015A272	7,7	62	284	4,6	222	3 696
KLAVER	Anderlecht	21001A552	46,9	746	3 404	4,6	2 658	7 252
P. DUPONTSTRAAT	Evere	21006A414	24,6	743	3 324	4,5	2 581	13 492
HEIZEL	Brussel	21004E8MJ	157,7	43	180	4,2	137	114
KAZERNE	Etterbeek	21005A311	27,6	413	1 726	4,2	1 313	6 249
GEMEENTESTADION - INDUSTRIE	Anderlecht	21001A472	8,5	197	820	4,2	623	9 599
REIGERBOS	Watermaal-Bosvoorde	21017A696	8,8	28	116	4,1	88	1 317
L. ERNOTTESTRAAT	Elsene	21009A83-	9,9	259	1 017	3,9	758	10 309
CONDOR	Sint-Jans-Molenbeek	21012A851	12,4	502	1 954	3,9	1 452	15 769
NEERVELD	Sint-Lambrechts-Woluwe	21018A33-	39,5	638	2 275	3,6	1 637	5 765
BOLLINCKX	Vorst	21007A071	125,2	504	1 762	3,5	1 258	1 407
KAUWBERG	Ukkel	21016A490	109,5	240	820	3,4	580	749
KONKEL	Sint-Pieters-Woluwe	21019A131	27,5	538	1 773	3,3	1 235	6 440
E. JACQMAINLAAN-WEST	Brussel	21004A83-	8,0	584	1 918	3,3	1 334	23 967
GERMINAL II	Evere	21006A323	8,6	427	1 352	3,2	925	15 633
BEUKENOOTJESSTRAAT	Brussel	21004F531	19,9	1 034	3 155	3,1	2 121	15 879
H. EVENEPOELSTRAAT	Schaarbeek	21015A73-	11,1	469	1 382	2,9	913	12 508
BRUNFAUTWIJK	Sint-Jans-Molenbeek	21012A02-	5,5	411	1 172	2,9	761	21 218
GEMEENSCHAPPEN	Sint-Lambrechts-Woluwe	21018A37-	43,3	212	598	2,8	386	1 382
VAN VOLXEM - KLEIN INDUSTRIE	Vorst	21007A52-	9,7	411	1 134	2,8	723	11 744
HAREN-ZUIDWEST	Brussel	21004G310	30,8	451	1 236	2,7	785	4 017
SINT-ELISABETH	Brussel	21004G30-	67,5	1 364	3 682	2,7	2 318	5 452
BROEK	Anderlecht	21001A81-	23,4	886	2 342	2,6	1 456	10 007
MARLY-NOORD	Brussel	21004F970	91,2	84	220	2,6	136	242
CONGRES - STATION	Brussel	21004A32-	20,7	625	1 593	2,5	968	7 681
HAREN-ZUID	Brussel	21004G3NJ	210,6	325	822	2,5	497	390
B.R.T.	Schaarbeek	21015A77-	48,7	1 006	2 544	2,5	1 538	5 223
SLACHTHUIS	Anderlecht	21001B17-	26,5	593	1 484	2,5	891	5 591
DAUW-WEST	Anderlecht	21001B11-	9,0	467	1 158	2,5	691	12 853

Bronnen: Statbel (Rijksregister) en berekeningen door ULB-IGEAT

4.3. EEN SELECTIE VAN SECTOREN OP BASIS VAN EEN COMBINATIE VAN KWANTITATIEVE EN MORFOLOGISCHE CRITERIA

Om binnen deze lijst van 50 sectoren een selectie te maken, werden twee complementaire benaderingen toegepast. De eerste bestond erin twee bijkomende kwantitatieve criteria in aanmerking te nemen. De tweede was gebaseerd op een systematische observatie van het gebouwenbestand en de stedelijke functies in elke sector, op basis van orthofotoplannen van 1977 en Google Earth-beelden van 2022.

4.3.1. Een preselectie op basis van drie kwantitatieve criteria: de evolutie van de bevolking, relatief of absoluut, en de oppervlakte van de sector

Op kwantitatief vlak leek het in de eerste plaats belangrijk om rekening te houden met de absolute groei van de bevolking tussen 1981 en 2024, om zo de sectoren te identificeren die een aanzienlijke verstedelijking hebben gekend. De gebruikte indicator is het verschil tussen de geraamde bevolkingsaantallen op 1 januari 2024 en de waargenomen cijfers op 1 maart 1981. Er werd voor gekozen om *a priori* alleen de statistische sectoren te behouden waarvan de bevolking tussen 1981 en 2024 met 500 inwoners of meer is toegenomen. Een dergelijke drempel maakt het mogelijk om sectoren uit te sluiten waarin de verstedelijking weliswaar heeft plaatsgevonden, maar bescheiden is gebleven. Bij een gemiddelde gezinsgrootte van 2,5 personen per huishouden betekent een bevolkingsgroei van 500 personen immers een toename van amper 200 huishoudens, dus 200 bijkomende woningen ... in 40 jaar. Een volume dat te gering is om de opdeling van een statistische sector te overwegen.

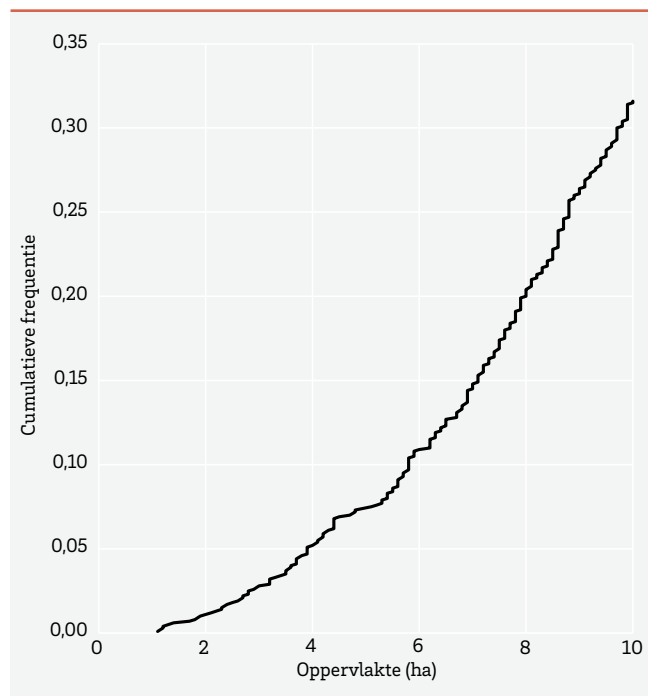
De drempel van 500 inwoners zou kunnen leiden tot de afbakening van nieuwe sectoren met weinig inwoners in verhouding tot andere bewoonde sectoren. Om een duidelijker beeld te krijgen, hebben we de verdeling van de statistische sectoren volgens hun bevolkingsgrootte onderzocht. Als we rekening houden met alle sectoren (figuur 3-4), inclusief de sectoren die onbewoond of zeer dunbevolkt zijn, heeft iets meer dan een vijfde van de observatie-eenheden minder dan 500 inwoners. Als we ons beperken tot de 598 sectoren die door Statbel zijn gecategoriseerd als aaneengesloten bebouwing, hebben niet minder dan 62 observatie-eenheden (10 % van het totaal) minder dan 500 inwoners. Als we ten slotte alleen kijken naar de sectoren met minstens 200 inwoners, dan hebben 64 daarvan (10 % van het totaal) minder dan 500 inwoners. Deze resultaten tonen aan dat het Gewest een niet te verwaarlozen aantal

dunbevolkte sectoren omvat. Ze tonen bovendien dat de voorgestelde drempel van 500 inwoners helemaal niet te vrij is. Dat geldt des te meer omdat onder de sectoren die tot stand zouden kunnen komen op basis van deze drempel, er verschillende zijn die naar verwachting nog een verdere bevolkingsgroei zullen kennen, aangezien zij nog in volle verstedelijking bevinden.

Nog steeds op kwantitatief niveau leek het legitiem om ook aandacht te besteden aan de oppervlakte van de statistische sectoren. Vanuit het principe van terughoudendheid leek het voor het onderzoeksteam niet zinvol om nieuwe statistische sectoren te creëren met een zeer kleine oppervlakte. De in aanmerking te nemen drempelwaarde werd bepaald op basis van de cumulatieve frequentieverdeling van de sectoren in het Gewest volgens hun oppervlakte (figuur 4-5). Die vertoont een buigpunt aan de onderkant van de verdeling, wat overeenkomt met een oppervlakte van ongeveer 5 ha. Aangezien slechts 7 % van de gewestelijke sectoren een oppervlakte heeft die onder deze drempel ligt, werd die in aanmerking genomen als ondergrens die niet mag worden overschreden voor het creëren van nieuwe sectoren. Bijgevolg, ervan uitgaande dat de meeste sectoren in twee of drie zouden worden opgesplitst, werd beslist om *a priori* enkel de sectoren in aanmerking te nemen met een oppervlakte van minstens 10 hectare vóór de herziening.

Op kwantitatief vlak worden de richtsnoeren van de aanpak samengevat in een beslissingsboom (figuur 4-6). Bij de implementatie ervan heeft het team echter een zekere soepelheid aan de dag gelegd door de grensgevallen zorgvuldig te onderzoeken. Wanneer de bevolking tussen 1981 en 2024 minstens verdrievoudigd was, heeft het team de sectoren waarvan de oppervlakte dicht bij de drempel van 10 ha lag, zonder die te bereiken, nader onderzocht (Germinal II in Evere, Daring in Molenbeek, L. Ernottestraat in Schaarbeek). Evenzo, wanneer de index van de demografische evolutie tussen 2,5 en 2,9 lag, ging het team over tot een meer gedetailleerde analyse van de sectoren waarvan deze index dicht bij de drempel lag en waarvan de criteria inzake oppervlakte en absolute bevolkingsgroei waren geverifieerd (H. Evenepoel in Schaarbeek, Haren Zuid-West en Sint-Elisabeth in Brussel). Er werd ook aandacht besteed aan sectoren waarvan de index van de demografische evolutie verder van de verdrievoudigingsdrempel aflag, maar die zowel een grote oppervlakte (minstens 20 hectare) als een absolute bevolkingsgroei van meer dan 750 inwoners combineerden (Broek in Anderlecht, Haren-Zuid en Congres-Station in Brussel, RTB in Schaarbeek, Slachthuis in Anderlecht). Er werden zelfs sectoren onder de loep genomen die slechts aan één van de drie kwantitatieve criteria voldeden, maar die de aandacht trokken door hun zeer grote oppervlakte (Haren-

FIGUUR 4-5 : Cumulatieve frequentieverdeling van de oppervlakte van de 724 statistische sectoren van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Eerste derde van de verdeling.

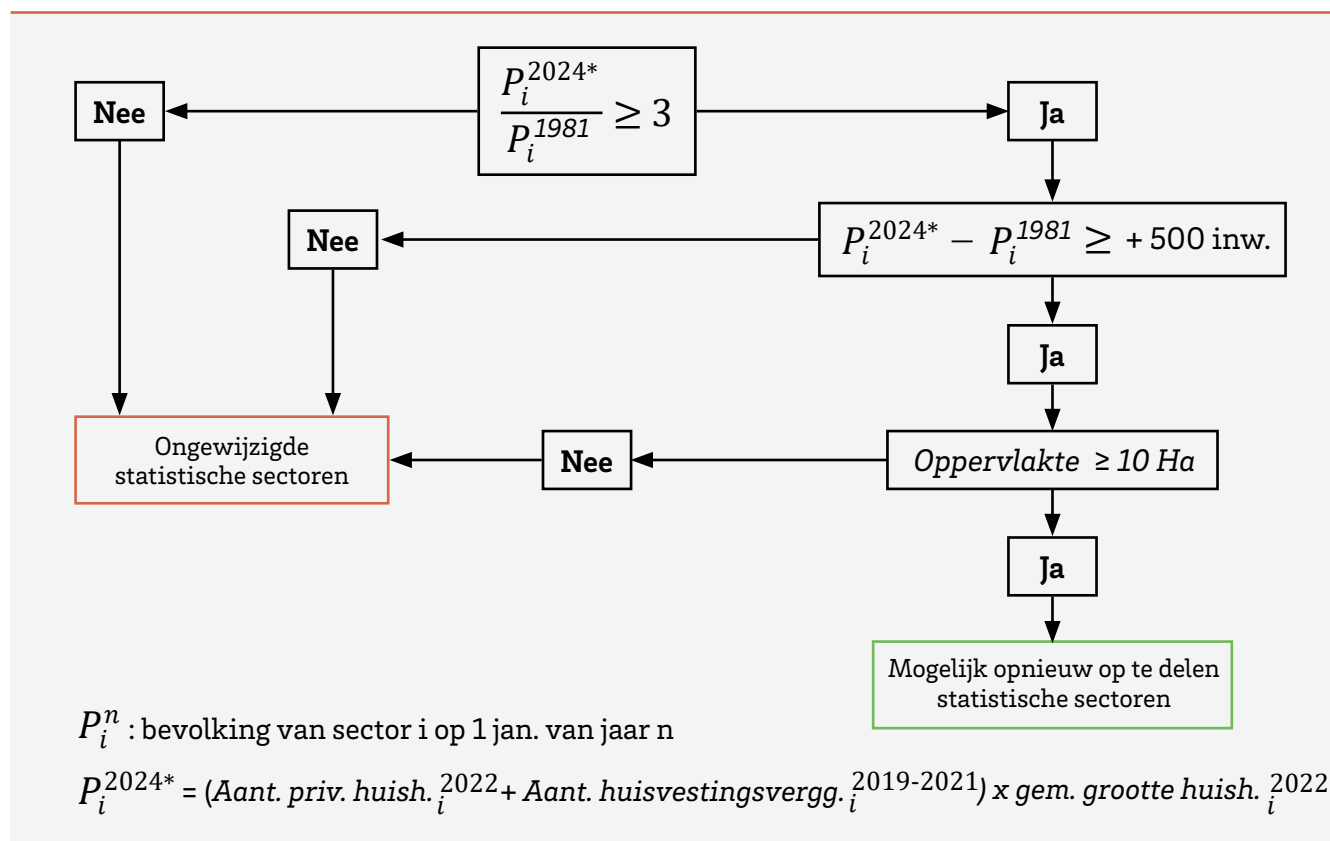

Bronnen: Statbel (Rijksregister)

Zuid in Brussel, met meer dan 200 ha) of door lopende verstedelijkingsprojecten (Gemeenschappen in Sint-Lambrechts-Woluwe). De sector Van Volxem-Kleine Industrie in Vorst werd eveneens onderzocht, omdat hij zeer dicht bij de drempels lag zowel voor oppervlakte (9,7 ha) als voor relatieve demografische groei (2,8), terwijl hij voldeed aan het criterium van absolute demografische groei.

Na deze analyse werden 11 sectoren geëlimineerd uit de 50 die tussen 1981 en 2024 minstens een vermenigvuldiging van hun bevolking met een factor 2,5 hadden gekend. In 6 gevallen gaat het om sectoren met een onvoldoende absolute bevolkingsgroei (Industriezone [+175 inwoners] en Goede Herder [+311] in Evere, Ziekenhuis ULB [+195] in Anderlecht, Heizel [+137] en Marly-Noord [+136] in Brussel, Reigerbos [+88] in Watermaal-Bosvoorde). In 3 gevallen hadden de sectoren een onvoldoende oppervlakte (Gemeentestadion - Industrie [8,5 ha] in Anderlecht, Émile Jacqmainlaan-West [8 ha] in Brussel, Brunfautwijk [5,5 ha] in Sint-Jans-Molenbeek), en in 2 gevallen voldeden zij aan geen van beide criteria (Sint-Michielswarande [+277 inwoners, 7,6 ha] in Etterbeek, M.H.I. P. Brien [+222, 7,7 ha] in Schaarbeek). Er bleven dus 39 sectoren over, waarvan er 25 aan alle drie de kwantitatieve criteria voldeden, 10 aan twee van de drie en 4 aan één van de drie.

FIGUUR 4-6: Beslissingsboom voor de preselectie van de statistische sectoren die in aanmerking komen voor een nieuwe opdeling in het Brussel-Hoofdstad.

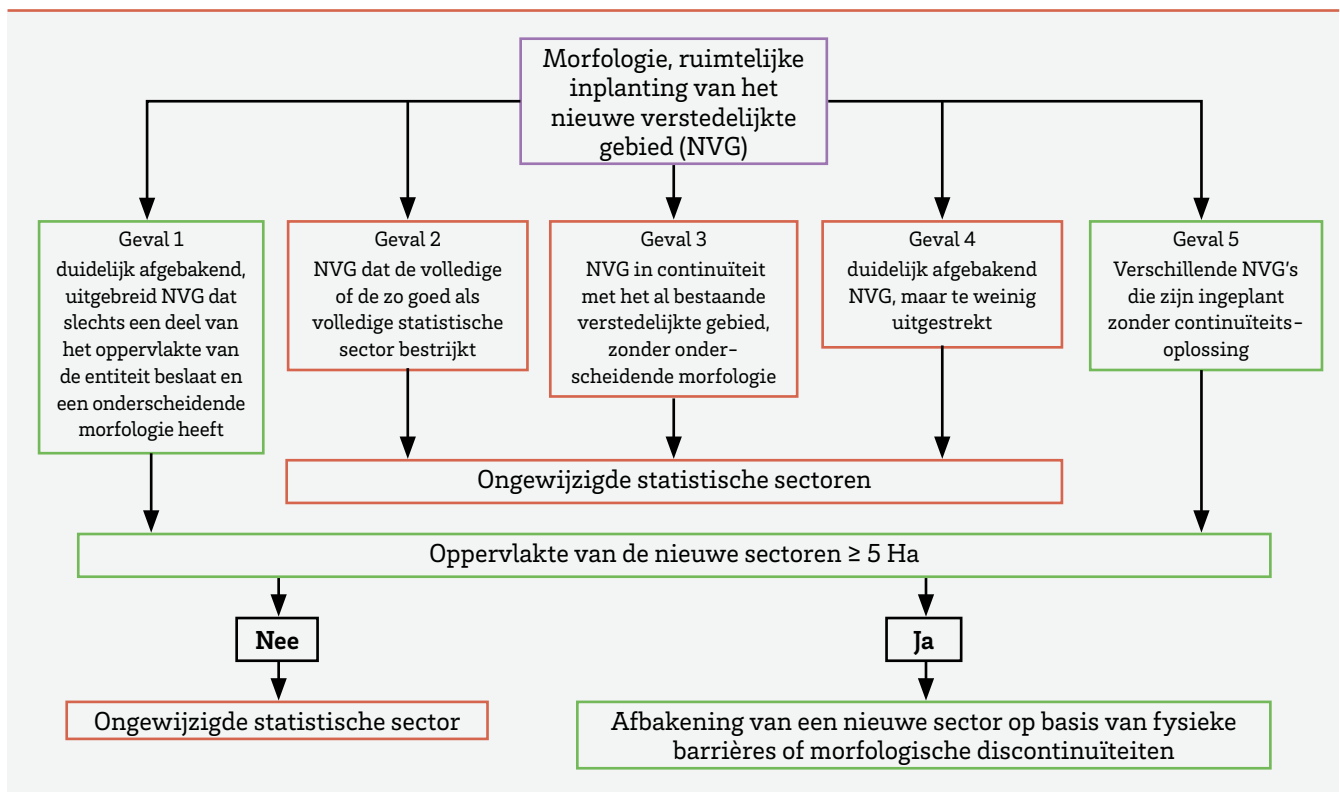
Statistisch universum: alle statistische sectoren van het Gewest
 Indicatoren: bevolkingsevolutie
 Bronnen: Nationaal Register en perspective.Brussels

4.3.2. Een nieuwe opdeling, of niet, volgens morfologische criteria

De 39 statistische sectoren die op basis van de kwantitatieve criteria waren geselecteerd, werden vervolgens onderworpen aan een morfologische analyse op basis van orthofotoplannen van 1977 en Google Earth-beelden van 2022¹². Het doel daarbij was tweeledig. Ten eerste moest worden onderzocht in hoeverre het verstedelijkingsproces had geleid tot de vorming

van een of meer nieuwe woongebieden die, op aaneengesloten wijze, een oppervlakte van minstens 5 hectare beslaan. Indien het antwoord op deze eerste vraag positief was, moest vervolgens worden bekeken hoe het bestaande sectorgebied kon worden opgedeeld volgens morfologisch relevante grenzen (scheiding tussen woonfunctie en andere functies, doorbreking van het stedelijke weefsel door de aanwezigheid van een vervoersas) (zie figuur 4-7). De gedetailleerde resultaten van dit onderzoek zijn opgenomen in bijlage 2. Ter illustratie worden hier twee emblematische voorbeelden weergegeven om inzicht te bieden in de gekozen aanpak.

FIGUUR 4-7: Beslissingsboom voor de selectie van de sectoren op basis van morfologische criteria. .

Universum: de gepreselecteerde statistische sectoren
Bronnen: orthofotoplannen en veldwaarnemingen

Het eerste voorbeeld is de sector Neder-Heembeek-Noord in Brussel (figuur 4-8). Dit komt overeen met casus 1 in figuur 4-7. Deze zeer uitgestrekte sector (114 hectare) ligt aan het noordelijke uiteinde van het Gewest en zag zijn bevolking tussen 1981 en 2024 stijgen van 60 naar bijna 1500 inwoners. De sector voldoet dus aan de drie kwantitatieve criteria die in het kader van deze herziening zijn vastgesteld. In het midden van de jaren 1970 waren het Militair Hospitaal Koningin Astrid en een van de Brusselse hoofdkantoren van Solvay NV hier al gevestigd. De verstedelijking heeft zich er vervolgens op twee manieren ontwikkeld. In het noordelijke deel heeft een aantal bedrijven zich gevestigd in een nieuw bedrijvenpark. Er zijn ook een aantal flatgebouwen gebouwd langs de Bruynstraat. Dit woongebied van ongeveer vijftien hectare onderscheidt zich vrij duidelijk van de rest van de sector, die, naast de al genoemde functies, vooral groene ruimten omvat. Het is dan ook eenvoudig om de sector in tweeën te splitsen door het woongebied te isoleren.

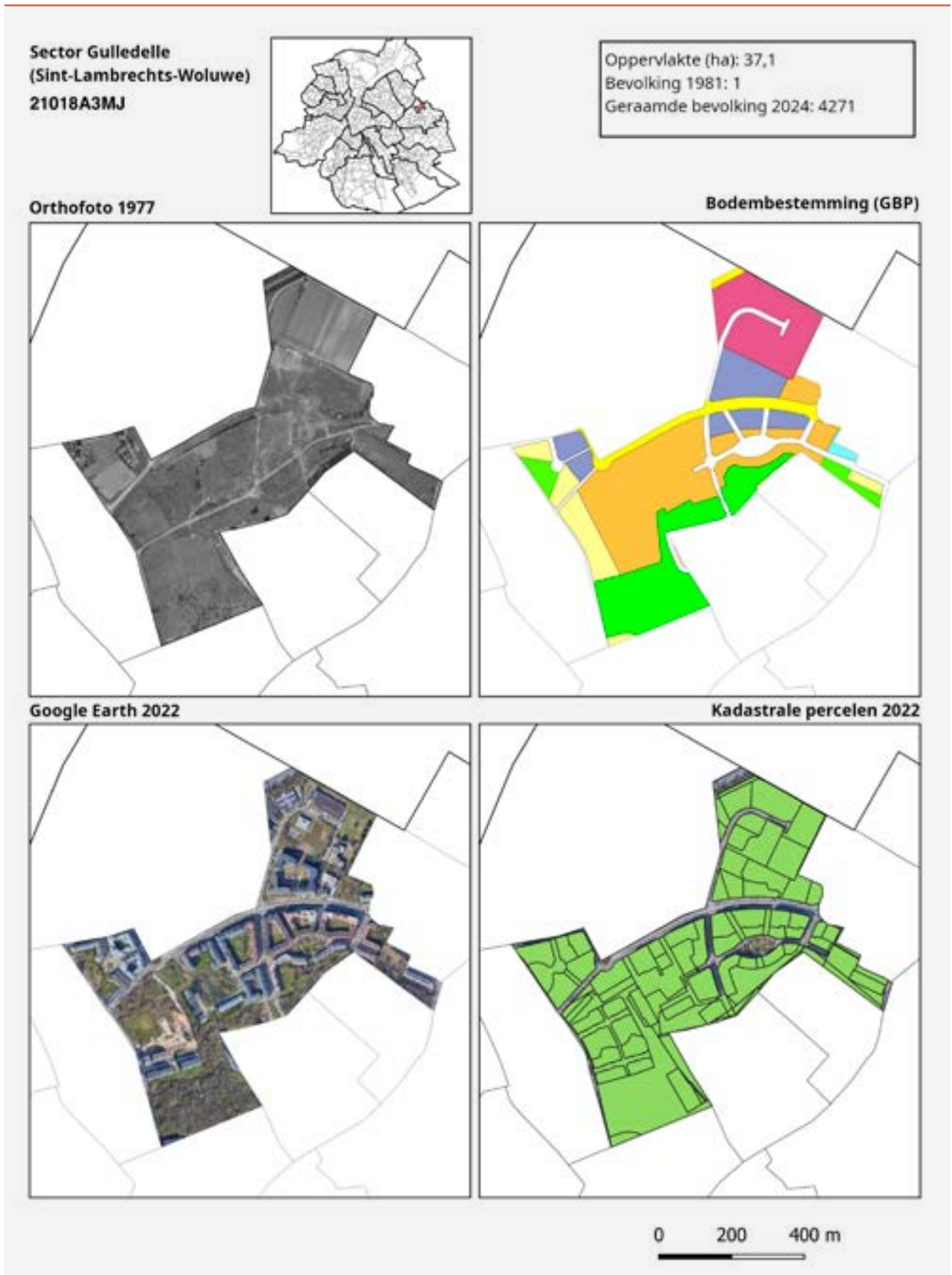
Het tweede voorbeeld betreft de sector Gulledele in Sint-Lambrechts-Woluwe (figuur 4-9). Met een oppervlakte van ongeveer 40 hectare is dit de sector met de hoogste absolute (+ 4 300 inwoners) en relatieve (x 4 300) demografische groei in het Gewest. Toch heeft de morfologische analyse ertoe geleid om de sector niet op te splitsen. Dit na 1980 verstedelijkte gebied wordt immers ingenomen door een vrij homogeen geheel van gebouwen met vergelijkbare bouwprofielen. Dit geheel beslaat nagenoeg de volledige statistische sector, met uitzondering van de groene ruimten in het oosten en zuidoosten en enkele bedrijven in het noorden (casus 2 in figuur 4-7). Er wordt dus geen voldoende morfologische of functionele differentiatie waargenomen tussen delen van de sector die een opsplitsing zou rechtvaardigen.

12 In 2025 werd een laatste controle uitgevoerd met behulp van Google Earth-beelden.

FIGUUR 4-8: Morfologische evolutie (1977-2022) en kadastrale perceelstructuur van de statistische sector 21004F9MJ – Neder-Heembeek-Noord (Brussel)

FIGUUR 4-9: Morfologische evolutie (1977-2022) en kadastrale perceelstructuur van de statistische sector 21018A3MJ – Gulledelle (Sint-Lambrechts-Woluwe)

4.3.3. 21 entiteiten opgesplitst in 46 nieuwe statistische sectoren

In totaal werden na afloop van de morfologische analyse 21 statistische sectoren opgesplitst, waarvan 18 in twee nieuwe sectoren, 2 in drie sectoren en 1 in vier sectoren. Van de 21 oorspronkelijke sectoren voldeden er 16 aan alle drie de kwantitatieve criteria, 3 (L. Ernottestraat in Elsene, Broek in Anderlecht en RTB in Schaarbeek) aan twee van de drie criteria en 2 (Gemeenschappen in Sint-Lambrechts-Woluwe en Haren-Zuid in Brussel) slechts aan één criterium (tabel 4-2 en figuur 6-1).

De herziening leidde aldus tot de creatie van 46 nieuwe statistische sectoren in plaats van de 21 sectoren die reeds bestonden. Na de uitvoering van de hervorming zal het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dus 749 sectoren tellen in plaats van 724. De 46 nieuwe sectoren beslaan 13,4 km² (8 % van de gewestelijke oppervlakte) en tellen ongeveer 31 000 inwoners (ongeveer 3 % van de gewestelijke bevolking).

TABEL 4-2: Statistische sectoren van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest geselecteerd voor opsplitsing in 2, 3 of 4 nieuwe sectoren.

Code sector	Naam sector	Gemeente	Oppervlakte (ha)	"Bevolking 1/1/1981 (A)"	"Geraamde bevolking 1/1/2024 (B)"	"Evolutie-index van de bevolking (B) / (A)"	"Evolutie van de bevolking (B) - (A)"	Opverlaktedrempel	Demografische drempel	Preselectie	Onderverdeling van de sector?	Aantal gecreëerde sectoren
21006A171	OUDSTRIJDESLAAN	Evere	45,5	23	1 020	44,4	997	JA	JA	JA	JA	2
21004D6N	TURN EN TAXI	Brussel	51,6	14	578	41,3	564	JA	JA	JA	JA	2
21001C5PA	MEERVELD	Anderlecht	56,7	39	1 555	39,9	1 516	JA	JA	JA	JA	2
21009A2M	UNIVERSITAIR CAMPUS	Elsene	58,8	28	1 076	38,4	1 048	JA	JA	JA	JA	4
21004F9M	NEDER-HEEMBEEK-NOORD	Brussel	114,3	58	1 460	25,2	1 402	JA	JA	JA	JA	2
21004D631	GROENDREEF - VERGOTE DOK	Brussel	47,9	48	1 047	21,8	999	JA	JA	JA	JA	2
21010A1A	DIKKE BEUK	Jette	48,0	139	2 968	21,4	2 829	JA	JA	JA	JA	2
21001B3M	KLEIN EILAND - RECHTEROEVER	Anderlecht	197,0	161	2 846	17,7	2 685	JA	JA	JA	JA	2
21006A272	GROSJEANWIJK	Evere	17,6	69	686	9,9	617	JA	JA	JA	JA	2
21006A474	GEMEENSCHAPPEN	Evere	16,4	239	1 501	6,3	1 262	JA	JA	JA	JA	2
21009A652	HOSPITALEN	Elsene	13,5	576	2 821	4,9	2 245	JA	JA	JA	JA	2
21001A552	KLAVER	Anderlecht	46,9	746	3 404	4,6	2 658	JA	JA	JA	JA	2
21006A414	P. DUPONTSTRAAT	Evere	24,6	743	3 324	4,5	2 581	JA	JA	JA	JA	2
21005A311	KAZERNE (Etterbeek)	Etterbeek	27,6	413	1 726	4,2	1 313	JA	JA	JA	JA	2
21009A83-	L. ERNOTTESTRAAT	Elsene	9,9	259	1 017	3,9	758	Bijna	JA	JA	JA	2
21007A071	BOLLINCKX	Vorst	125,2	504	1 762	3,5	1 258	JA	JA	JA	JA	2
21016A490	KAUWBERG	Ukkel	109,5	240	820	3,4	580	JA	JA	JA	JA	3
21018A37-	GEMEENSCHAPPEN	Sint-Lambrechts-Wo- luwe	43,3	212	598	2,8	386	JA	0 OP 2	JA	JA	2
21001A81-	BROEK	Anderlecht	23,4	886	2 342	2,6	1 456	JA	1 OP 2	JA	JA	2
21004G3N	HAREN-ZUID	Brussel	210,6	325	822	2,5	497	JA	0 OP 2	JA	JA	3
21015A77-	B.R.T.	Schaarbeek	48,7	1 006	2 544	2,5	1 538	JA	1 OP 2	JA	JA	2

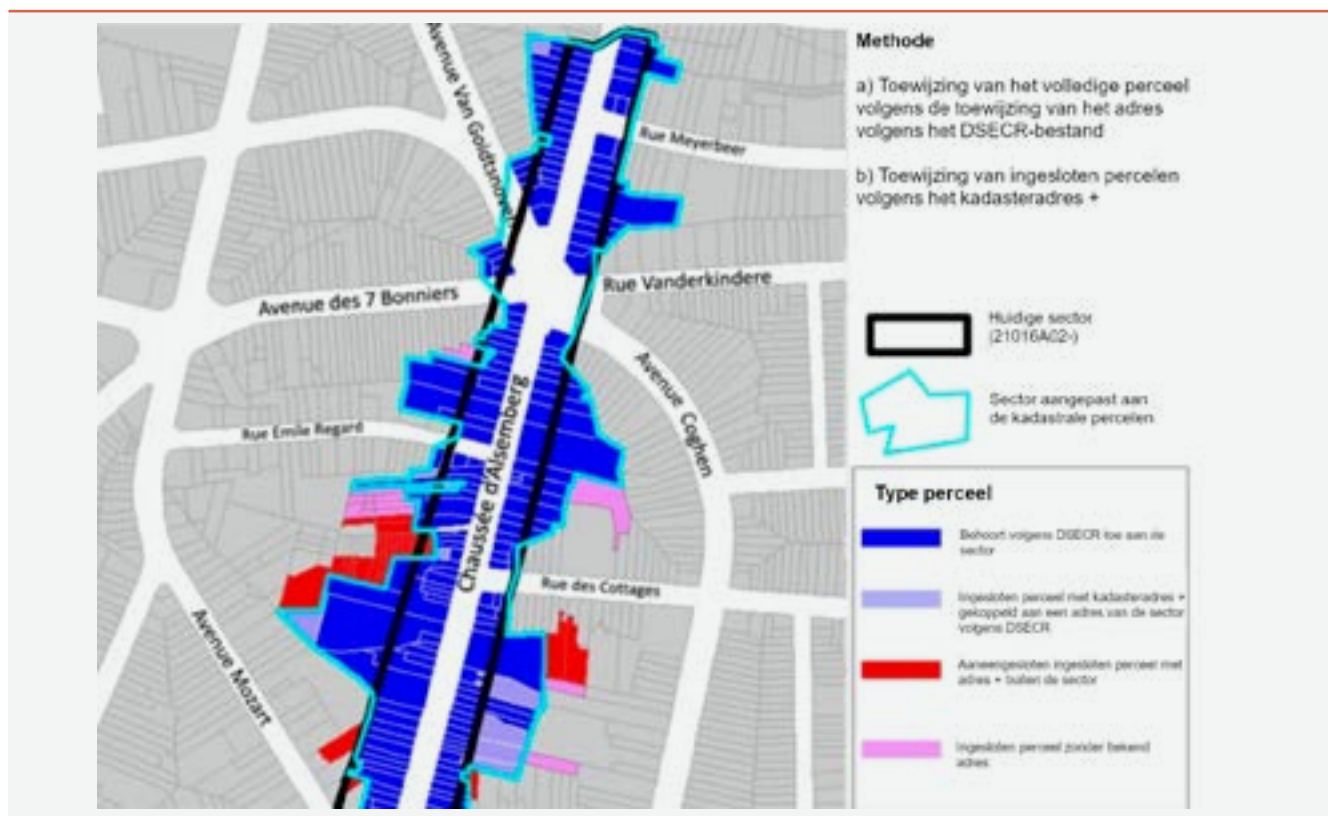
Sources : StatBel (Registre national) et calculs réalisés par ULB-IGEAT

5 DE OPDELING VAN DE STATISTISCHE SECTOREN AFSTEMMEN OP DIE VAN DE KADASTRALE PERCELEN

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, net als in Vlaanderen en Wallonië, komt de opdeling in statistische sectoren niet exact overeen met die van de kadastrale percelen. Daardoor worden sommige percelen opgedeeld tussen minstens twee sectoren, ongeacht of ze één of meerdere adressen hebben.

Bovendien beschikken bepaalde percelen over geen enkel adres, wat de vraag oproept hoe de bevolking die er woont, aan een bepaalde statistische sector moet worden toegewezen. Beide situaties doen zich onder meer voor langs de Alsebergsesteenweg in Ukkel (figuur 5-1).

FIGUUR 5-1: Verschillen tussen de grenzen van een statistische sector en de kadastrale perceelstructuur. De casus van een weggedeelte van de sector Alseberg Noord.

Bronnen: Statbel (bestand DSECR) en Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie

Om deze problemen te verhelpen, heeft het onderzoeksteam eerst een systematisch overzicht gemaakt van de percelen die tussen meerdere sectoren zijn verdeeld of geen adres hebben. Nadat werd vastgesteld dat het aantal betrokken percelen niet buitensporig groot was, werkte het team, in overleg met het BISA en Statbel, routines uit om elk perceel aan één enkele statistische sector toe te wijzen.

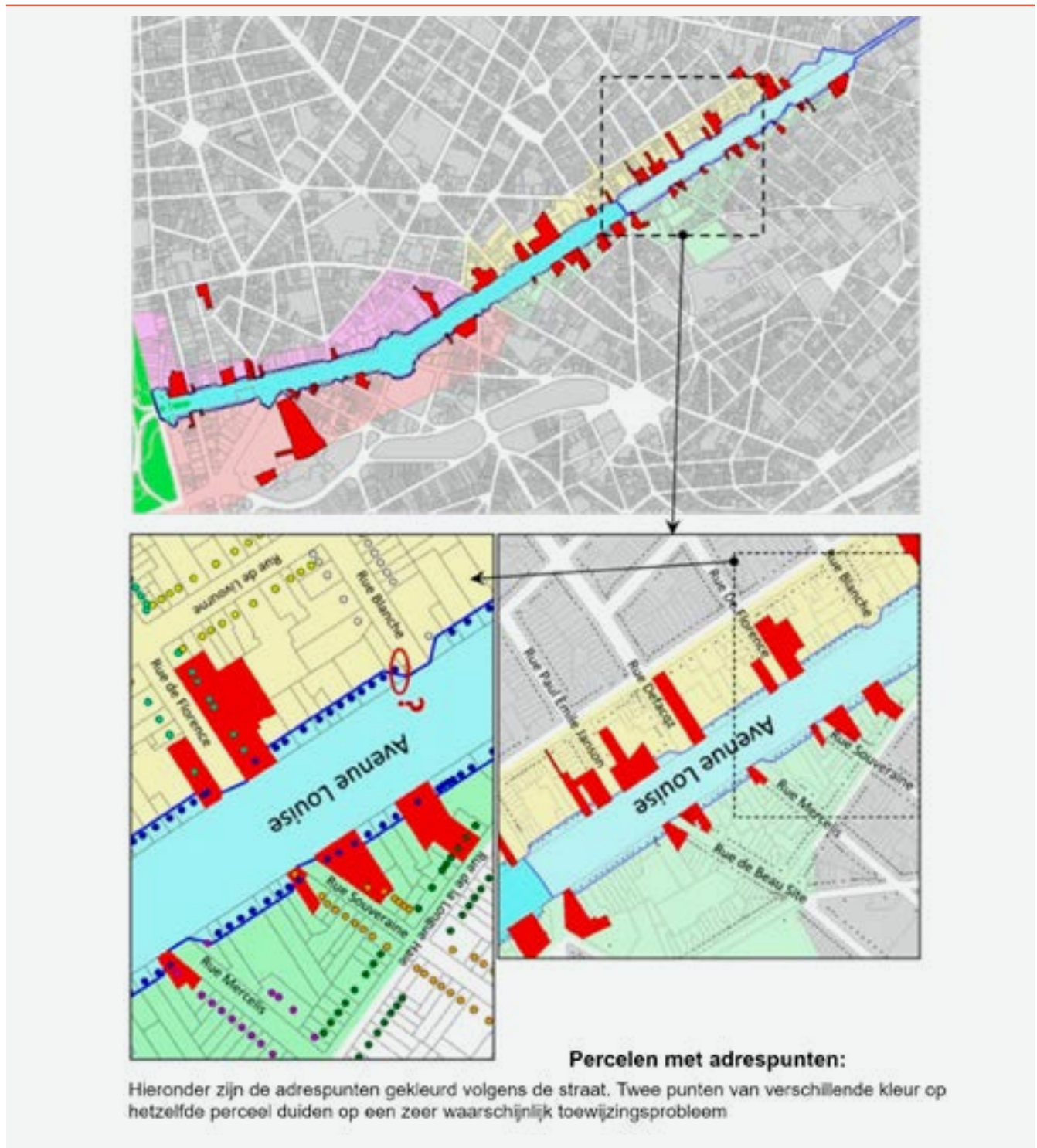
De eerste routine bestaat erin de grenzen van de sectoren af te stemmen op die van de percelen met één enkel adres. Ze

heeft vooral betrekking op de sectoren waarvan de grens niet samenvalt met het midden van een straat, dus voornamelijk de zogeheten steenwegsectoren. De operatie is vrij eenvoudig, want het volstaat om elk perceel in zijn geheel toe te wijzen aan de statistische sector waaraan zijn adres (DSECR of kadastr) is toegewezen. De implementatie ervan kan er echter toe leiden dat de statistische sectoren in kwestie 'zaagtandvormige' contouren hebben, wat niet alleen niet erg esthetisch is, maar ook de verhouding perimeter/opervlakte van de sectoren vergroot.

De tweede routine is complexer. Ze betreft percelen met meerdere adressen, waarvan minstens er twee in verschillende statistische sectoren liggen. Het voorbeeld van de twee sectoren van de Louizalaan en de aangrenzende sectoren

illustreert dit (figuren 5-2 en 5-3). Het toont aan dat verschillende percelen, in het rood op de documenten, zowel een adres aan de Louizalaan hebben als een adres in een zijstraat, dus in een andere statistische sector.

FIGUUR 5-2: De kadastrale percelen met meerdere adressen, gelegen in twee verschillende statistische sectoren, langs de Louizalaan. Algemeen beeld.

Bronnen: Statbel (bestand DSECR) en Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie

FIGUUR 5-3: De kadastrale percelen met meerdere adressen, gelegen in twee verschillende statistische sectoren, langs de Louizalaan. Focus op de Opperstraat en de Florencestraat.

Bronnen: Statbel (bestand DSECR) en Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie

In dit geval werd na talrijke besprekingen besloten om als volgt te werk te gaan:

- › als het perceel bewoners bevat, wordt het toegewezen aan de sector waarin het adres met het hoogste aantal bewoners zich bevindt;
- › als het perceel geen bewoners heeft, maar wel gebouwen, wordt het toegewezen aan de sector waarin het adres met de grootste bebouwde oppervlakte zich bevindt.

Een derde routine heeft betrekking op percelen die in meerdere sectoren liggen, maar waarvoor geen adressen zijn (onbebouwde percelen of percelen die wegsegmenten vormen). In dit geval werd de toewijzing aan een statistische sector gedaan op basis van het DSECR-bestand, dat een adres - en dus een statistische sector - verstrekt voor de onbebouwde percelen.

Ten slotte, wanneer de geometrie van de kadastrale opdeling het bijzonder moeilijk maakte om een perceel aan één sector toe te wijzen, bijvoorbeeld in het geval van percelen die ingesloten liggen in een groter perceel dat zich over meerdere sectoren uitstrekt, werden oplossingen ad hoc uitgewerkt op basis van orthofotoplannen.

Na de implementatie van deze verschillende routines werd het duidelijk dat de sectorgrenzen in sommige gevallen niet optimaal waren. Het BISA heeft daarom enkele aanpassingen doorgevoerd, die twee doelstellingen nastreven. Ten eerste vloeien zij voort uit de wens om, waar mogelijk, de soms grillige

sectorgrenzen die het gevolg zijn van de afstemming op de kadastrale percelen, minder grillig te maken. Concreet gaat het erom de verhouding perimeter/oppervlakte van de statistische sectoren te verkleinen. Ten tweede zijn er verschillende gevallen van niet-bebouwde percelen omringd door bebouwde percelen, of van percelen die op meerdere wegen uitgeven, als gevolg van de afstemming op de kadastrale percelen in de straatwegsectoren. In dit geval strookt de administratieve realiteit niet goed met de logica van de steenwegsectoren. Aangezien adressen aan sectoren worden toegewezen door middel van ruimtelijke koppelingen, zou het op langere termijn niet mogelijk zijn om huishoudens die op een steenwegadres gelegen op een niet-bebouwd perceel omringd door bebouwde percelen komen wonen, aan een steenwegsector toe te wijzen.

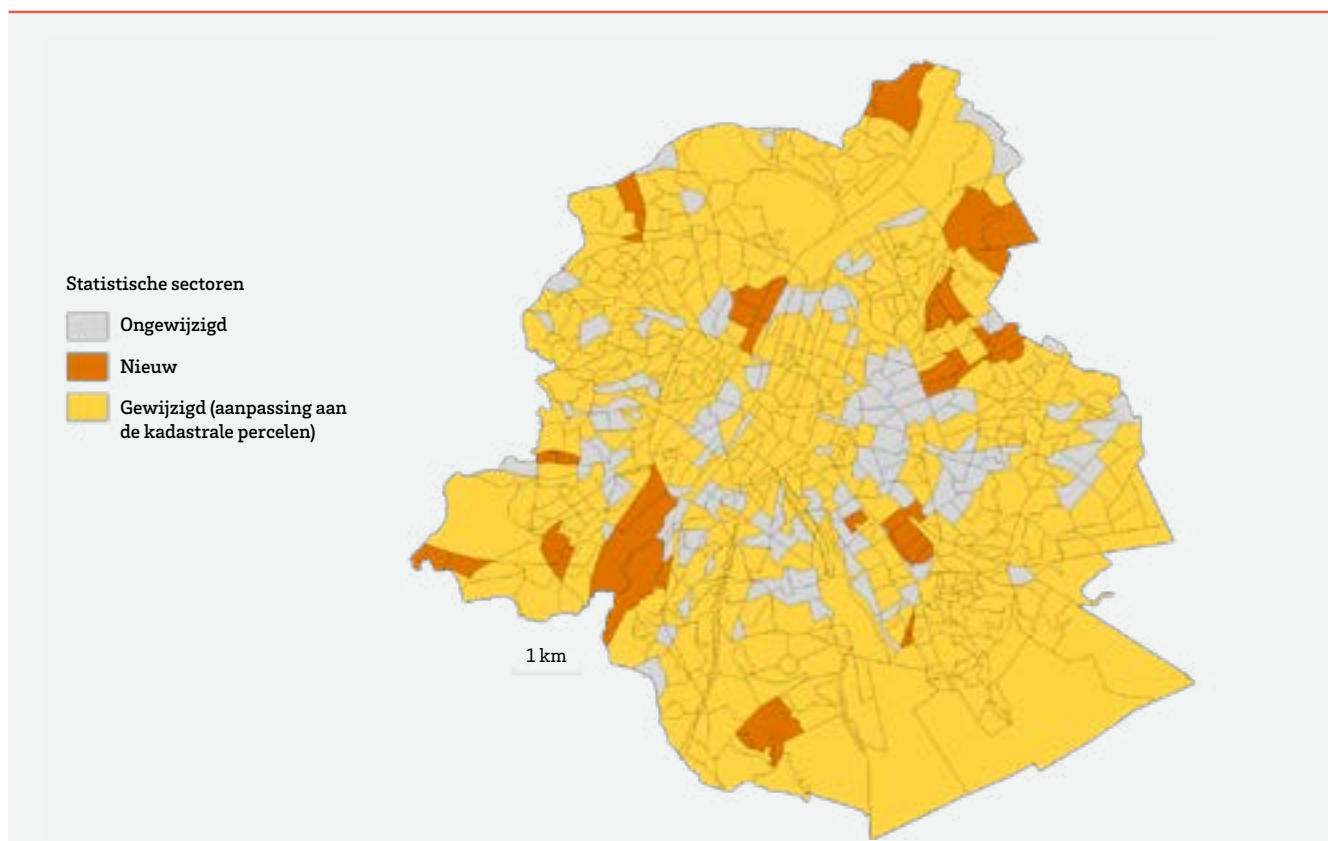
Om deze twee doelstellingen te bereiken heeft het BISA eerst bepaalde onbewoonde percelen toegevoegd aan of verwijderd uit een sector, om de sectorcontouren, voornamelijk die van de steenwegsectoren, minder grillig te maken. Vervolgens heeft het BISA de grenzen van enkele sectoren aangepast door die grenzen door kadastrale percelen, soms onbewoond, soms bewoond, te laten lopen. In alle gevallen werden het grondgebruik (luchtfoto's) en het regelgevend kader (GBP) geraadpleegd om zich te verzekeren van de relevantie van de aldus gewijzigde grenzen. Tot slot, aangezien de afbakening van de sectoren niet noodzakelijkerwijs hoeft te voldoen aan de percelen die aan openbare wegen en transportroutes liggen (pleinen, wegen, spoorwegen, enz.), zijn sommige afbakeningen aangepast.

6 DE NIEUWE OPDELING VAN HET GEWEST IN STATISTISCHE SECTOREN

Na afloop van alle hierboven beschreven verrichtingen beschikt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest over een nieuwe opdeling in 749 statistische sectoren. Daarvan zijn er 46 nieuwe sectoren, waarvan de voorlopige code, de naam, de oppervlakte en de bevolking zijn opgenomen in bijlage 3. Daarnaast zijn van de 749 sectoren in het Gewest er 554 (79 %) in beperkte mate aangepast om ze af te stemmen op de kadastrale grenzen (figuur 6-1). In de meeste gevallen (452 van de 554 sectoren) hebben deze veranderingen niet

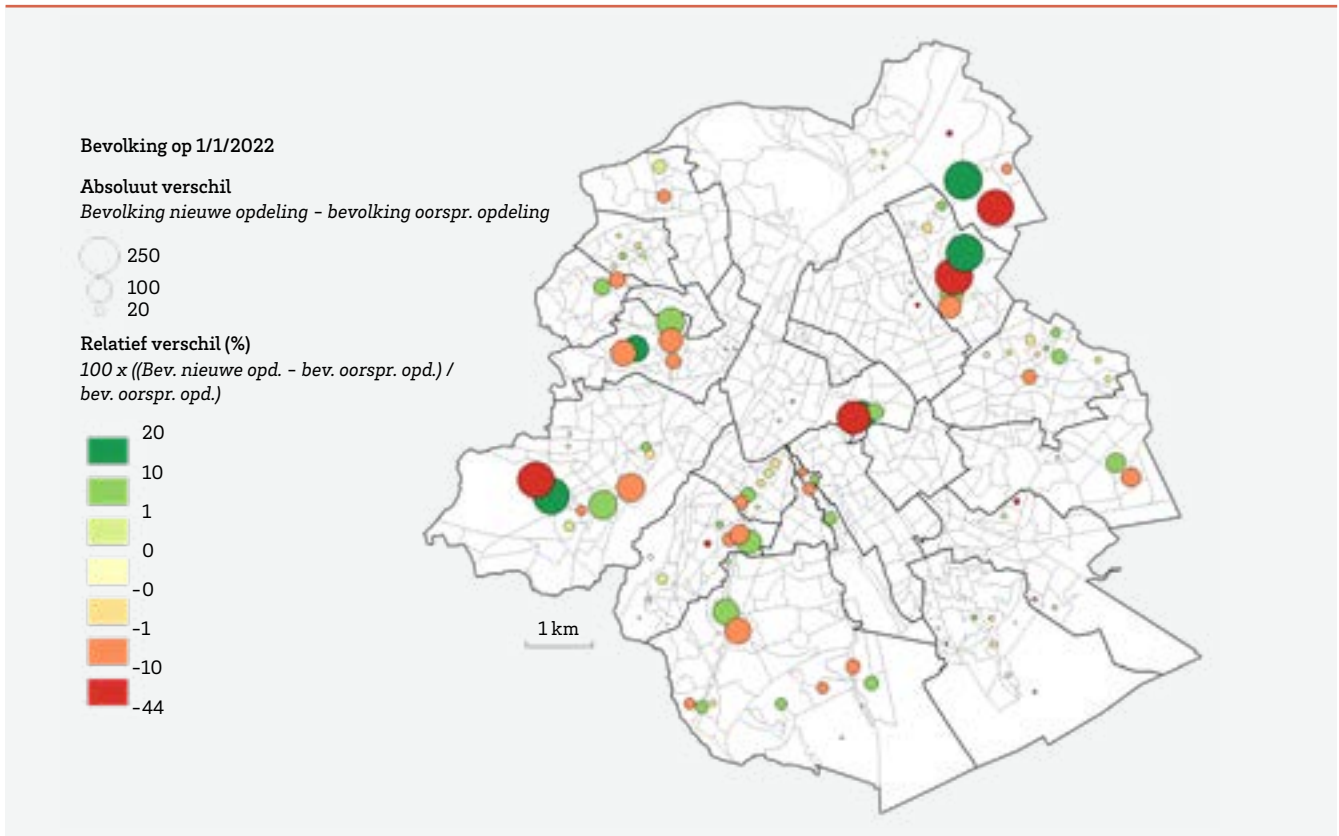
geleid tot een verandering in het bevolkingsaantal van de sector. En wanneer er wél wijzigingen optraden (102 sectoren), ging het vaak slechts om enkele tientallen inwoners (figuur 6-2). Sommige perifere sectoren vormen echter een uitzondering, zoals Haren-Zuid-West en Haren-Zuid of Soetkin en Vives in Anderlecht, tussen welke meer dan 200 inwoners van de ene sector zijn overgegaan naar de andere als gevolg van de aanpassingen aan de kadastrale grenzen.

FIGUUR 6-1 : Wijzigingen aan de opdeling van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in statistische sectoren (2025)

Bronnen : Statbel
Auteur : GAG - IGEAT - Vrije Universiteit van Brussel

FIGUUR 6-2: De demografische impact van de wijzigingen aan de opdeling van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in statistische sectoren.

Bronnen: Statbel (Rijksregister) en berekeningen door ULB-IGEAT en BISA

7 BIBLIOGRAFIE

- › Annaert J. (1972), Analyse géographique et découpage en secteurs statistiques d'une commune urbaine : Saint-Gilles, in : H. Van der Haegen H. & T. Brulard (ed.), *Small area statistics and their use for social geographical and planological research*, *Acta Geographica Lovaniensia*, 10, pp. 369-374.
- › Brulard T. & Van der Haegen H. (1972), *La division des communes belges en secteurs statistiques*. Le point de vue des géographes, in : H. Van der Haegen H. & T. Brulard (ed.), *Small area statistics and their use for social geographical and planological research*, *Acta Geographica Lovaniensia*, 10, pp. 21-36.
- › Bruno I., Didier E. & Prévieux J. (2014), *Statactivism. Comment lutter avec des nombres*, Paris, La Decouverte, 270 p.
- › Jamagne P., Lebrun L. & Sajotte C. (sd), *Secteurs statistiques Vade-mecum*, StatBel, https://statbel.fgov.be/sites/default/files/files/opendata/Statistische%20sectoren/Secteur%20stat-FR_tcm326-174181.pdf
- › Rousseau S. (1984), Subdivision des communes en secteurs statistiques / quartiers en vue des recensements généraux de 1981, *Etudes statistiques*, 72, pp.
- › Schmitz J. (1972), Small Area Statistics in The Netherlands, in : H. Van der Haegen H. & T. Brulard (ed.), *Small area statistics and their use for social geographical and planological research*, *Acta Geographica Lovaniensia*, 10, pp. 51-60.
- › Van der Haegen (2000), Les secteurs statistiques dans la statistique belge, *Statistiques démographiques, n° hors-série : Population et ménages par secteurs statistiques au 1.1.98*, Institut National de Statistique
- › Van Hecke, É. (1973). La délimitation de l'agglomération morphologique bruxelloise à partir des secteurs statistiques. *Courrier hebdomadaire du CRISP*, (37), pp. 1-25.

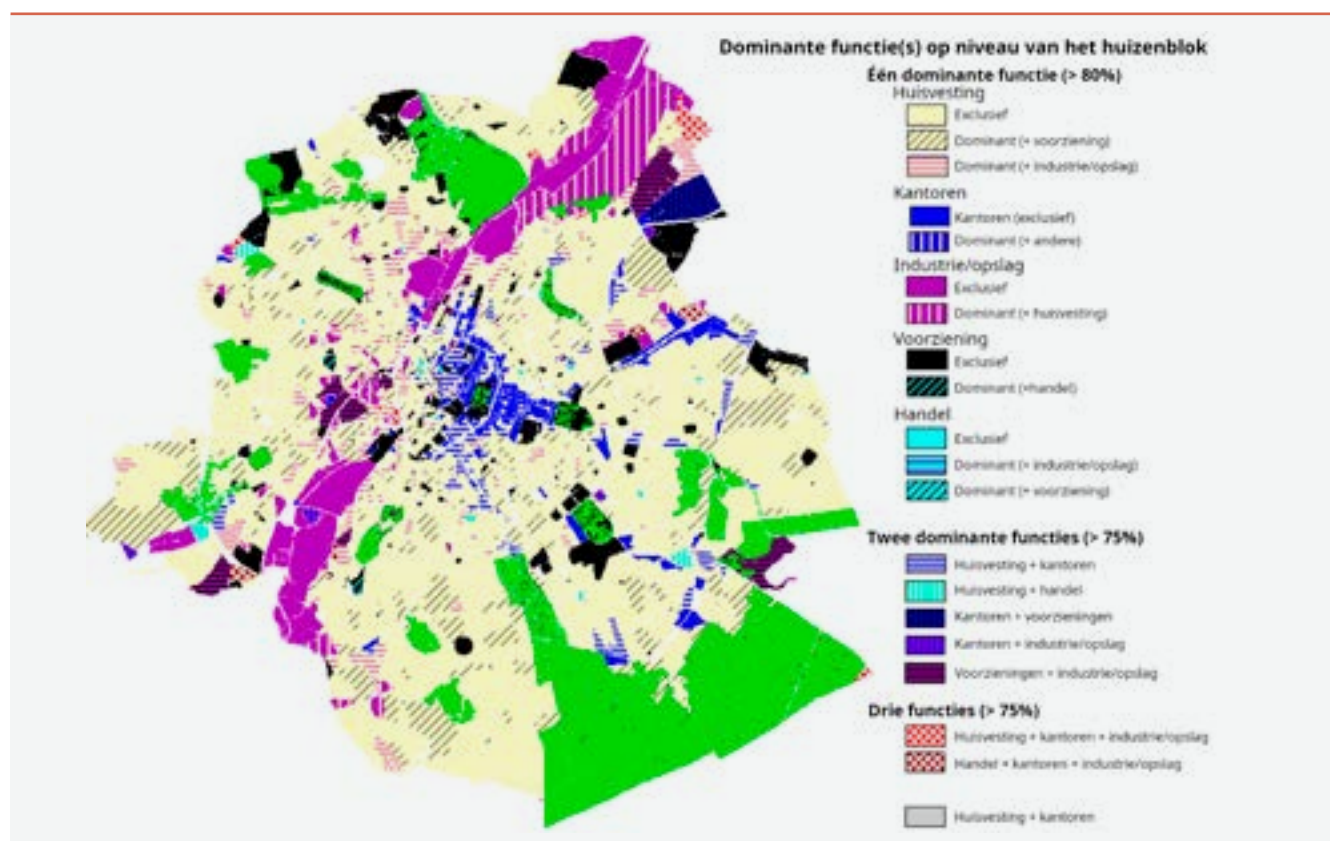
8 BIJLAGEN

8.1. ANALYSE VAN DE DOMINANTE FUNCTIE(S) OP DE SCHAAL VAN DE HUIZENBLOKKEN VAN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

Om de mate van functiemenging binnen de statistische sectoren te analyseren, hebben we een typologie van de huizenblokken opgesteld op basis van de oppervlakte die door de verschillende functies (huisvesting, kantoren, industrie of opslagplaatsen, voorzieningen, handelszaken) in elk huizenblok wordt ingenomen, met behulp van gegevens uit het kadaster, de Sitex en het Overzicht van het kantorenpark (figuur 8-1 en tabel 8-1). Drie scenario's werden overwogen:

- › één dominante functie: ten minste 80 % van de oppervlakte wordt ingenomen door één functie (het huizenblok wordt dan omschreven als huizenblok met een exclusieve functie) of twee functies, waarvan de belangrijkste ten minste 50 % van de oppervlakte beslaat;
- › twee dominante functies: minstens 75 % van het oppervlak wordt ingenomen door slechts twee functies, die elk minder dan 50 % van de oppervlakte beslaan;
- › drie functies: minstens 75 % van de oppervlakte wordt ingenomen door drie functies.

FIGUUR 8-1: Typologie van de huizenblokken van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest volgens de oppervlakten die door de verschillende functies worden ingenomen.

Bronnen: Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie, Sitex en Overzicht van het kantorenpark

Zonder in te gaan op de gedetailleerde bespreking, tonen de ingezoomde analyses van de Vijfhoek en de wijk tussen het Terkamerenbos en de Plaine-universiteitscampus talrijke gevallen waarin de grenzen van de statistische sectoren niet overeenstemmen met de uitbreidingsgebieden van de typologische groepen (figuren 8-2 en 8-3). Hieruit blijkt dat veel sectoren functioneel heterogeen zijn, ook sectoren die morfologisch een zekere uniformiteit vertonen, zoals sectoren

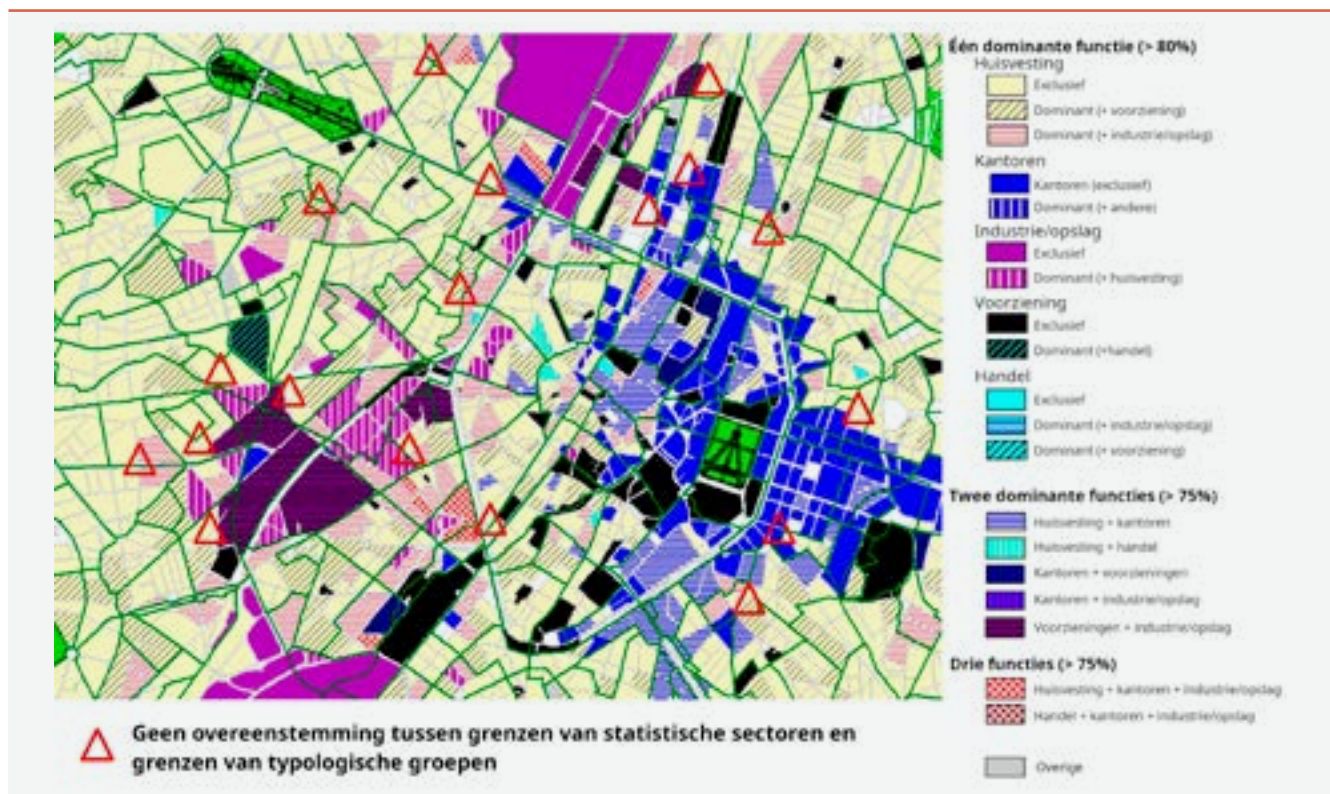
met woningen en handelszaken op de benedenverdieping. Het herindelen van deze sectoren om statistische eenheden te creëren die functioneel homogeen zijn, zou onbegonnen werk zijn. Naast de kwesties rond de te gebruiken bronnen en operationele criteria, zou dit immers buitensporig veel tijd vergen en indruisen tegen het hier verdedigde principe van minimale aanpassingen.

TABEL 8-1: Aandeel van de oppervlakte van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest die is ingenomen door elk van de groepen afgeleid uit een typologie van de huizenblokken volgens de oppervlakte ingenomen door de verschillende functies.

	% van de oppervlakte van het Gewest	Types	Woning (in % van de oppervlakte)	Kantoren (in % van de oppervlakte)	Industrie (in % van de oppervlakte)	Voorzieningen (in % van de oppervlakte)	Handel (in % van de oppervlakte)
Één dominante functie	57,51	WONING	86,0	3,5	3,7	2,9	3,4
	7,75	KANTOREN	5,8	86,7	0,8	3,0	2,2
	3,49	INDUSTRIE	3,0	10,1	80,3	4,6	1,6
	5,79	VOORZIENINGEN	7,7	5,7	1,9	82,9	1,2
	0,07	HANDEL	15,7	3,1	0,2	8,6	72,2
Twee dominante functies; de grootste bedekt meer dan 50% van het oppervlak	10,23	WONING + Voorzieningen	52,7	4,8	4,4	33,3	3,8
	5,47	WONING + Industrie	53,0	4,3	25,5	4,6	9,2
	0,13	KANTOREN + Industrie	1,0	53,1	38,8	0,0	2,5
	0,17	KANTOREN + Andere	0,0	57,3	1,2	1,5	7,9
	2,35	INDUSTRIE + Woning	27,3	4,2	59,5	4,9	3,6
	0,12	VOORZIENINGEN + Handel	0,0	0,1	0,1	77,4	22,3
	0,00	HANDEL + Industrie	0,0	0,0	39,5	0,0	60,5
Twee dominante functies	0,01	HANDEL + Voorzieningen	0,0	0,0	6,9	32,9	60,2
	0,90	Voorzieningen + Industrie	14,9	4,7	31,1	44,2	4,8
	0,70	Kantoren + Voorzieningen	2,0	44,7	10,4	42,3	0,3
Drie functies	0,39	Handel + Woning	30,9	3,9	7,1	2,1	45,7
	0,25	Industrie + Handel + Kantoren	3,7	19,3	41,8	0,0	33,7
	0,47	Industrie + Kantoren + Woning	25,0	26,0	27,9	5,6	4,4

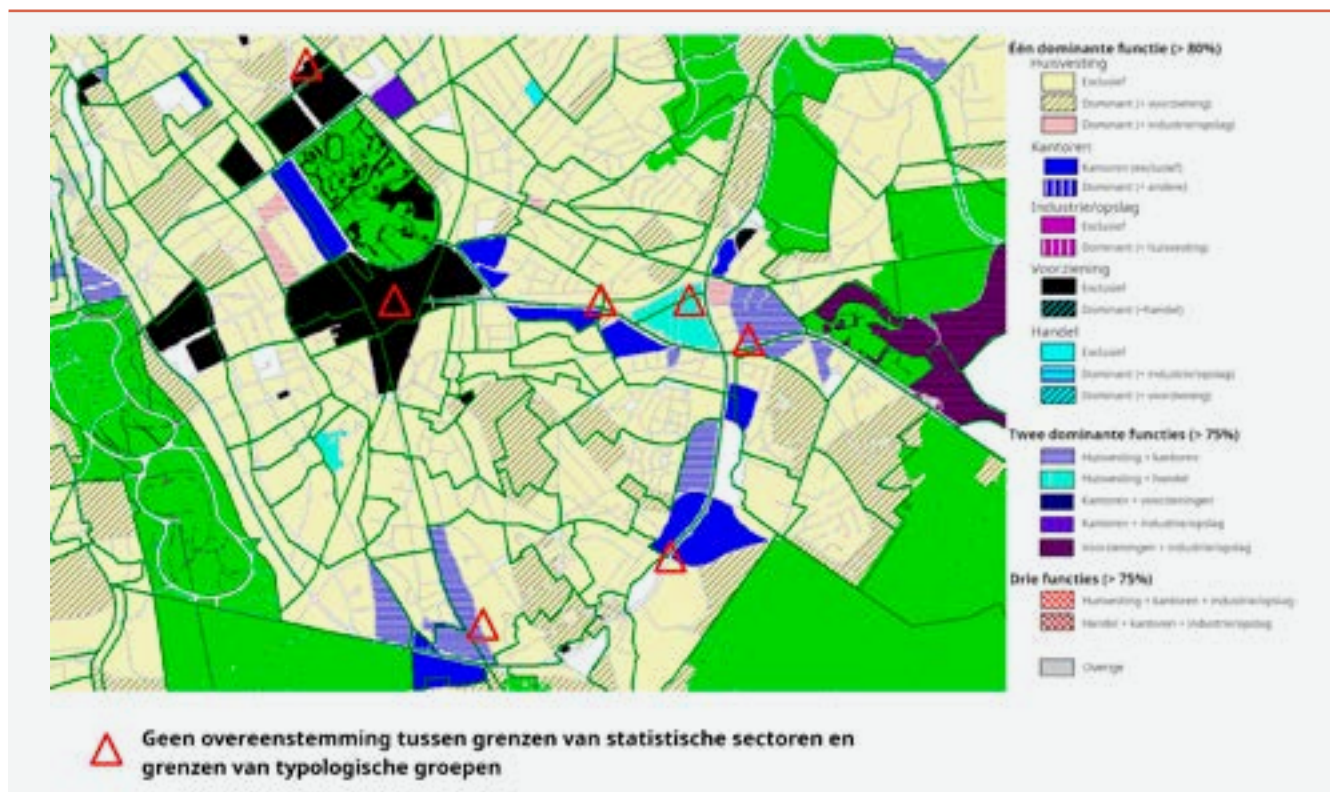
Bronnen: Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie, Sitex en Overzicht van het kantorenpark

FIGUUR 8-2: Typologie van de huizenblokken van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest volgens de oppervlakte ingenomen door de verschillende functies. Focus op de Vijfhoek

Bronnen: Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie, Sitex en Overzicht van het kantorenpark

FIGUUR 8-3: Typologie van de huizenblokken van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest volgens de oppervlakte ingenomen door de verschillende functies. Focus op het gebied tussen het Terkamerenbos en de Plaine-universiteitscampus.

Bronnen: Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie, Sitex en Overzicht van het kantorenpark

8.2 GEDETAILLEERDE ANALYSE VAN DE STATISTISCHE SECTOREN DIE ZIJN VOORGESELECTEERD VOOR EEN MOGELIJKE ONDERVERDELING

Code_SS	Naam_SS	Gemeente	Gemeente (Ha)	Bevolking 1/1/1981 (A)	Geraamde bevolking 1/1/2024 (B)	Index van de bevolkingsevolutie (B) / (A)	Evolutie van de bevolking (B) - (A)	Oppervlaktecriterium	Demografische criteria	Opmerkingen	Voorselectie	Analyse morfologische	Onderverdeling van de sector?	Aantal gecreëerde buurten
21018A3MJ	GULLEDELLE	Sint-Lambrechts-Woluwe	37,5	1	4 271	4 271,0	4 270	JA	JA		JA	Dit sinds 1981 verstedelijkte gebied wordt ingenomen door een vrij homogeen geheel van gebouwen met vergelijkbare bouwprofielen. Dit geheel beslaat nagenoeg de volledige statistische sector, met uitzondering van de groene ruimten in het oosten en zuidoosten en enkele bedrijven in het noorden van de sector. Er wordt geen voldoende morfologische of functionele differentiatie waargenomen tussen delen van de sector die een opsplitsing zou rechtvaardigen.	NEE	0
21012A882	DARING	Sint-Jans-Molenbeek	9,4	0	540	540,1	540	Bijna	JA		JA	Een nieuw verstedelijk gebied dat sinds 1981 is ontstaan in het westelijke deel van de sector, in de vorm van appartementsgebouwen. Er is een sterk morfologisch en functioneel verschil tussen dit woongebied en het gebied in het oosten, dat gewijd is aan sportvoorzieningen. De oppervlakte van het nieuwe verstedelijkte gebied is echter te klein, minder dan 5 ha, om een opsplitsing te rechtvaardigen.	NEE	0
21003A2MJ	STATION	Sint-Agatha-Berchem	24,0	0	502	501,8	502	JA	JA		JA	Een sector die sinds 1981 een grote transformatie van het bebouwde gebied heeft ondergaan, door uitbreiding of verbouwing van bestaande gebouwen. Het gebied met nieuwe woningen ten westen van de sector onderscheidt zich duidelijk van de logistieke, handels- en kantoorruimte in de rest van de sector. De oppervlakte van het gebied in kwestie is echter te klein, minder dan 5 ha, om een opsplitsing te rechtvaardigen.	NEE	à
21005A082	ST.-MICHIELS-WARANDE	Etterbeek	7,6	0	277	277,4	277	NEE	1 OP 2	Onvoldoende oppervlakte en absolute bevolkingsgroei	NEE		NEE	0
21006A37-	ZONE INDUSTRIELLE	Evere	33,6	3	178	59,3	175	JA	1 OP 2	Onvoldoende absolute bevolkingsgroei	NEE		NEE	0
21006A171	ANCIEN COMBATTANTS (AVENUE)	Evere	45,5	23	1 020	44,4	997	JA	JA		JA	Er is een duidelijk onderscheid tussen gebieden gewijd aan productieactiviteiten, kantoren (langs de Leopold III-laan) en woningen, met een oppervlakte van meer dan 10 ha in elk gebied.	JA	2
21004D6NJ	TURN EN TAXI	Brussel	51,6	14	578	41,3	564	JA	JA		JA	Het noordoostelijke deel van de sector (ongeveer 20 ha) is nog steeds voornamelijk gewijd aan productie- en havenactiviteiten, terwijl het zuidelijke deel (meer dan 30 ha) aanzienlijk is omgevormd tot vrijetijdsactiviteiten (diverse voorzieningen, parken), kantoren en woningen. De onderverdeling is daarom volledig gerechtvaardigd.	JA	2
21001C5PA	MEERVELD	Anderlecht	56,7	39	1 555	39,9	1 516	JA	JA		JA	Aan het einde van de 20e eeuw werd de sector nog een landbouwgebied. Het oostelijke deel wordt verstedelijkte door de bouw van voorzieningen en woningen rond de Campus Erasmus van de ULB. De onderverdeling in twee verschillende sectoren is eenvoudig vast te stellen door de grens te trekken aan de oostelijke rand van het grote kadastrale perceel dat voetbalvelden omvat.	JA	2
21009A2MJ	CAMPUS UNIVERSITAIRE	Elsene	58,8	28	1 076	38,4	1 048	JA	JA		JA	Een sector die sinds het midden van de jaren 1970 wordt ingenomen door de universiteitscampussen van de ULB in het zuidoosten en de VUB in het noordwesten. In 1981 was het zeer bescheiden bevolkt, maar nu bevat het verschillende gehelen van privéwoningen, vooral in het zuidoostelijke deel, dicht bij de Roger Lallemandlaan, om nog maar te zwijgen van de studentenwoningen die ten noorden van de campus van de VUB werden gebouwd. Om de complexe kadastrale indeling van de oorspronkelijke sector te respecteren, werd de opdeling uitgevoerd door eerst de hele universiteitscampus af te scheiden van het kantoorgebied ten westen van de Pleinlaan, vervolgens de campus van de ULB af te scheiden van die van de VUB en vervolgens het zuidoostelijke deel van wat oorspronkelijk de campus van de ULB was en dat vandaag heel wat woningen omvat, af te zonderen.	JA	4
21004F9MJ	NEDER-HEEMBEEK-NOORD	Brussel	114,3	58	1 460	25,2	1 402	JA	JA		JA	In deze sector, waar zowel het Militair Hospitaal Koningin Astrid als een van de Brusselse hoofdkantoren van Solvay NV zich al in het midden van de jaren 1970 bevonden, heeft de stedelijke ontwikkeling zich de voorbije halve eeuw in twee richtingen verspreid. In het noordelijke deel hebben meerdere bedrijven zich gevestigd in een nieuw bedrijvenpark. Er zijn ook een aantal flatgebouwen gebouwd langs de Bruynstraat. Dit woongebied van ongeveer vijftien hectare onderscheidt zich vrij duidelijk van de rest van de sector, die, naast de al genoemde functies, vooral groene ruimten omvat.	JA	2
21004D631	GROENDREEF - VERGOTE DOK	Brussel	47,9	48	1 047	21,8	999	JA	JA		JA	Deze sector, die in de jaren 1970 nog uitsluitend haven- en industriegebied was, heeft sindsdien een grote transformatie ondergaan met de bouw van een aantal flatgebouwen op de rechteroever van het kanaal, tussen de Eunice Nancy Osayandestraat en het Redersplein, waaronder de toren Up-Site. Er is een duidelijk onderscheid aan weerszijden van het Redersplein, met een gebied van meer dan 10 hectare in het noorden, gedomineerd door logistieke en productiefuncties, en een gebied van meer dan 10 hectare in het zuiden, waar meer wooneenheden zijn gekomen.	JA	2
21010A1AJ	ARBRE BALLON	Jette	48,0	139	2 968	21,4	2 829	JA	JA		JA	Deze sector in het noorden van de gemeente Jette was in 1977 nog overwegend landelijk. Sindsdien heeft het een aanzienlijke stedelijke ontwikkeling ondergaan, vooral in het noordelijke deel, met een groot aantal appartementenblokken in de wijk rond het Burgemeester Jean-Louis Thysplein. Samen met het gebied met eengezinswoningen ten zuiden - en ondanks de aanwezigheid van het Kasteel van Dielegem en zijn park - is dit complex duidelijk te onderscheiden van het gebied ten zuiden van de Laarbeeklaan, waar de woonfunctie plaats maakt voor een mix van recreatieve activiteiten, economische activiteiten en groene ruimten.	JA	2
21001B3MJ	KLEIN EILAND-RECHTEROEVER	Anderlecht	197,0	161	2 846	17,7	2 685	JA	JA		JA	Deze uitgestrekte sector van bijna 200 hectare wordt nog steeds voornamelijk in beslag genomen door productie- en logistieke activiteiten. Een gebied van bijna 50 hectare in het noordwesten van de sector heeft echter een sterke ontwikkeling van de woonfunctie gekend sinds de implementatie van het demografische GBP. Het is vrij gemakkelijk te onderscheiden op het terrein, hoewel verschillende gebouwen gewijd aan economische activiteiten zijn behouden ten oosten van de Industrielaan, tussen de Hermes-rotonde in het noorden en de Paapsemelaan in het zuiden.	JA	2

Code_SS	Naam_SS	Gemeente	Gemeente (Ha)	Bevolking 1/1/1981 (A)	Geraamde bevolking 1/1/2024 (B)	Index van de bevolkingsevolutie (B) / (A)	Evolutie van de bevolking (B) - (A)	Oppervlaktecriterium	Demografische criteria	Opmerkingen	Voorselectie	Analyse morphologique	Onderverdeling van de sector?	Aantal gecreëerde buurten
21004A3M]	RIJKSADMIN. CENTRUM EN CONGRES	Brussel	10,5	61	871	14,3	810	JA	JA		JA	In deze sector, waar aan het einde van de 20e eeuw bijna uitsluitend kantoren waren, heeft zich de afgelopen jaren een woonfunctie ontwikkeld, voornamelijk langs de de Lignestraat, ten zuiden van het Congresplein. Hoewel de bevolking van het gebied in kwestie de drempel van 500 overschrijdt, is het niet haalbaar om een nieuwe sector te creëren, aangezien het gebied nauwelijks 1 hectare groot is. De oplossing om de zone uit te breiden met percelen die worden gebruikt door kantoren is niet meer bevredigend, omdat dit zou leiden tot het ontstaan van een gemengde sector zonder verband tussen de twee bestaande functies.	NEE	0
21006A272	QUARTIER GROSJEAN	Evere	17,6	69	686	9,9	617	JA	JA		JA	In de jaren 1970 werd deze sector ingenomen door uitgestrekte oppervlakten voor productie- en logistieke activiteiten in het noordwesten en door landbouwgrond of braakland in het zuiden. Sindsdien heeft het aanzienlijke veranderingen ondergaan, met een afname van industriële ruimte en een toename van kantoor-, handel- en woonfuncties. Op het moment van deze studie waren er een groot aantal bouwplaat- sen aan de gang, vooral aan weerszijden van de Kolonel Bourgstraat. De sector is in tweeën gedeeld ten noorden van het technische keurings- station in de Kolonel Bourgstraat. Het blok tussen dit station en de L. Mommaertsstraat bevat weliswaar een kleine groep woongebouwen, maar wordt voornamelijk gebruikt voor economische activiteiten.	JA	2
21018A12-	STOCKEL (CHAUSSEE DE)	Sint-Lambrechts- Woluwe	16,9	201	1 363	6,8	1 162	JA	JA		JA	In de jaren 1970 was deze sector dunbevolkt, hoewel het Don Bosco-college en een aantal eengezinswoningen aan weerszijden van de Stok- kelsesteenweg er al stonden. Vandaag is de hele sector verstedelijkt, met een duidelijk overwicht van de woonfunctie, in eengezinswoningen of flatgebouwen. Uitzonderingen zijn de gebieden die ingenomen worden door het Don Bosco-college in het centrum en de begraafplaats van Sint-Lambrechts-Woluwe in het noorden. Er is niet genoeg morfologische of functionele differentiatie over een voldoende groot gebied om de sector te kunnen onderverdelen.	NEE	0
21001C522	ZIEKENHUIS U.L.B.	Anderlecht	53,2	36	231	6,4	195	JA	1 OP 2	Onvoldoende absolute bevolkingsgroei	NEE			0
21006A474	COMMUNAUTES	Evere	16,4	239	1 501	6,3	1 262	JA	JA		JA	In 1977 werd deze sector voornamelijk gebruikt voor industriële en sportieve doeleinden, met een paar woningen langs de Leuvensesteen- weg. Sindsdien heeft huisvesting de economische activiteiten in het noordelijke deel van de sector grotendeels vervangen en heeft het zich zelfs uitgebreid naar de zuidelijke rand van de Leuvensesteenweg en de oostelijke rand van de G. De Lombaerdestraat. De grens tussen het gebied met voornamelijk woningen en het gebied met ofwel sportvelden in het zuiden of winkelruimte en bijbehorende parkeerterreinen in het oosten is vrij eenvoudig te trekken.	JA	2
21006A094	BON PASTEUR	Evere	31,0	67	378	5,6	311	JA	1 OP 2	Onvoldoende absolute bevolkingsgroei	NEE			0
21009A652	HOPITAUX	Elsene	13,5	576	2 821	4,9	2 245	JA	JA		JA	In het oostelijke deel van de sector, tussen de J. Paquotstraat, de J. Wytsmansstraat en de Hergéstraat, zijn de voormalige kazernes vervan- gen door een wooncomplex met gebouwen en groene ruimten. Deze ruimte is duidelijk te onderscheiden van het westelijke deel, waar zich voornamelijk het ziekenhuis van Etterbeek-Elsene bevindt, evenals kantoren en rijwoningen aan de straatkant, voornamelijk langs de Bor- renstraat.	JA	2
21001B372	TWEESTATIONS	Anderlecht	10,8	146	694	4,8	548	JA	JA		JA	Deze sector met een bescheiden oppervlakte (nauwelijks 11 hectare) wordt nog steeds voornamelijk in beslag genomen door productie- en logistieke activiteiten. Onlangs werden twee woonblokken van bescheiden grootte (in totaal ongeveer 2,5 hectare) met flatgebouwen ten noordwesten van de sector gebouwd. Er woont een voldoende grote bevolking om een nieuwe statistische sector te vormen, maar hun op- pervlakte is onvoldoende.	NEE	0
21015A272	HOPITAL P. BRIEN	Schaarbeek	7,7	62	284	4,6	222	NEE	1 OP 2	Onvoldoende oppervlakte en absolute bevolkingsgroei	NEE			0
21001A552	KLAVER	Anderlecht	46,9	746	3 404	4,6	2 658	JA	JA		JA	In het midden van de jaren 1980 werd de sector, zoals veel gebieden aan de westelijke rand van wat nu het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is, gekenmerkt door een grondgebruik dat grote landbouwgebieden, enkele boerderijen, industriële gebouwen, recreatievoorzieningen en een rij aanpalende arbeiderswoningen langs de belangrijkste assen (Bergensesteenweg, Lennikse Baan, Klaverstraat) combineert. Sindsdien heeft het gebied een grote transformatie ondergaan, met de ontwikkeling van verschillende wooncomplexen, voornamelijk ten westen van de Lennikse Baan, maar ook tussen de Lennikse Baan en de spoorlijn. Er is ook een nieuwe school gebouwd ten westen van de recreatiefaci- liteiten. De sector kon gemakkelijk in tweeën worden gedeeld op basis van de leeftijd van de gebouwen. De eerste, in het zuidoosten, omvat het gebied dat al in 1977 verstedelijkt was, met wat er nog over is van industriële gebouwen en arbeiderswoningen, maar ook recente grote commerciële oppervlakten en een reeks woonblokken die momenteel worden voltooid. De tweede, in het noordwesten, brengt de recent her- ontwikkelde gebieden samen, met nieuwe wooneenheden en de school Les Tréfles.	JA	2
21006A414	P. DUPONT (RUE)	Evere	24,6	743	3 324	4,5	2 581	JA	JA		JA	Deze sector was in 1977 nog uitsluitend agrarisch, met uitzondering van 3 woonblokken in aanbouw in het meest noordelijke blok. Sindsdien is het verstedelijkt, met een duidelijke scheiding tussen het westelijke deel, ten westen van de Oudstrijderslaan, dat voornamelijk gewijd is aan woningen, en het oostelijke deel, met productieactiviteiten en winkels. De Oudstrijderslaan vormt dus de grens tussen de twee nieuw te creëren sectoren.	JA	2
21004E8MJ	HEIZEL	Brussel	157,7	43	180	4,2	137	JA	1 OP 2	Croissance absolue de la population insuffisante	NEE			0
21005A311	CASERNE (Etterbeek)	Etterbeek	27,6	413	1 726	4,2	1 313	JA	JA		JA	Halverwege de jaren 70 was deze sector verdeeld in twee verschillende zones: de kazernes van de rijkswachten ten noorden van de Generaal Jacqueslaan en de industriële gebouwen ten zuiden. Sindsdien heeft het een grote transformatie ondergaan. De oorspronkelijke functie bleef alleen behouden tussen de Kroonlaan en de Waverse Steenweg, ten noorden van de laan. In de rest van de sector zijn kazernes vervangen door nieuwe woningen en zijn industriële gebouwen omgebouwd tot pakhuizen, winkels of evenementenruimtes of gesloopt om plaats te maken voor wooneenheden. De sector kan daarom gemakkelijk in tweeën worden verdeeld, aan weerszijden van de Waverse Steenweg.	JA	2
21001A472	GEMEENTE- STADION - INDUSTRIE	Anderlecht	8,5	197	820	4,2	623	JA	JA	Surface insuffisante	NEE			0

Code_SS	Naam_SS	Gemeente	Gemeente (Ha)	Bevolking 1/1/1981 (A)	Geraamde bevolking 1/1/2024 (B)	Index van de bevolkingsevolutie (B) / (A)	Evolutie van de bevolking (B) - (A)	Oppervlaktecriterium	Demografische criteria	Opmerkingen	Voorselectie	Analyse morphologique	Onderverdeling van de sector?	Aantal gecreëerde buurten
21017A696	HERONNIERE	Watermaal-Bosvoorde	8,8	28	116	4,1	88	NON	1 OP 2	Onvoldoende oppervlakte en absolute bevolkingsgroei	NEE			0
21009A83-	L. ERNOTTE (RUE)	Elsene	9,9	259	1 017	3,9	758	Bijna	JA		JA	Deze relatief kleine sector was in 1977 weinig verstedelijkt. Landbouwgrond en braakland bedekten het grootste deel van het gebied, hoewel er een paar bescheiden clusters van eengezinswoningen en een torenflat waren. Sindsdien is het deel ten zuiden van de Bosvoordsesteenweg uitgebreid met woningen, voornamelijk in de vorm van een dicht weefsel van kleine gebouwen. Ondanks de aanwezigheid van een nieuwe woontoren langs de L. Ernottelaan, blijft het noorden van de sector gedomineerd door groene ruimten (tuinen en moestuinen). De onderverdeling is gemakkelijk vast te stellen, aan weerszijden van de Bosvoordsesteenweg.	JA	2
21012A851	CONDOR	Sint-Jans-Molenbeek	12,4	502	1 954	3,9	1 452	JA	JA		JA	Deze sector, gedeeltelijk gelegen langs de L. Mettwelielaan, begon eind jaren 1970 verstedelijkt te worden in de vorm van torenflats of woonblokken. Dit type gebouw overheerst hier vandaag nog grotendeels, met uitzondering van een blok aanpalende eengezinswoningen ten oosten van de sector, tussen de De Koninckstraat en de Charles Malisstraat. De homogeniteit van de gebouwen suggereert dat de sector niet moet worden opgedeeld.	NEE	0
21018A33-	NEERVELD	Sint-Lambrechts-Woluwe	39,5	638	2 275	3,6	1 637	JA	JA		JA	Deze sector ten noordwesten van de Woluwelaan lijkt erg op de vorige (Condor). De stedelijke ontwikkeling begon hier in de jaren 1970, voornamelijk in de vorm van woontorens en woonblokken. Op dit moment beslaat dit type gebouw het grootste deel van de oppervlakte, zonder duidelijke discontinuïteit, wat ervoor pleit om de sector te laten zoals die is.	NEE	0
21007A071	BOLLINCKX	Vorst	125,2	504	1 762	3,5	1 258	JA	JA		JA	Deze zeer grote sector (125 ha) werd voornamelijk in beslag genomen door industriële gebouwen, waaronder de Volkswagenfabriek, en de grote spoorwegzone tussen de stations Vorst-Zuid en Brussel-Zuid, waar wagons werden opgeslagen. Er waren wel woningen, maar geconcentreerd in het oostelijke deel van de sector, langs de Brusselsesteenweg en de M. Bervoetsstraat, in de vorm van bescheiden rijwoningen van één of twee verdiepingen. Tussen 1981 en het begin van de jaren 2020 verdrievoudigde de bevolking meer dan als gevolg van een aantal woningbouwprojecten, waarvan sommige sociaal, in een gebied van 15 hectare in het oosten van de sector, vooral langs de M. Bervoetsstraat. Er is een sterke discontinuïteit tussen dit gebied en de rest van de sector, die nog steeds wordt gedomineerd door industriële, logistieke en transportactiviteiten. Hierdoor is de sector in tweeën gedeeld, aan weerszijden van de Britse Tweedelegerlaan.	JA	2
21016A490	KAUWBERG	Ukkel	109,5	240	820	3,4	580	JA	JA		JA	Aan het eind van de jaren 1970 werd deze uitgestrekte sector (110 ha) voornamelijk ingenomen door de landbouw- en bosgebieden van de Engeland- en Kauwbergplateaus, de begraafplaats van Verrewinkel en het Sauvagèrepark. De bebouwde ruimten besloegen een zeer kleine oppervlakte, voornamelijk op de kruising van de Dolezlaan en Eikenboslaan (kleine industriële werkplaatsen, tuinbouwbedrijven, boerderijen en villa's). Een imposant gebouw uit de jaren 1970 langs de J. Pasteurlaan was het enige teken van recente verstedelijking. Sindsdien is de bevolking sterk gestegen door de bouw van verschillende particuliere woonwijken met kleine flatgebouwen na 2010. Om te vermijden dat er een discontinue sector zou ontstaan, werd besloten om de oorspronkelijke sector in drieën te delen: de eerste omvat de overblijfselen van de groene ruimten op het Engelandplateau, de Kauwberg, evenals de begraafplaats en het Sauvagèrepark; de tweede groepeerde de oude gebouwen langs de Eikenboslaan en de Beemdgraslaan en de drie nieuwe wooncomplexen langs de Dolezlaan; de derde omvat de nieuwe woonwijk langs de J. Harpmanlaan.	JA	3
21019A131	KONKEL	Sint-Pieters-Woluwe	27,5	538	1 773	3,3	1 235	JA	JA		JA	Deze sector begon zich in de jaren 1970 te ontwikkelen in de vorm van een verkaveling van eengezinswoningen langs de Grootveldlaan. Tegenwoordig beslaat de woningbouw bijna de hele oppervlakte, met zowel eengezinswoningen als flatgebouwen van 3 tot 5 verdiepingen, zonder dat het mogelijk is om duidelijk onderscheiden morfologische zones van voldoende grootte te onderscheiden.	NEE	0
21004A83-	E. JACQMAIN-LAAN-WEST	Brussel	8,0	584	1 918	3,3	1 334	NEE	JA	Onvoldoende oppervlakte	NEE		NEE	0
21006A323	GERMINAL II	Evere	8,6	427	1 352	3,2	925	NEE	JA	De oppervlakterempel is bijna bereikt.	JA	Inde sector, die de drempel van 10 ha niet haalt, begon de stedelijke ontwikkeling in de jaren 1970 met de bouw van een verkaveling van rijwoningen in de buurt van de Constant Permekelaan. Sindsdien zijn er gebouwen in een losse volgorde gebouwd in het centrum en het zuiden van de sector. Als het mogelijk zou zijn om het gebied in het noorden van de sector, dat zowel ouder als morfologisch verschillend is, af te zonderen, zou de oppervlakte ervan minder dan 3 ha bedragen, wat ver onder de drempel van 5 ha zou liggen die gebruikt werd om de nieuwe sectoren te creëren.	NEE	0
21004F531	BEUKENOOTJES-STRAAT	Brussel	19,9	1 034	3 155	3,1	2 121	JA	JA		JA	Als gevolg van de verstedelijking die begon in het interbellum en doorging tot in de jaren 1960, had deze sector in 1981 een bevolkingsdichtheid van meer dan 5 000 inwoners per km². Het bestond uit een mix van eengezinswoningen met tuin uit de jaren 1930, eengezinswoningen van het type bel-étage uit de jaren 1960 en een aantal flatgebouwen, ook gebouwd in de jaren 1960. Er waren echter nog veel onbebouwde percelen. Sindsdien zijn de meeste van deze percelen bebouwd, waardoor de bevolking verdrievoudigd is. De vrij homogene aard van het woongebied en de verwevenheid van bouw morfologieën en bouwperiodes rechtvaardigen op geen enkele manier het opsplitsen van de sector.	NEE	0
21015A73-	H. EVENEPOEL (RUE)	Schaarbeek	11,1	469	1 382	2,9	913	JA	1 OP 2	De drempel voor relatieve demografische groei is bijna bereikt.	JA	Deze sector ligt, net als de volgende, iets onder de drempel voor relatieve demografische groei. Hij voldoet echter wel aan de andere twee criteria. Aan het einde van de jaren 1970 was de site voornamelijk ingenomen door industriële of groothandelsmagazijnen, werkplaatsen en het depot van de Nationale Maatschappij van Buurtspoorwegen (NMVB), gelegen tussen de Leuvensesteenweg en de H. Evenepoelstraat. In de sector woonden echter bijna 500 mensen, voornamelijk in kleine eengezinswoningen met tuin die na de Tweede Wereldoorlog werden gebouwd langs de H. Evenepoelstraat en de J. Lebrunstraat. Sindsdien is het een stuk dichter geworden, voornamelijk door de bouw van flatgebouwen op de braakliggende terreinen in de H. Evenepoelstraat of door de vervanging van magazijnen en ateliers in bepaalde delen van de Leuvensesteenweg. Aan het begin van de jaren 2020 was er nog maar één blok over, dat nog steeds uitsluitend werd ingenomen door niet-residentiële gebouwen, maar de oppervlakte is veel te klein om te kunnen worden gescheiden van de rest van de sector.	NEE	0
21012A02-	BRUNFAUT (QUARTIER)	Sint-Jans-Molenbeek	5,5	411	1 172	2,9	761	NEE	1 OP 2	Onvoldoende oppervlakte	NEE		NEE	0

Code_SS	Naam_SS	Gemeente	Gemeente (Ha)	Bevolking 1/1/1981 (A)	Geraamde bevolking 1/1/2024 (B)	Index van de bevolkingsevolutie (B) / (A)	Evolutie van de bevolking (B) - (A)	Oppervlaktecriterium	Demografische criteria	Opmerkingen	Voorselectie	Analyse morphologique	Onderverdeling van de sector?	Aantal gecreëerde buurten
21018A37-	COMMUNAUTES	Sint-Lambrechts-Woluwe	43,3	212	598	2,8	386	JA	0 OP 2	Een zeer grote sector met een relatieve demografische groei dicht bij de drempel.	JA	Deze sector werd in tweeën gedeeld door een deel van de autosnelweg Brussel-Luik die in 1973 werd voltooid. Aan het einde van de jaren 1970 werd deze sector voornamelijk ingenomen door landbouwgrond in het zuiden en het Belgische hoofdkantoor van Mercedes-Benz in het noorden. De ongeveer 200 bewoners woonden toen in aanpalende eengezinswoningen langs de Leuvensesteenweg en de Tollaan. De bevolking is sindsdien verdrievoudigd als gevolg van de vrij recente bouw van flatgebouwen tussen de Plejadenlaan en de autosnelweg, in het zuidwestelijke deel van de sector. Er zijn ook tal van andere gebouwen gebouwd in het zuidoostelijke deel van de sector, maar dit zijn voornamelijk kantoren, winkels (waaronder de Cora van Woluwe) en diensten, waaronder een rust- en verzorgingstehuis. Hoewel de 600 bewoners gelijk verdeeld zijn over het noorden en het zuiden van de sector, leek het logisch om de sector in tweeën te delen, met de snelweg als grens.	JA	2
21007A52-	VAN VOLXEM - PETITE INDUSTRIE	Vorst	9,7	411	1 134	2,8	723	Bijna	1 OP 2	De drempel van absolute demografische groei is bereikt, maar de andere twee niet.	JA	In het begin van de jaren 1980 werd deze sector met een bescheiden oppervlak (amper 10 ha) gekenmerkt door zijn functionele mix en de diversiteit van zijn residentieel weefsel. In die tijd stonden er in de sector nog een groot aantal industriële gebouwen, waarvan vele in een binnenhuizenblok, waarvan sommige nog in gebruik waren en andere niet meer. Langs de voorkant van de Van Volxemlaan stonden burgerwoningen uit de eerste helft van de 20e eeuw naast bescheidener woningen en kleine appartementsgebouwen. Hoewel de bevolking minder dan 500 inwoners telde, was de dichtheid meer dan 4 000 inwoners per km ² . De afgelopen 40 jaar heeft de wijk een grote transformatie ondergaan, waarbij industriële gebouwen werden omgebouwd tot winkels (een voormalige schoenenfabriek tot Lidl-hypermarkt), onderwijsinstellingen (een voormalige wasserij tot de dansschool PARTS van Anne Teresa De Keersmaeker) en woningen. Tegelijkertijd zijn er nieuwe appartementsgebouwen gebouwd in het zuiden van de sector, langs de Deltastraat. Aangezien een gemengd stedelijk weefsel zich over de hele sector uitstrekt, zonder duidelijke ruimtelijke scheiding, is het echter niet gepast om het gebied op te delen.	NEE	0
21004G310	HAREN-ZUIDWEST	Brussel	30,8	451	1 236	2,7	785	JA	1 OP 2	De drempel voor relatieve demografische groei is niet bereikt, maar wel voor oppervlakte en absolute demografische groei.	JA	Aan het einde van de jaren 1970 was deze sector aan de rand van de Brusselse agglomeratie nog voornamelijk landbouwgrond. Langs de Verdunstraat en de Tweedekkerstraat stond een onderbroken rij bescheiden rijwoningen van twee verdiepingen met tuin. De rest van de sector was landbouwgrond. Tussen 1981 en het begin van de jaren 2020 verdrievoudigde de bevolking bijna, als gevolg van zowel de verdichting van het residentieel weefsel langs de straten in de sector als de bouw van kleine complexen van flatgebouwen, vooral rond de Watertoren-gaarde. Tuinen en andere braakliggende terreinen nemen nog steeds een grote oppervlakte in beslag. Bij gebrek aan een duidelijke scheiding tussen functies binnen de sector is het niet relevant om deze op te splitsen.	NEE	0
21004G30-	SINT-ELISABETH	Brussel	67,5	1 364	3 682	2,7	2 318	JA	1 OP 2	De drempel voor relatieve demografische groei is niet bereikt, maar wel voor oppervlakte en absolute demografische groei.	JA	De oorspronkelijke situatie en de ontwikkeling van de bebouwing en de bevolking in deze sector zijn zeer vergelijkbaar met die van de sector Haren Zuid-West, behalve dat de populatie daar iets dichter was in het begin van de jaren 1980. Bij gebrek aan een duidelijke scheiding tussen functies binnen de sector is het niet relevant om deze op te splitsen.	NEE	0
21001A81-	BROEK	Anderlecht	23,4	886	2 342	2,6	1 456	JA	1 OP 2	De drempel voor relatieve demografische groei is niet bereikt, maar wel voor oppervlakte en absolute demografische groei.	JA	Hoewel de relatieve demografische groei tussen 1981 en het begin van de jaren 2020 (x 2,6) duidelijk onder de drempel van een drievoudige toename ligt, heeft deze sector de aandacht getrokken vanwege het grote aantal bijkomende inwoners (ongeveer 1 500) en de zeer duidelijke morfologische scheiding tussen het westelijke en oostelijke deel. Het eerste deel is sinds 1972 bezet door de imposante massa van het Westland Shopping Center. Het tweede deel was rond 1980 nog grotendeels agrarisch, met uitzondering van twee flatgebouwen uit de jaren 1970 langs de S. Dupuislaan en enkele oudere gebouwen in de vorm van rijwoningen in de A. Willemynsstraat. Dit oostelijke deel van de sector is sindsdien sterk verstedelijkt, met de bouw van flatgebouwen en kantoorgebouwen (bijvoorbeeld het hoofdkantoor van de bank Crelan). Door de woonpercelen aan de A. Willemynsstraat ten noorden van het Westland Shopping Centre toe te voegen, is het mogelijk om een nieuw statistische sector van 11 ha te creëren, waarin alle bewoners van de vroegere sector worden samengebracht.	JA	2
21004F970	MARLY-NOORD	Brussel	91,2	84	220	2,6	136	JA	0 OP 2	Een zeer grote sector, maar met een zeer bescheiden absolute demografische groei (+135 inwoners) en een relatieve groei die ver van de drempel ligt.	NEE		NEE	0
21004A32-	CONGRES - STATION	Brussel	20,7	625	1 593	2,5	968	JA	1 OP 2	De drempel voor relatieve demografische groei is niet bereikt, maar wel voor oppervlakte en absolute demografische groei.	JA	Hoewel de relatieve demografische groei tussen 1981 en het begin van de jaren 2020 (x 2,5) duidelijk onder de drempel van een drievoudige toename ligt, heeft deze sector de aandacht getrokken vanwege het grote aantal bijkomende inwoners (ongeveer 1 000). Deze stijging is te wijten aan de voltooiing van verschillende woonprojecten, voornamelijk appartementsgebouwen, tussen 2000 en 2024, bijvoorbeeld langs de Koolstraat. Het blijkt echter erg ingewikkeld en irrelevant om deze sector op te delen, die over zijn hele oppervlakte gekenmerkt wordt door een mix van kantoren, openbare gebouwen en woningen, zonder opmerkelijke discontinuïteiten.	NEE	0
21004G3N]	HAREN-ZUID	Brussel	210,6	325	822	2,5	497	JA	0 OP 2	De drempel voor relatieve demografische groei is niet bereikt, maar wel die voor oppervlakte en bijna die voor absolute demografische groei.	JA	Een strikte toepassing van de criteria zou leiden tot de uitsluiting van deze sector, die niet voldoet aan de drempels voor demografische en absolute groei. Vanwege de zeer grote oppervlakte (210 ha) en het feit dat de drempel voor absolute demografische groei bijna was bereikt (+497 inwoners in plaats van +500 inwoners), werd deze sector echter nader onderzocht vanuit morfologisch oogpunt. In het begin van de jaren 2020 bestond het uit drie verschillende delen: ten zuiden van de Leopold III-laan ligt het voormalige hoofdkwartier van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO); ten noordwesten ligt een gevarieerd weefsel van economische activiteiten (depot van de MIVB in Haren, magazijnen, werkplaatsen, kantoren enzovoort) en een discontinu woonweefsel van huizen en kleine appartementen langs de Haachtsesteenweg; in het noordoosten ten slotte is het weefsel minder dicht en omvat het voornamelijk de uitgestrekte sites van het nieuwe NAVO-hoofdkwartier en de gebouwen van Eurocontrol. Aangezien het voormalige NAVO-hoofdkwartier het onderwerp is van een Richtplan van Aanleg (RPA) dat in 2023 werd goedgekeurd en dat met name collectieve huisvesting omvat, en de gebieden met economische activiteit ten noordwesten van de Leopold III-laan in de toekomst een ontwikkeling van de woonfunctie krijgen, leek het gepast om de statistische sector op te delen in drie nieuwe sectoren, volgens de grenzen tussen de drie hierboven beschreven deelgebieden.	JA	3

Code_SS	Naam_SS	Gemeente	Gemeente (Ha)	Bevolking 1/1/1981 (A)	Geraamde bevolking 1/1/2024 (B)	Index van de bevolkingsevolutie (B) / (A)	Evolutie van de bevolking (B) - (A)	Oppervlaktecriterium	Demografische criteria	Opmerkingen	Voorselectie	Analyse morphologique	Onderverdeling van de sector?	Aantal gecreëerde buurten
21015A77-	R.T.B.	Schaarbeek	48,7	1 006	2 544	2,5	1 538	JA	1 OP 2	Een sector met een groot oppervlak met een sterke absolute demografische groei en een bevolking van meer dan 2 500 inwoners	JA	Hoewel de relatieve demografische groei tussen 1981 en het begin van de jaren 2020 (x 2,5) duidelijk onder de drempel van een drievoudige toename ligt, heeft deze sector de aandacht getrokken vanwege het grote aantal bijkomende inwoners (ongeveer 1 500). Deze stijging is te wijten aan de voltooiing van verschillende woonprojecten, voornamelijk appartementsgebouwen, zowel in het zuiden van de sector, langs de Kolonel Bourgstraat, als in het noorden, langs de H. Evenepoelstraat. In het kader van het RPA Mediapark, dat in 2024 door de gewestregering is aangenomen, zal het aantal woningen in het noordelijke deel van de sector toenemen, met name op de plaats van de huidige hoofdkantoren van de RTBF en de VRT. Op basis van deze verschillende elementen is besloten om de sector op te delen in twee delen, met ongeveer hetzelfde aantal inwoners in 2022 (tussen 1 100 en 1 200). In het zuiden omvat de nieuwe sector het gebied tussen de Kolonel Bourgstraat (inclusief de aangrenzende percelen) en de snelweg Brussel-Luik. In het noorden verenigt het de huidige RTBF- en VRT-site, de groene ruimten ten oosten ervan en de gebouwen en percelen ten zuiden van de H. Evenepoelstraat.	JA	2
21001B17-	SLACHTHUIS	Anderlecht	26,5	593	1 484	2,5	891	JA	1 OP 2	De drempel voor relatieve demografische groei is niet bereikt, maar wel voor oppervlakte en absolute demografische groei.	JA	Hoewel de relatieve demografische groei tussen 1981 en het begin van de jaren 2020 (x 2,5) duidelijk onder de drempel van een drievoudige toename ligt, heeft deze sector de aandacht getrokken vanwege het grote aantal bijkomende inwoners (ongeveer 900). Deze stijging is te wijten aan de voltooiing van verschillende woonprojecten, voornamelijk appartementsgebouwen, tussen 2000 en 2024, met name langs de Bouwerstraat en de Materiaalstraat. De site van de slachthuizen en de collectieve voorzieningen (Erasmushogeschool Brussel) zouden kunnen worden gescheiden van de rest van de sector. Deze tweede sector zou echter bebouwde gebieden samenbrengen die zeer divers zijn wat betreft functie (woningen, winkels, opslagplaatsen), ouderdom en status, allemaal binnen een beperkte oppervlakte. De wens om het aantal nieuwe sectoren te beperken heeft er dus toe geleid dat de oude sector is gebleven zoals hij was.	NEE	0
21001B11-	DAUW-WEST	Anderlecht	9,0	467	1158,16	2,5	691	JA	1 OP 2	De drempel van absolute demografische groei is bereikt, maar de andere twee niet.	JA	Hoewel de relatieve demografische groei tussen 1981 en het begin van de jaren 2020 (x 2,5) duidelijk onder de drempel van een drievoudige toename ligt, heeft deze sector met een beperkte oppervlakte (9,7 ha) de aandacht getrokken vanwege het grote aantal bijkomende inwoners (ongeveer 700). Deze stijging is te wijten aan de voltooiing van verschillende woonprojecten, voornamelijk appartementsgebouwen, tussen 2000 en 2024, met name langs de Passerstraat. De relatief homogene aard van het gemengde stadsweefsel, waar industriële werkplaatsen, winkels en woningen van verschillende ouderdom naast elkaar bestaan, suggereert echter dat de sector niet moet worden opgedeeld.	NEE	0

8.3 KENMERKEN VAN DE 46 NIEUWE STATISTISCHE SECTOREN IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

VOOR HERZIENING									NA HERZIENING									VERGELIJKING					
code sector	Naam secteur (FR)	Naam secteur (NL)	Gemeentecode	Gemeentenaam (FR)	Gemeentenaam (NL)	Oppervlakte (ha)	Bevolking in 2022 (aantal)	Huishoudens in 2022 (aantal)	code sector	Naam secteur (FR)	Naam secteur (NL)	Gemeentecode	Gemeentenaam (FR)	Gemeentenaam (NL)	Oppervlakte (ha)	Bevolking in 2022 (aantal)	Huishoudens in 2022 (aantal)	Oppervlakte oude sector NA herziening (ha)	Verschil oppervlakte NA herziening (ha)	Bevolking oude sector NA herziening (aantal)	Verschil bevolking NA herziening (aantal)	Huishoudens oude sector NA herziening (aantal)	Verschil huishoudens NA herziening (aantal)
21001A552	TREFLE	KLAVER	21001	Anderlecht	Anderlecht	46,9	3118	1253	21001A55K	TREFLE	KLAVER	21001	Anderlecht	Anderlecht	32,8	2907	1178	49,0	+2,0	3 137	+19	1 266	+13
									21001A55L	CHAUSSEE DE MONS - TREFLES	BERGENSE STEENWEG - KLAVER	21001	Anderlecht	Anderlecht	16,1	230	88						
21001A81-	BROECK	BROEK	21001	Anderlecht	Anderlecht	23,4	2058	878	21001A81L	BROECK	BROEK	21001	Anderlecht	Anderlecht	11,5	2 055	877	21,6	-1,8	2 055	-3	877	-1
									21001A81K	WESTLAND	WESTLAND	21001	Anderlecht	Anderlecht	10,1	0	0						
21001B3MJ	PETITE ILE - RIVE DROITE	KLEIN EILAND - RECHTEROEVER	21001	Anderlecht	Anderlecht	197,0	971	422	21001B3MK	DIGUE DU CANAL	VAARTDIJK	21001	Anderlecht	Anderlecht	50,1	902	403	197,8	+0,7	971	+0	423	+1
									21001B3ML	PETITE ILE - RIVE DROITE	KLEIN EILAND - RECHTEROEVER	21001	Anderlecht	Anderlecht	147,7	69	20						
21001C5PA	MEERVELD	MEERVELD	21001	Anderlecht	Anderlecht	56,7	1062	529	21001C5PK	CHAUDRON (RUE DU)	KETELSTRAAT	21001	Anderlecht	Anderlecht	27,2	1 011	505	56,5	-0,1	1 062	+0	530	+1
									21001C5PL	BETTERAVES (RUE DES)	BIETENSTRAAT	21001	Anderlecht	Anderlecht	29,3	51	25						
21004D631	ALLEE VERTE - BASSIN VERGOTE	GROENDREEF - VERGOTE DOK	21004	Bruxelles	Brussel	47,9	952	591	21004D63K	BASSIN VERGOTE	VERGOTEDOK	21004	Bruxelles	Brussel	28,9	15	9	48,1	+0,3	952	+0	591	+0
									21004D63L	QUAI DES PENICHES	AKENKAAI	21004	Bruxelles	Brussel	19,2	937	582						
21004D6NJ	TOUR ET TAXIS	TURN EN TAXI	21004	Bruxelles	Brussel	51,6	364	162	21004D6NK	CENTRE TIR	TIR-CENTRUM	21004	Bruxelles	Brussel	20,8	9	2	51,1	-0,5	364	+0	162	+0
									21004D6NL	TOUR ET TAXIS	THURN EN TAXIS	21004	Bruxelles	Brussel	30,3	355	160						
21004F9MJ	NEDER-HEEMBEEK-NORD	NEDER-HEEMBEEK-NOORD	21004	Bruxelles	Brussel	114,3	1453	420	21004F9ML	BRUYN (RUE)	BRUYNSTRAAT	21004	Bruxelles	Brussel	11,8	1 451	418	115,3	+1,0	1 453	+0	420	+0
									21004F9MK	NEDER-HEEMBEEK-NORD	NEDER-HEEMBEEK-NOORD	21004	Bruxelles	Brussel	103,5	2	2						
21004G3NJ	HAREN-SUD	HAREN-ZUID	21004	Bruxelles	Brussel	210,6	522	198	21004G3NL	EUROCONTROL	EUROCONTROL	21004	Bruxelles	Brussel	76,8	0	0	210,1	-0,5	294	-228	116	-82
									21004G3NM	BOURGET (AVENUE DU)	BOURGETLAAN	21004	Bruxelles	Brussel	31,1	0	0						
									21004G3NK	HAREN-SUD	HAREN-ZUID	21004	Bruxelles	Brussel	102,2	294	116						
21005A311	CASERNE (Etterbeek)	KAZERNE	21005	Etterbeek	Etterbeek	27,6	1751	848	21005A31K	ARSENAL	ARSENAL	21005	Etterbeek	Etterbeek	11,1	1 741	845	28,0	+0,3	1 751	+0	848	+0
									21005A31L	GÉRUZET	GERUZET	21005	Etterbeek	Etterbeek	16,9	10	3						
21006A171	ANCIEN COMBATTANTS (AVENUE)	OUD-STRIJDESLAAN	21006	Evere	Evere	45,5	1072	529	21006A17K	OLYMPIADES (AVENUE DES)	OLYMPIADEN-LAAN	21006	Evere	Evere	12,7	742	404	44,6	-0,9	825	-247	425	-104
									21006A17L	ANCIENS COMBATTANTS (AVENUE DES)	OUD-STRIJDESLAAN	21006	Evere	Evere	31,8	83	21						
21006A272	QUARTIER GROSJEAN	GROSJEANWIJK	21006	Evere	Evere	17,6	382	137	21006A27K	LEONARD MOMMAERTS (AVENUE)	LEONARD MOMMAERTS-LAAN	21006	Evere	Evere	8,4	237	101	17,9	+0,3	382	+0	138	+1
									21006A27L	COLONEL BOURG (RUE)	KOLONEL BOURGSTRAT	21006	Evere	Evere	9,5	145	37						
21006A414	P. DUPONT (RUE)	P. DUPONTSTRAAT	21006	Evere	Evere	24,6	3329	1553	21006A41L	TUINBOUW	TUINBOUW	21006	Evere	Evere	18,8	2 821	1 338	23,8	-0,9	3 420	+91	1 596	+43
									21006A41K	P. DUPONT (RUE)	P. DUPONTSTRAAT	21006	Evere	Evere	4,9	599	258						

VOOR HERZIENING									NA HERZIENING							VERGELIJKING								
code sector	Naam secteur (FR)	Naam secteur (NL)	Gemeentecode	Gemeentenaam (FR)	Gemeentenaam (NL)	Oppervlakte (ha)	Bevolking in 2022 (aantal)	Huishoudens in 2022 (aantal)	code sector	Naam secteur (FR)	Naam secteur (NL)	Gemeentecode	Gemeentenaam (FR)	Gemeentenaam (NL)	Oppervlakte (ha)	Bevolking in 2022 (aantal)	Huishoudens in 2022 (aantal)	Oppervlakte oude sector NA herziening (ha)	Verschil oppervlakte NA herziening (ha)	Bevolking oude sector NA herziening (aantal)	Verschil bevolking NA herziening (aantal)	Huishoudens oude sector NA herziening (aantal)	Verschil huishoudens NA herziening (aantal)	
21006A474	COMMUNAUTES	GEMEENSCHAPPEN	21006	Evere	Evere	16,4	1275	577	21006A47L	COMMUNAUTES - NORD-OUEST	GEMEEN-SCHAPPEN - NOORD-WESTEN	21006	Evere	Evere	7,3	15	6	15,8	-0,6	1275	+0	579	+2	
									21006A47K	W. VAN DER MEEREN (RUE)	W. VAN DER MEERENSTRAAT	21006	Evere	Evere	8,5	1260	573							
21007A071	BOLLINCKX	BOLLINCKX	21007	Forest	Vorst	125,2	1351	516	21007A07K	BERVOETS	BERVOETS	21007	Forest	Vorst	13,9	1299	489	149,4	+24,1	1346	-5	512	-4	
									21007A07L	BOLLINCKX	BOLLINCKX	21007	Forest	Vorst	135,5	47	23							
21009A2M]	CAMPUS UNIVERSITAIRE	UNIVERSITAIR CAMPUS	21009	Ixelles	Elsene	58,8	1156	1009	21009A2MM	ROGER LALLEMAND (AVENUE)	ROGER LALLEMANDLAAN	21009	Ixelles	Elsene	9,8	878	744	59,2	+0,4	1156	+0	1010	+1	
									21009A2MK	CAMPUS UNIVERSITAIRE - VUB	UNIVERSITAIR CAMPUS - VUB	21009	Ixelles	Elsene	23,5	215	207							
									21009A2ML	CAMPUS UNIVERSITAIRE - ULB	UNIVERSITAIR CAMPUS - ULB	21009	Ixelles	Elsene	18,0	5	4							
									21009A2MO	PLAINE (BOULEVARD DE LA)	PLEINLAAN	21009	Ixelles	Elsene	7,9	58	55							
21009A652	HOPITAUX	HOSPITALEN	21009	Ixelles	Elsene	13,5	2789	1526	21009A65L	CENTRE HOSPITALIER	ZIEKENHUIZEN-CENTRUM	21009	Ixelles	Elsene	6,3	839	591	13,5	+0,0	2789	+0	1532	+6	
									21009A65K	QUARTIER DE L'AULNE	ELSWIJK	21009	Ixelles	Elsene	7,2	1950	941							
21009A83-	L. ERNOTTE (RUE)	L. ERNOTTESTRAAT	21009	Ixelles	Elsene	9,9	1034	433	21009A83L	ERNOTTE - VARDA	ERNOTTE - VARDA	21009	Ixelles	Elsene	4,5	96	63	9,7	-0,1	1034	+0	433	+0	
									21009A83K	ERNOTE - AKAROVA	ERNOTE - AKAROVA	21009	Ixelles	Elsene	5,3	938	370							
21010A1A]	ARBRE BALLON	DIKKE BEUK	21010	Jette	Jette	48,0	3000	1252	21010A1AL	EXPOSITION (AVENUE DE)	TENTOON-STELLINGSLAAN	21010	Jette	Jette	14,4	7	2	48,3	+0,3	3000	+0	1252	+0	
									21010A1AK	ARBRE BALLON	DIKKE BEUK	21010	Jette	Jette	33,9	2993	1250							
21015A77-	R.T.B.	B.R.T.	21015	Schaerbeek	Schaerbeek	48,7	2299	1241	21015A77L	COLONEL BOURG (RUE)	KOLONEL BOURGSTRAT	21015	Schaerbeek	Schaerbeek	17,6	1106	456	48,6	-0,1	2299	+0	1245	+4	
									21015A77K	MEDIAPARK	MEDIAPARK	21015	Schaerbeek	Schaerbeek	31,0	1193	789							
21016A490	KAUWBERG	KAUWBERG	21016	Uccle	Ukkel	109,5	626	311	21016A49K	KAUWBERG-ENGELAND	KAUWBERG-ENGELAND	21016	Uccle	Ukkel	91,1	233	111	109,3	-0,2	650	+24	321	+10	
									21016A49L	DOLEZ (AVENUE)	DOLEZLAAN	21016	Uccle	Ukkel	12,6	255	126							
									21016A49M	JACQUELINE HARPMAN (AVENUE)	JACQUELINE HARPMANLAAN	21016	Uccle	Ukkel	5,6	162	84							
21018A37-	COMMUNAUTES	GEMEENSCHAPPEN	21018	Woluwe-Saint-Lambert	Sint-Lambrechts-Woluwe	43,3	505	215	21018A37K	COMMUNAUTES - SUD	GEMEEN-SCHAPPEN - ZUID	21018	Woluwe-Saint-Lambert	Sint-Lambrechts-Woluwe	18,2	208	81	43,5	+0,2	505	+0	216	+1	
									21018A37L	COMMUNAUTES - NORD-EST	GEMEEN-SCHAPPEN - NOORD-OOSTEN	21018	Woluwe-Saint-Lambert	Sint-Lambrechts-Woluwe	25,3	297	135							

